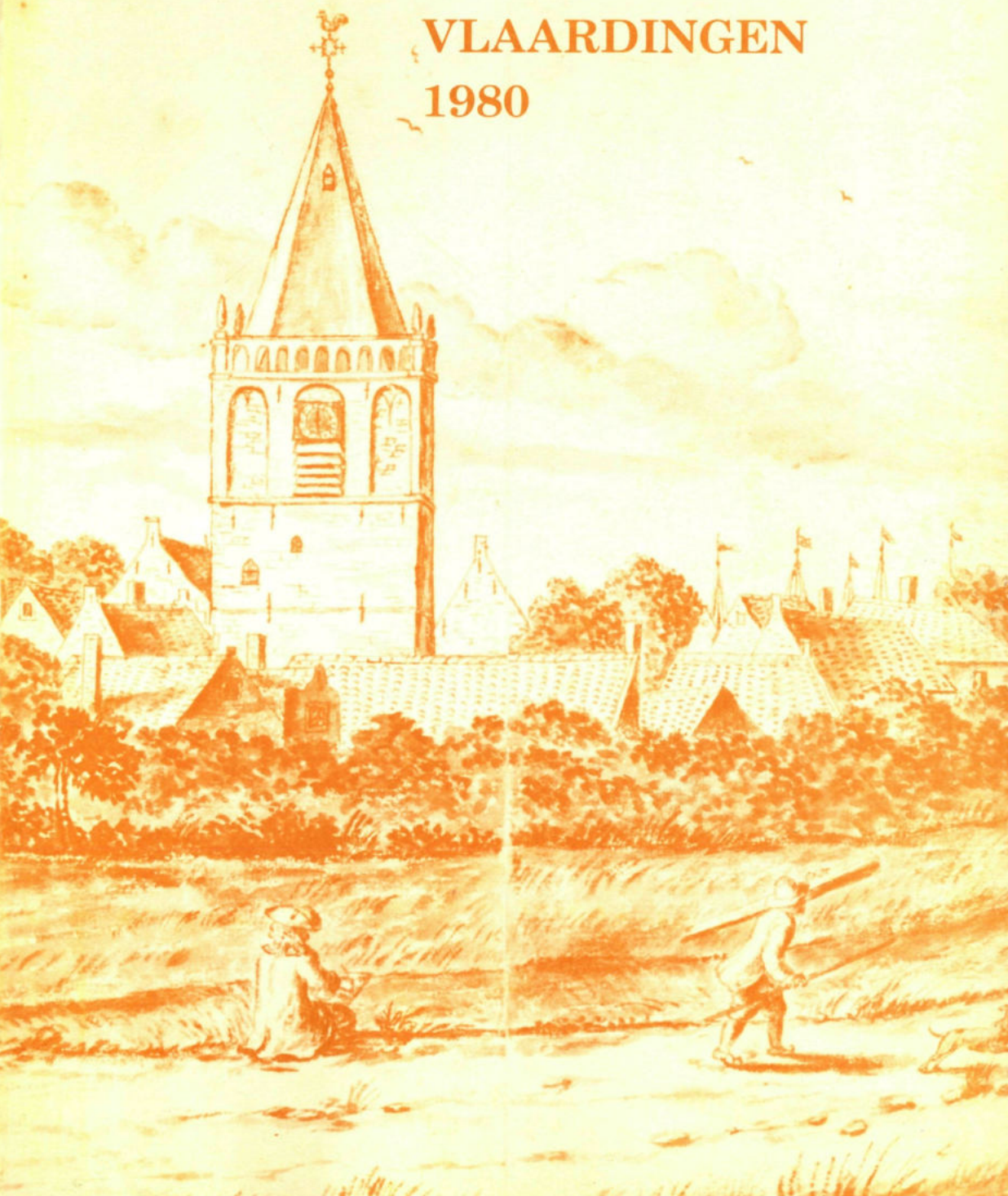
HISTORISCH JAARBOEK VLAARDINGEN 1980

HISTORISCH JAARBOEK VLAARDINGEN 1980

Deze uitgave kwam tot stand
dank zij financiële medewerking
van de Gemeente Vlaardingen

HISTORISCH JAARBOEK VLAARDINGEN 1980

van de Historische Vereniging Vlaardingen

onder redactie van de
gemeentearchivaris van Vlaardingen

vierde jaargang

Uitgeverij De Draak, Vlaardingen

INHOUD

7—9	Gemeentelijke Archiefdienst
11—12	Historische Vereniging Vlaardingen
13—14	Streekmuseum Jan Anderson
15—17	Visserijmuseum
19—43	Kroniek van Vlaardingen 1929, door Huig H. de Koning
44—64	Kroniek van Vlaardingen 1979, door Huig H. de Koning
65—89	De geschiedenis van de stad in tekeningen, met toelichting van Theo J. Poelstra
91—93	Levensverhaal van een logger, door Jaap Sluimer
94—130	Kleur en koers van de vlaardingse vakbeweging (1890 - 1910), door Rinus Wagenaar
131—132	Illustraties

GEMEENTELIJKE ARCHIEFDIENST VLAARDINGEN

Het bezoek aan de Archiefdienst stijgt nog altijd en dat is op zichzelf een verheugende ontwikkeling. De cijfers van 1979 met tussen haken die van 1978 er achter lichten dit toe: totaal aantal bezoeken 1.363 (1.227), waarvan door Vlaardingers gebracht 922 (861) en door mensen van buiten de stad 441 (336); donderdagavondbezoeken 391 (343). In 1979 werden 124 inlichtingenbrieven behandeld (84 in 1978). Het aantal telefonische inlichtingen lag op omstreeks 500. Aan archiefgebruikers werden 6.345 fotocopieën van archivalia en andere documenten geleverd (6.068 in 1978) en 298 foto's, een mogelijkheid die sinds eind 1978 bestaat. Aan andere archiefdiensten, overheidsinstellingen en ook particulieren werden uitgeleend: 102 archiefstukken; 335 boeken; 429 foto's en 95 dia's uit de zogeheten topografische en historische atlas.

Ondanks de hier aangeduide jaarlijks groeiende vraag naar dienstverlening en niettegenstaande de al vaker gesignaleerde abominabele behuizing heeft de vlaardingse archiefdienst bij archiefbezoekers een zeer goede naam, niet alleen in Vlaardingen zelf, maar in het hele land, dat kan zonder overdrijving worden gezegd. Het moreel van het huidige archiefteam is navenant. Vanaf 1968 is de Archiefdienst omhooggetrokken uit een toestand van verloedering en diepe inzinking. De afronding van dit proces moet zijn de vergroting van het gebouw die eerst voor 1983 werd gepland maar nu voorlopig naar 1984 is verzet.Te hopen is dat de bouw ondanks de slechte tijden doorgaat. Zo niet, dan valt te vrezen dat alles wat langzaam en moeizaam werd opgebouwd als een zandkasteel weer zal instorten.

Er werden in 1979 verschillende vlaardingse archieven of gedeelten daarvan verworven: Remonstrants-Gereformeerde Gemeente 1650-1810; Christelijk Gereformeerde Kerk 1848-1896; Christelijke Jongeliedenvereniging Liefde en Vrede 1886-1970; SDAP 1904-1918; Algemene Nederlandsche Typographenbond 1912-1919; Maatschappij tot Nut van 't Algemeen 1918-1973; Harmonievereniging Sursum Corda 1923-1976; Volksbond tegen Drankmisbruik 1929-1978; NV Vlaardingsche Stoomvisscherij 1934-1952; Militaire Bond Pro Rege 1952-1966. Vooral de topografisch-historische atlas werd uitgebreid met belangrijke aanwinsten. Zoals aquarellen en tekeningen in opdracht gemaakt door Paul J. Westerdijk en Dick Haddeman. Voorts kon werk worden aangekocht van Herman C.A. Paradies, Eug. Rensburg en Jaap Weiland. En, het zij met grote erkentelijkheid vermeld, de kunstenaar

Kornelis Lodder was zo goed al zijn vlaardingse tekeningen te schenken! De verwerving van enkele naar vlaardingse maatstaf topstukken was mogelijk doordat overbodig niet-vlaardings materiaal uit de verzameling mocht worden geveild. Op deze aanwinsten gaat het artikel van Theo J. Poelstra hierna in.

De inventarisatie, catalogisering, restauratie en verdere materiële verzorging van de archieven en verzamelingen vinden gedurig voortgang .Veel werk had ook in 1979 het archiefpersoneel aan de verzorging van het Historisch Jaarboek Vlaardingen van de Historische Vereniging Vlaardingen: de gemeentearchivaris was redacteur; de documentalist H. H. de Koning stelde de jaarkronieken over 1928 en 1978 samen en de archivist M. A. Struijs zocht de illustraties bij elkaar en corrigeerde en controleerde waar nodig.

Tot eind maart 1979 liep in het archiefgebouw de in het najaar van 1978 geopende tentoonstelling Vlaardinger-Ambacht van Dorp tot Stadswijk, samen met een gelijknamige expositie in het Streekmuseum Jan Anderson. De tentoonstelling bij de Archiefdienst trok met 442 bezoekers minder belangstelling dan hij qua gehalte had verdiend.
Voor de AMRO-bank op het Veerplein werd in december 1979 uit eigen bezit een tentoonstelling van vlaardingse tekeningen van Octave DeConinck (1894-1974) samengesteld onder de titel Vlaardingen Getekend door Octave DeConinck. Zowel wat de publieke belangstelling aangaat als wat de commentaren van de bezoekers betreft was de expositie een succes.

Op 6 november 1979 begon een cursus lezen oud schrift voor twee groepen van elk omstreeks 15 deelnemers die tot maart 1980 doorliep. Elke groep kreeg acht avonden van twee-en-een-half uur. Wegens ruimtegebrek werd de cursus op het stadhuis in plaats van op het archief gehouden. Steeds weer blijkt de belangstelling voor dit soort inleidingen in werken met oude archieven groot te zijn.

In 1979 werden door archiefmedewerkers onder meer de volgende lezingen gehouden: op 21 februari in Schiedam voor de historische vereniging in die stad over leven en wonen in een hollandse stad voor 1800; op 8 maart voor de gezamenlijke Rotaryclubs in Schiedam, Maassluis, het Westland en Vlaardingen over stadsgeschiedenis; op 26 april in 's-Hertogenbosch voor de Nederlandse Genealogische Vereniging over het dagelijks leven in vroegere steden; op 14

september voor de bijeenkomst van de Vereniging van Hoofden van Administraties van Overheidsbedrijven en Diensten over de ontwikkeling van Vlaardingen van visserijgemeenschap tot werk- en woonstad; op 22 september voor de Historische Vereniging Vlaardingen over zin en onzin in de geschiedbeoefening; op 5 december voor de vlaardingse afdeling van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen over het sinterklaas- en kerstfeest vroeger.
Op 19 april bezochten groepen scholieren van de Professor-Casimirscholengemeenschap het archief voor een studieproject wonen, waarvoor een klein tentoonstellinkje ad hoc werd samengesteld. Een docent van een andere school had gezegd dat hij zijn leerlingen voor dit soort activiteiten naar Rotterdam stuurde, omdat de vlaardingse archiefdienst ze niet goed kan ontvangen. Al te waar. Het adstrueert de bewering dat het archiefgebouw te klein is om de dienst goed te laten functioneren.

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Het ledental van de vereniging groeide in 1979 van 330 uit tot 404. Het wervend karakter van het jaarboek wordt hiermee duidelijk aangetoond. Totnutoe heeft al dit goed nieuws nog niet geresulteerd in veel historisch onderzoek door de leden, en dat is toch het doel van een historische vereniging. Op dit punt wil het in Vlaardingen nog maar niet zomeren.

Wethouder A. Maarleveld reikte op 14 mei 1979 de restauratiepenning van de vereniging uit aan mevrouw Suiker en de heer De Winter, voor de wijze waarop zij hun woning Emaus 33 hadden opgeknapt.

Op 24 september werden in een bijzondere bijeenkomst de eerste exemplaren van het Historisch Jaarboek Vlaardingen 1979 aangeboden: aan de heer H. K. van Minnen, lid van de vereniging en werker daarin van het eerste uur, en aan de zeventienjarige Maarten Don, het jongste lid van de vereniging naar leeftijd.
Redacteur Theo J. Poelstra hield een lezing getiteld Geschiedenis en Onzin. In de discussie die daarop volgde stonden twee meningen tegenover elkaar: (1) de overtuiging dat het jaarboek in hoofdzaak onderhoudende lectuur moet zijn voor mensen die het vooroorlogse Vlaardingen nog uit hun jeugd kennen en (2) de opvatting dat het jaarboek vooral in de eerste plaats van goed historisch gehalte moet zijn, mits de artikelen prettig leesbaar blijven voor wie maar even in de geschiedenis van de stad is geïnteresseerd.
Het jaarboek 1979 telt 137 bladzijden en omvat de volgende bijdragen: verslagen over 1978 van de Gemeentelijke Archiefdienst, de vereniging zelf, het Streekmuseum Jan Anderson en het Visserijmuseum; de uit krantennieuws door Huig H. de Koning samengestelde jaarkronieken over 1928 en 1978; het artikel „Vlaardingen's visserij van 1780 tot 1795" van de hand van H. A. H. Boelmans Kranenburg; Ton Stolks artikel „Vlaarding's Mannenkoor Orpheus 1904-1979"; een artikel van Jan P. van de Voort getiteld „Het vlaardingse bedrijf De Zeeman (1821-1979)". Tussen de tekst door waren 44 illustraties opgenomen, tweemaal zoveel als in 1978.

Over de gewone activiteiten van de vereniging in 1979 het volgende.
Op 22 januari werd, met het doel om in Maassluis belangstelling te wekken voor een eigen historische vereniging aldaar óf voor onze vereniging, in de burgerzaal van het maassluisse raadhuis een diavertoning met tekst van de heer

T. Mastenbroek georganiseerd, die als onderwerp had een wandeling door oud Maassluis. Verenigingslid Jan P. van de Voort hield een causerie over de maassluisse visserij, waarbij een film werd vertoond over een reis van de Maassluis 4. Voorzitter Jan Anderson had voor de gelegenheid een prentbriefkaartententoonstelling over Maassluis opgezet. Ondanks sneeuw en gladheid werd de avond bezocht door zeker 200 mensen.
Op 20 februari hield in het Visserijmuseum voor ca 40 leden de heer H. A. H. Boelmans Kranenburg een lezing over de vlaardingse visserij in de tweede helft van de achttiende eeuw.
Ongeveer 70 mensen woonden op 14 maart de dialezing bij van bestuurslid Matthijs A. Struijs over de Grote Kerk, een bewerking van de door hem een jaar daarvoor gemaakte expositie Kroniek van een Kerk.
Het lid Ton Stolk sprak op 19 april in het Reedershuys over het 75 jaar oude Vlaarding's Mannenkoor Orpheus en hij toonde daarbij vele voorwerpen en documenten die op het koor betrekking hebben. Er waren ruim 30 belangstellenden.
Op 14 mei hield de heer C. Hoek voor ruim 70 leden zijn met dia's geïllustreerde betoog over Vlaardingen als handelsnederzetting in de vroegere middeleeuwen.
De jaarlijkse excursie bracht een goede 30 leden op 26 mei naar Heenvliet, Geervliet en Abbenbroek.
Tijdens een vraaggesprek tussen Jan Anderson en het verenigingslid de heer J. H. Larooy op 22 oktober konden de circa 60 toehoorders in het Visserijmuseum een indruk krijgen van het leven aan boord van een haringlogger.
Op 19 november liet de heer M. C. M. van Adrichem de ruim 60 aanwezigen aan de hand van op drie schermen tegelijk geprojecteerde dia's zien waar de historische werkgroepen in het Westland allemaal mee bezig zijn.
Al met al bereikte de vereniging met deze evenementen zo'n 650 mensen en dat maakte 1979 tot een goed verenigingsjaar.

STREEKMUSEUM JAN ANDERSON

1979 is het jaar van oogsten gebleken. Niet alleen zijn de aantallen bezoekers en aanwinsten gestegen, doch ook in de publiciteit heeft het museum goede resultaten behaald. Het kruidenierswinkeltje en de schoenmakerij zijn op de begane grond gerealiseerd, het oorlogskamertje heeft een opknapbeurt gehad en voor het boenhok zijn onder meer een houten karn en een melkwagentje aangeworven. Voor de hoefsmederij heeft het museum beslag weten te leggen op 1.800 gele ijsselsteentjes en voor eventueel later gebruik op 400 hollandse dakpannen. Het Streekmuseum heeft zich aangemeld bij de Federatie van Musea In Zuid-Holland.

Een tweetal poederbrandblussers is aangeschaft en geplaatst. De inbraakbeveiliging werd een aantal malen gekontroleerd. Het ruimteprobleem zal binnenkort zijn opgelost, sinds september 1979 is architekt C. Bravenboer aan het tekenen. Het museum hoopt dit jaar met de bouw van het depot te starten, hier kunnen dan alle voorwerpen worden opgeslagen die niet in het museum worden getoond. De outillage is uitgebreid met 10 klaptafeltjes, 2 kapstokken, een koffiezetapparaat, een ladenpartij met 91 laden, en 3 kasten voor het aardewerk.

De collectie voorwerpen is in 1979 met 1.402 nummers uitgebreid, waaronder 289 voorwerpen van een boerenfamilie uit Vlaardingerambacht. Een groep van negen vrienden van het museum heeft 44 voorwerpen gerestaureerd. Diverse houten voorwerpen zijn behandeld tegen houtworm bij de rotterdamse reinigings- en ontsmettingsdienst. Bijzondere aanwinsten zijn het tolbord van Vlaardingerambacht uit 1809, 7 gouden sieraden behorende tot de vlaardingse klederdracht, 4 bijbeltjes met goudbeslag, een benen schaats en een haardplaat. De prentencollectie werd uitgebreid met 509 nummers en de bibliotheek met 482 titels tot 11.855 nummers. Ingebonden werden enkele tientallen jaargangen van tijdschriften. Van vele oude boeken werd het bindwerk vernieuwd. Op dit terrein bestaan geen achterstanden. Het Muntboek van Verkade uit 1841 en Houwelijck van Jacob Cats uit 1615 waren de belangrijkste aanwinsten. De foto- en prentbriefkaartencollectie werd vermeerderd met 1.160 stuks. De postzegelverzameling werd uitgebreid met de nederlandse emissies van 1979 alsmede met een aantal poststukken uit de tweede wereldoorlog.

Het aantal bezoekers is in 1979 opgelopen tot 3.259 tegen 1.538

in 1978 en 1.320 in 1977. Het museum was geopend op zaterdagmiddag en de eerste zondag van de maand. Een klein aantal bezoekers heeft het museum bezocht buiten de normale openingstijden.

De najaar 1978 geopende expositie Vlaardinger-Ambacht van Dorp tot Stadswijk heeft in het museum tot 16 april 1979 gestaan. In dit tijdvak hebben 754 mensen het museum bezocht. De expositie was een coproduktie met de Gemeentelijke Archiefdienst Vlaardingen, die tegelijkertijd een tentoonstelling met dezelfde titel had lopen die op eigen wijze een visie gaf op het onderwerp. Deze manier van werken is zeer goed bevallen.
Op 29 juni 1979 heeft wethouder C. Bot het winkeltje geopend samen met de expositie: „Wat had u gehad willen hebben"; 100 jaar vlaardingse winkelnering. Hiervoor was een subsidie verkregen van de Organisatie Vlaardingse Ondernemers en de Kamer van Koophandel. Ook deze tentoonstelling is een groot succes gebleken. Ruim 2.500 bezoekers hebben het museum tijdens deze expositie bezocht. Vooral de mogelijkheid om ouderwets snoepgoed te kopen sloeg aan.
Voor de tentoonstelling over de tweede wereldoorlog zijn al een oorlogsetalage gemaakt en een zuil voor affiches. Buiten het museum zijn negen exposities georganiseerd, onder meer over: oud Maassluis; de hongerwinter; de tweede wereldoorlog; twee tentoonstellingen onder de titel De Sprookjesverzameling Van Anderson bij de AMRO-bankvestigingen in Vlaardingen en Middelharnis.

VISSERIJMUSEUM

De gemeenteraad van Vlaardingen besloot voorjaar 1979 om de reeds jarenlang gevraagde aanstelling van een conservator opnieuw met twee jaar uit te stellen. De daardoor onderbezette staf dreigde nóg verder verzwakt te worden doordat werd overwogen de vacature van documentalist niet te vervullen. Dank zij acties van verschillende kanten besliste de gemeenteraad dit keer gelukkig ten gunste van het museum. Als voorzitter van het bestuur volgde ir B. Wilton burgemeester W. A. Kieboom op.

In de openbare dienstverlening traden spanningen op door onderbezetting, mede veroorzaakt door langdurige ziekte van enkele medewerkers. Ondanks alle zorgen was 1979 in andere opzichten een gunstig jaar voor het museum. Het bezoekcijfer bedroeg 27.787 personen, waarmede het recordjaar 1978 dicht werd benaderd. Dit was vooral te danken aan het sterk toegenomen groepsbezoek. Overigens is wat de rondleidingen betreft de maximumcapaciteit van het museum ruimschoots bereikt. Menigmaal kon aan binnenkomende vragen niet worden voldaan.
De goede betrekkingen met het Genootschap Oud-Katwijk werden bevestigd door twee groepsbezoeken, achtereenvolgens door de werkgroepen modelbouw en klederdrachten. Een groep deskundigen van het scheepvaartmuseum in Bremerhaven bracht in mei een uitgebreid werkbezoek.
Ten behoeve van museumbezoekers werd bij wijze van proef een wegwijzer door het museum ontworpen. Dit gedrukte gidsje blijkt in een behoefte te voorzien. Radio en televisie besteedden aandacht aan het museum in het algemeen en de pers vooral naar aanleiding van bijzondere activiteiten zoals tentoonstellingen.

In november 1979 vond een ontvangst plaats ter gelegenheid van de verschijning van het boek „Een zee te hoog" van dr H. A. H. Boelmans Kranenburg en dr J. P. van de Voort, respectievelijk bestuurslid en wetenschappelijk medewerker van het Visserijmuseum. Deze publicatie was tot stand gekomen naar aanleiding van de tijdelijke expositie over scheepsongelukken bij de nederlandse zeevisserij die in 1977 in het museum was gehouden.
Traditiegetrouw werd door de Historische Vereniging Vlaardingen een lezing in het museum georganiseerd. Op 22 oktober sprak de oud-visser J. H. Larooy over het leven aan boord van een haringlogger.
De populaire kamermuziekuitvoeringen in het museum

moesten helaas worden gestaakt omdat het gemeentebestuur de voor dat doel verleende subsidie introk.

De uitvoering van het tentoonstellingsprogramma ondervond in sterke mate het bezwaar dat het nodige onderzoek niet meer in eigen beheer kon worden uitgevoerd. De wetenschappelijk medewerker was niet langer beschikbaar door de toegenomen werkzaamheden die verbonden zijn aan de ontwikkeling van het van rijkswege gesubsidieerde documentatieproject voor de maritieme geschiedenis MARDOC.

Toch werden er in 1979 nog twee nieuwe tentoonstellingen gehouden. Na afloop van de eind 1978 geopende tentoonstelling over de natuurlijke historie van de zee werd op 7 juni 1979 de expositie „Nederlandse vissersplaatsen in oude ansichten" geopend door oud-wethouder H. K. van Minnen, mede-oprichter van het museum. Het materiaal, eigen bezit, werd geselecteerd door Kees van den Meiracker, stagiair bij de Reinwardt Academie in Leiden, en gepresenteerd met behulp van kaartmolentjes, een idee van ontwerper Joop Stigter.
Op 9 november 1979 opende Pierre Janssen, directeur van het Gemeentemuseum te Arnhem, de tijdelijke tentoonstelling „Visserskind". Daaraan was uitvoerig historisch onderzoek voorafgegaan door Nans Kolff en Annemiek van der Veen van de Rijksuniversiteit te Leiden. Met behulp van belangrijke bruiklenen werd de informatie over visserskinderen in de tweede helft van de negentiende eeuw verwerkt tot een opmerkelijke tentoonstelling, ook nu ontworpen en ingericht door Joop Stigter. De expositie werd gehouden in het kader van het Internationaal Jaar van het Kind 1979.

De verzamelingen werden uitgebreid met 861 nummers, waarvan 772 voor de bibliotheek. Belangrijke aanwinsten zijn: reconstructiemodel tweemastblazer (nieuwbouwopdracht); model Middelharnisse beugsloep (schenking); twee modellen zeillogger (bruikleen); schilderij Rustige Zee van H. W. Mesdag (bruikleen); sieraden, onderdelen en toebehoren van klederdrachten Arnemuiden, Scheveningen, Urk en Vlaardingen (aankoop en schenking); visschotel, omstreeks 1820 (aankoop); waardigheidstekens kuipersgezellenvereniging (schenking); 273 scheepsbouwtechnische tekeningen (schenking); 26 etsen van zeevissen, zeventiende eeuw (aankoop); drie filmdocumentaires (schenking en bruikleen).
In overleg met de adviseur modelbouw werd opdracht gegeven tot nieuwbouw van een opengewerkt halfmodel van een beugsloep en een volmodel van een stoomtreiler. De afdeling Vlaardingen van de Nederlandse Vereniging van

Modelbouwers voltooide een opdracht tot het ombouwen van een model zeillogger in particulier bezit naar een model beugsloep. Er werden afspraken gemaakt voor verdere samenwerking.

In de bovenzaal kwam de volkskundepresentatie gereed met de voltooiing van vitrines voor de tentoonstelling van klederdrachten, mutsen en sieraden. Het bleek noodzakelijk om ter plaatse de ramen met rolgordijnen te blinderen, teneinde de schadelijke werking van het daglicht op textiel en tekeningen enigszins te beperken. Ten behoeve van de klimaatbeheersing werden meetinstrumenten aangeschaft en enkele luchtbevochtigers vervangen. In het algemene ruimtegebrek kwam wat het depot betreft enige verbetering: door het aanbrengen van schappen tegen het dakbeschot kon enige orde worden gebracht in de onoverzichtelijke opslag van de studieverzamelingen en het archief. Het museum werd alsnog voorzien van een omroepinstallatie. Bij de inrichting in 1971 moest deze voorziening door geldgebrek van het programma worden geschrapt. Het dringend noodzakelijke buitenschilderwerk werd ook in 1979 niet uitgevoerd.

In het kader van het MARDOC-project kwamen na langdurige vertraging twee belangrijke deelprojecten gereed. Dank zij een subsidie van het Prins Bernhard Fonds konden twee tijdelijke medewerkers worden aangesteld, waardoor de afronding van de experimentele fase van het project tot automatisering van museale maritieme informatie thans in zicht is gekomen. De toegenomen aandacht van de wetenschappelijke medewerker voor het MARDOC-project tot practisch 100 procent ging ten koste van de afdeling bibliotheek en documentatie. De acquisitie van materiaal verminderde. De conservering van vooral het fotoarchief raakte achter. Van documentaire activiteiten kwam niets meer. Er kon minder aandacht worden besteed aan informatieverstrekking, hoewel de vraag daarom niet kleiner wordt. Een voordeel van de huisvesting van MARDOC in het museum is dat het gehele modellenbezit op gestructureerde systeemkaarten beschreven en op een computer verwerkt is.

KRONIEK VAN VLAARDINGEN 1929

JANUARI

1 Aantal inwoners 27.400, vermindering in 1928 107. Aantal inwoners van Vlaardingerambacht 2.176, vermeerdering in 1928 204.

2-18 Door de Vrije Stadsevangelisatie Jeruël wordt aan 447 kinderen dagelijks brood en warme melk verstrekt.

4 In 1928 zijn aan de Visbank 273 partijen vis afgeslagen met een opbrengst van 6.798 gulden 45 cent.

6 De voordrachtskunstenaar Willem van Capellen treedt op in het Luxortheater voor het Instituut voor Arbeidersontwikkeling.

7 In lokaal Rehoboth heeft de officiële opening plaats van twee scholen van de vereniging voor Bijzonder Christelijk Schoolonderwijs: de Marnixschool aan de Groen van Prinstererstraat — voorheen openbare school F — en een nieuwe kleuterschool aan de Thorbeckestraat.

IJsvermaak

7-12 Door de Vlaardingsche Spijskokerij 1.375 porties soep uitgereikt.

10 De Christelijke Oranjevereeniging geeft gelegenheid de radiouitzending van de huldiging van koningin-moeder Emma in Den Haag, bij haar vijftigjarig verblijf in ons land, te beluisteren in het gebouw van Liefde en Vrede. Varenco Radio- en Rijwielhandel alias Firma Van Roon stelt hiervoor een Ronofoonradiotoestel beschikbaar.

Openbare vergadering van de Bond van Nederlandsche Onderwijzers in Excelsior: Theo Thijssen, hoofdbestuurder van de bond, spreekt over de Eenheidsschool.

11 De vereniging Dorcas heeft aan behoeftige bejaarden uitgegeven 71 lakens, 67 hemden, 33 broeken, 42 slopen, 21 rokken en 8 schorten.

Tegen de exploitant van het Luxortheater aan de Westhavenkade is wegens het geven van filmvoorstellingen op zondag proces-verbaal opgemaakt.

20 Grote toeloop bij de film Vlammende Vleugels in het Luxortheater. De politie moet handelend optreden.

21 J.Vermeij uit Rotterdam spreekt in Excelsior voor de spiritistenvereniging Harmonia over stigmata.

22 In het afgelopen seizoen werden in Vlaardingen 277.493 kantjes haring aangevoerd, waarvan door vlaardingse schepen 227.056.

De RK Vereniging Sint-Clara voor hulp in de huishouding heeft in 1928 aan zes gezinnen weken tot maanden hulp verschaft, hiervoor was een tiental personen beschikbaar.

23 Voor het Christelijk Comité voor winterlezingen spreekt prof. J.J.van der Schuit uit Apeldoorn in de Grote Kerk over wereldtoekomst en wereldverlossing.

24 Ds P.Eldering uit Rotterdam spreekt voor de Vredeskring in het gebouw van Liefde en Vrede over het Kelloggverdrag, waarbij de aanvalsoorlog onrechtmatig wordt verklaard.

25 Openbare radioavond van de afdeling Vlaardingerambacht van Volksonderwijs in de Gemeenteschool: geluisterd wordt naar de rede van Klaas de Vries, algemeen secretaris van Volksonderwijs.

26 De biljartmeester Bossini geeft een demonstratie in café De Maas op het Westerhoofd.

27 Tijdens een dienst in de Nieuwe Kerk de armenbussen opengebroken en geledigd.

29 De zangvereniging Crescendo uit Vlaardingerambacht, directeur A.J. Korpershoek, geeft een uitvoering in De Harmonie ter viering van haar eerste lustrum. Stampvolle zaal.

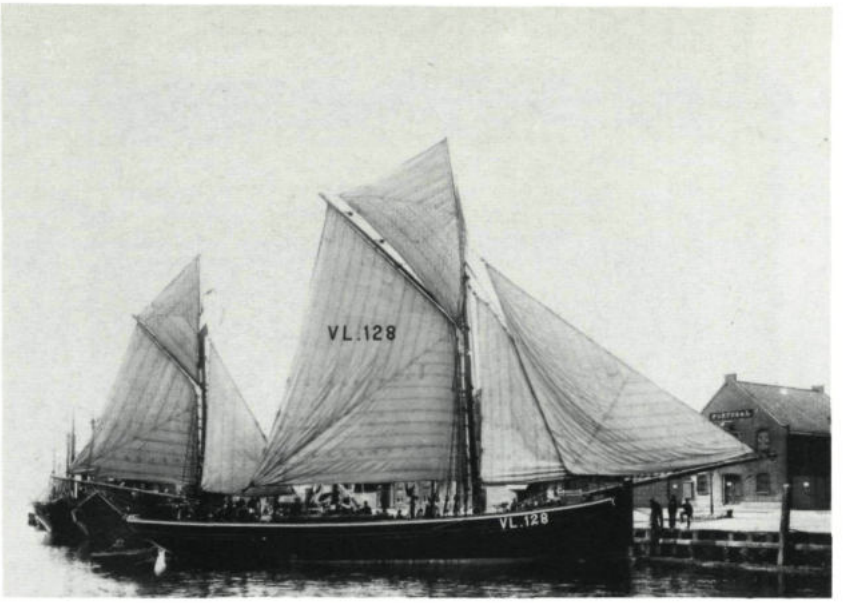
De collecte voor de nagelaten betrekkingen van de omgekomen bemanning van de reddingsboot Prins der Nederlanden te Hoek van Holland, brengt in Vlaardingen 4.540 gulden en in Vlaardingerambacht 194 gulden op.

30 In zijn nieuwjaarsrede voor de gemeenteraad van Vlaardingerambacht spreekt burgemeester J.Luyerink over de woningbouw, de annexatieplannen van Rotterdam en de veehouderij, het belangrijkste bedrijf in deze gemeente.

In zijn nieuwjaarsrede voor de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor de Beneden-Maas brengt voorzitter J.H. van Linden van den Heuvell het verdwijnen van de zeillogger ter sprake.

Openbare verkoping in De Hollandsche Tuin van het houten loggerschip Johanna Geertruida, VL 128, van Reederij De Hoop, met masten, rondhout, staand en

lopend want, stoomspil en ketel, zeilen, vlaggen en verdere invantaris. Afgemijnd op 1.100 gulden door S.Frenkel.

De in 1929 voor de sloop verkochte houten logger VL 128.

31 A.K.Hardenberg uit Rotterdam spreekt in gebouw Soli Deo Gloria voor de Gereformeerde Vereeniging Voor Drankbestrijding over reclassering.

FEBRUARI

1 In zijn nieuwjaarsrede voor de vlaardingse gemeenteraad spreekt burgemeester A. van Walsum over de grote haringvangsten, de werkgelegenheid, de vestiging van industrieën en de verhoging van de vakbekwaamheid der arbeiders.

2 Feestavond voor de jeugd in Excelsior, georganiseerd door de Toneel- en Letterlievende Vereniging Excelsior: opgevoerd wordt de operette De prins van Sind.

Bij de arbeidsbeurs zijn 454 werkzoekenden ingeschreven.

5 Nutslezing in De Harmonie: Felix Timmermans spreekt over zijn boek Pieter Breughel.

7 Propagandafeestavond van de RK Vrouwenbond in De Harmonie met medewerking van het dameszangkoor Salve Regina en de damestoneelvereniging Advendo.

8 In het RK Vereenigingsgebouw wordt het nieuwe vaandel ingewijd van de vlaardingse afdeling van de RK Bond van Spoor- en Tramwegpersoneel Sint-Raphaël. Kapelaan F.H.J.A. Cornet spreekt de vaandelrede uit.

Het RK spoorweg- en trampersoneel met het vaandel.

9 Radioavond van de Algemeene Nederlandsche Metaalbewerkersbond in het Volksgebouw: geluisterd wordt naar de revue Metaalklanken.

Hardrijderij op de banen van de Vlaardingsche IJsclub. De heer P. Heinsius, de jongejuffrouw G. Dorsman en de jongeheer C. van der Windt winnen de eerste prijzen.

9-23 Straatmuziek door de Vrije Stadsevangelisatie Jeruël in het kader van de geldinzameling voor de verstrekking van een gratis ontbijt aan schoolkinderen.

10 De collecte voor de jaarlijkse klerenuitdeling, bij de uitgangen van de Grote en de Nieuwe Kerk, brengt 392 gulden 67 cent op. Bovendien hebben diakenen ruime toezegging van brood en spek gekregen voor uitdeling.

11 Strenge vorst en storm uit het oosten.

12 In verband met de invoering van een nieuwe posttrein wordt de derde brievenbestelling met een uur vervroegd. De later aankomende kranten zullen in een extra bestelling worden bezorgd.

Manufacturen- en kledingmagazijn L. Hakbijl aan de Brede Havenstraat uitgebrand. Strenge vorst belemmert het blussingswerk. Brandweerlieden door de kou bevangen.

Kledingmagazijn Hakbijl in de ijspegels na de brand.

12-15 In het Luxortheater worden voor leden van de Coöperatieve Bakkerij en Verbruiksvereeniging De Voorlooper coöperatiefilms vertoond. Voorzitter J. Buis opent het evenement met een propagandatoespraak.

15 Wegens de hevige koude hebben de armen van het Burgerlijk Armbestuur extra bedelingen gekregen en bovendien een bon voor cokes. Door tal van giften heeft de hervormde diaconie een rijke bedeling kunnen houden. De Vlaardingsche Spijskokerij heeft wegens de barre kou besloten dagelijks te koken.

Stagnatie in visserij en bedrijven door de strenge vorst. Grote werkloosheid.

In het Luxortheater draait de film De negerhut van Oom Tom.

16 Bespreking tussen het gemeentebestuur en de brandstoffenhandelaren over de brandstoffenvoorziening.

19 Het ijs in de Koningin Wilhelminahaven door de ijsbreker Vrede gebroken.

22 De uitbreiding van de Algemene Begraafplaats aan het Emaus aanbesteed en gegund aan M. van der Lugt voor 98.674 gulden.

Een stroom van schaatsers uit het Westland komt in onze stad de traditionele ijsmoppen kopen.

23 Groot vuurwerk op de baan van de Vlaardingsche IJsclub.

27 In De Harmonie wordt de film van de Liberale Staatspartij De Vrijheidsbond vertoond. N. Moerman spreekt.

28 Uitvoering van de cantate Halleluja van Henri J.J. Rousseau Ducroissi door de gereformeerde zangvereniging Gloria In Excelsis Deo onder leiding van C. J. Nogarede in de gereformeerde kerk aan de Kuiperstraat, met medewerking van de Lutherse Orkestvereeniging uit Rotterdam.

Propagandavergadering van de vereniging Zonnegloren - sanatorium voor tbc-lijders - in het gebouw van Liefde en Vrede. Sprekers zijn ds J.G. Woelderink van Hoornaar en de geneesheer-directeur van het sanatorium.

MAART

5-7 Bazar van de gereformeerde handwerkkrans Wees Een

Zegen in het gebouw van Liefde en Vrede ten bate van tbc-patiënten. Opbrengst 1.600 gulden.

7 Het dameskoor Vivezza zingt onder leiding van Kath. Verhoeff-Torn in De Harmonie, met medewerking van het jongedameskoor Jong Leven. Uitgevoerd wordt onder meer Stabat Mater van G.B. Pergolesi.

8 Sluiting van de cursus 1928/9 voor vervolgonderwijs van de vereniging Volksonderwijs, in school C aan de Oosterstraat. Aanwezig zijn burgemeester A. van Walsum, wethouder A. van Rijn, verschillende gemeenteraadsleden en vele ouders van leerlingen.

De Vereeniging van Haringhandelaren besluit in een zeer druk bezochte ledenvergadering met algemene stemmen aan alle arbeiders in het haringpakkers- en kuipersbedrijf ontslag aan te zeggen, met inachtneming van een opzeggingstermijn van veertien dagen. Gedurende die tijd wordt alsnog de gelegenheid geboden tot afsluiting van een collectieve arbeidsovereenkomst of tot het aangaan van individuele arbeidscontracten op basis van de door de Vereeniging van Haringhandelaren vastgestelde lonen.

11 Propagandaavond van de Arbeiders-Vereeniging voor Lijkverbranding in het Volksgebouw. Spreker is H. Hartog uit Amsterdam.

13 De Toneel- en Letterlievende Vereniging Excelsior speelt in De Harmonie Een Zomerzotheid van Cissy van Marxveldt.

De gemeenteraad van Vlaardingerambacht trekt 2.750 gulden uit voor bestrating van een deel van de Kethelweg.

15 Openbare vergadering van de Vrijzinnig Democratische Bond in Excelsior. Mr H. P. Marchant spreekt over nationale ontwapening en de kamerverkiezingen.

A.C. de Bruijn, voorzitter van het RK Werklieden-verbond spreekt in het RK Vereenigingsgebouw over de arbeider en de politiek.

In gebouw Liefde en Vrede de Java-Soembafilm van de zending der gereformeerde kerken vertoond.

Met twintig leden wordt te Vlaardingerambacht een schietvereniging opgericht. Het bestuur bestaat uit C. van der Werf, M. Brederode, J. Kalisvaart, C.W. Ruigrok en Kl. Roodenburg. Burgemeester J. Luyerink is erevoorzitter.

17 Koos Vorrink spreekt in het Volksgebouw voor de plaatselijke afdeling van het Instituut Voor Arbeiders Ontwikkeling over de taak van de arbeidersbeweging tegenover de jeugd.

19 In het Luxortheater wordt de propagandafilm En Gij Kameraad van de Centrale Bond van Transportarbeiders gedraaid. Spreker is bondsvoorzitter Joh. Brautigam.

22 Het loonconflict in het haringpakkers- en kuipersbedrijf opgelost door vijf procent loonsverhoging te geven voor het onder de Haringwet 1927 vallende pakwerk: 66 stemmen voor, 55 tegen en drie blanco. De RK en de modern georganiseerde kuipersgezellen stemden bijna unaniem tegen.

25 Openbare vergadering van de SDAP in Excelsior. J. Buis en J. Hoogerwerf spreken over: onze arbeid en onze resultaten in de gemeenteraad in de periode 1927 - 1929.

De eerste kolharing aangebracht door de stoombeugers Koningin Wilhelmina, VL 190, en Vooruit, VL 86, schippers Jan Goedknegt en Corn. Storm Czn, van de Doggermaatschappij. De haring op 50 gulden per kantje opgehouden.

26 Nutslezing in De Harmonie. Dr P. H. Ritter jr, hoofdredacteur Utrechtsch Nieuwsblad, spreekt over de taak en de positie van de journalist.

27 Filmavond van de Vlaardingsche Geheelonthouders Vereeniging Neutraal in het Luxortheater met onder meer de film „De Vloek Van De Alcohol".

APRIL

2 Het mannenkoor Excelsior uit Vlaardingerambacht geeft aldaar in de gemeenteschool een uitvoering onder leiding van Arn. Vranken. Medewerking verlenen de tenor C. Naastepad en een vocaal ensemble van Toonkunst uit Vlaardingen.

6 Vergadering in Excelsior van arbeiders werkzaam in het haringpakkersbedrijf, georganiseerd door de Centrale Bond van Transportarbeiders Sint-Bonifacius. Sprekers zijn J. Hoogerwerf, voorzitter Vlaardingse Bestuurdersbond, en N. Lens, voorzitter van de RK bond. De arbeiders worden opgeroepen geen individuele arbeidsovereenkomsten te tekenen.

De arbeiderstoneelvereniging Kunst En Strijd speelt in De Harmonie het stuk Hun Kind van Joh. van Eekelen en J. Grosveld.

7 Pastoor H.J. Maas opent in de Zusterschool aan de Hoflaan een tentoonstelling van paramenten voor de missie en de arme kerken, vervaardigd door leden van de Sacramentsvereeniging.

9 De gemeenteraad besluit in beginsel tot de stichting van een openbaar slachthuis en neemt een nota van burgemeester en wethouders over reorganisatie van het nijverheidsonderwijs voor kennisgeving aan.

10 Duitse avond in het Zeemanshuis voor de Vereeniging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden. A.G. Ligthart spreekt in het duits over het onderwerp Kontorschreiber oder Kaufmann.

Ds A. Luteijn spreekt in gebouw Liefde en Vrede voor de Christelijke Zeeliedenbond over zijn reis met het hospitaalkerkschip De Hoop.

12-18 In het Luxortheater gedraaid de oorlogsfilms What Price Glory en Pantserkruiser Emden.

15 Scheepmaker A. Knoester veertig jaar in dienst bij scheepswerf A. de Jong.

16 Gearriveerd het 18.000 ton grote Noorse stoomschip Pelagos met een lading walvisolie voor opslag in de tanks van de Matex. Voor zover bekend met 34 voet het diepst liggende schip dat ooit de Nieuwe Waterweg opkwam.

19 De Bond van Nederlandsche Onderwijzers besluit zoveel mogelijk bekendheid te geven aan de brochure „De examenidioot of de kinderexamens van 1928".

20 In besprekingen tussen de NV Hollandia, Hollandsche Fabriek van Melkproducten en Voedingsmiddelen, en vakorganisaties wordt het minimumloon van fabriekspersoneel vastgesteld op 25 gulden per week. Betaling van vakantietoeslag kon niet worden verkregen.

22 Eerste algemene ledenvergadering van de pas opgerichte vereniging voor verzekering tegen de geldelijke gevolgen van ziekenhuisverpleging Voorzorg. Het dagelijks bestuur bestaat uit J. Stahlie, mevrouw Blom-Valk te Vlaardingerambacht, en P. van Meurs. De uitkeringen bedragen drie gulden per dag, met een maximum van vijfendertig dagen per verplegingsjaar, een maximum

van zestig gulden voor operatiekosten en een maximum van twaalf gulden voor gebruik operatiekamer en verbandstoffen. Het ledenaantal is 2.000.

24 De Toneel- en Letterlievende Vereniging Varia speelt in een stampvolle zaal Harmonie het blijspel „Daar Liegen We Ons Uit" van William Moris.

25 Propagandafeestavond in De Harmonie bij het tweede lustrum van de RK Missiegenootschappen Broederschap van den Heiligen Geest en Het Pauselijk Liefdewerk van den Heiligen Apostel Petrus. Sprekers zijn kapelaan W.N. van Leeuwen, directeur der genootschappen en pater Borromeus de Greeve OFM.

26 Bijeenkomst in het Zeemanshuis van de vereniging Volkenbond en Vrede.

Openbare aanbesteding van de sloop van krotwoningen aan de Afrol en de Vijfde Afrolsteeg. Gegund aan C.A. Kooyman en R. Verrijp te Zwijndrecht, die de gemeente Vlaardingen 130 gulden moeten betalen.

29 De gemeenteraad neemt het voorstel tot aankoop van twee vuilnisauto's aan.

Voor een stampvolle Harmonie voert het kinderkoor Jong Leven onder leiding van Kath. Verhoeff-Torn de kinderoperette De Tooverfee of de Betooverde Poppen uit.

Auto van de reinigingsdienst uit ca. 1930.

MEI

2 1-meifeest van de SDAP en de Vlaardingsche Bestuurdersbond met meeting in De Harmonie en demonstratie voor ontwapening, medezeggenschap, staatspensioen en achturige werkdag. Spreker is tweede-kamerlid W.H. Vliegen. Medewerking verlenen het muziekkorps Voorwaarts en het zangkoor De Stem Des Volks.

De heer G. van Neuren voert vanuit zijn huis aan de Nieuwe Kerkstraat een telefoongesprek met zijn dochter in Nederlands Oost-Indië.

4 De Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs besteedt het bouwen van twee lokalen aan de Julianaschool in de Stationsstraat aan. Gegund aan P. Maarleveld Rzn voor 12.750 gulden.

5-12 Bidstonden voor de grote visserij, het gewas en de behoeften van het tijdelijk leven in de hervormde en gereformeerde kerken.

6 In verband met de komende kamerverkiezingen wordt in het Luxortheater vertoond de propagandafilm Het heldendicht van de Roomsche daad. Spreker is kapelaan W.N. van Leeuwen.

De lighallen voor tuberculosepatiënten in 1934.

7 Bij wijze van proef is bij het viaduct aan de Binnensingel een verkeerspaal geplaatst die rechts moet worden gepasseerd. Slaagt de proef, dan zal er een paal worden geplaatst die na zonsondergang groen wordt verlicht.

8 M.M. Cohen uit Amsterdam spreekt in Excelsior voor de Vrijzinnig Democratische Bond over het ministerie De Geer en de ambtenaren.

10 De Vereeniging tot Bestrijding der Tuberculose roept sollicitanten op voor de betrekking van toezichthoudster-kookster bij de lighallen, voor een salaris van 70 gulden per maand.

11 De blauwe-bloempjesverkoop ten bate van de drankbestrijding brengt 140 gulden op.

13 De bodedienst A. Zwanenburg en Compagnon voert een vierde dagelijkse dienst op Rotterdam in.

15 Directeur J. van der Heul van de Middenstandsbank spreekt in De Hollandsche Tuin voor de middenstandsverenigingen over het invullen van belastingbiljetten.

18 Op het Handelsgebouw wappert de jagerijvlag, ten teken dat enkele kantjes aangebrachte kolharing zijn goedgekeurd als koninginneharing. De haring is gevangen door de stoombeuger Prins Hendrik der Nederlanden, VL 195, schipper A. Poot, van de Doggermaatschappij. Enkele vaatjes zijn per vliegtuig naar Zwitserland verzonden, waar de koningin op dat moment verblijft.

22 De verbouwing van het Volksgebouw aan de Schiedamseweg gegund aan G. Onderdelinden voor 7.164 gulden.

De Binnensingel en de Hofsingel afgesloten voor zware motorrijtuigen.

25 De NV Hollandia deelt mede in beginsel tot overeenstemming te zijn gekomen over een samenwerkingsvorm met Nestlé and Anglo Swiss Condensed Milk Company in Zwitserland.

27 Na een langdurige dicussie aanvaardt de gemeenteraad het voorstel tot het aanstellen van kwekelingen met akte aan openbare lagere scholen.

28 De chauffeur van een EVAG-autobus op de Vlaardingerdijk in Schiedam aangehouden en overvallen door drie zeelieden, die hem een deel van de inhoud van zijn geldtas afhandig hebben gemaakt.

30

29 Openbare vergadering van de Vrijzinnig-Democratische Bond in Excelsior. W.A.L. Ros-Vrijman, presidente van het centraal bestuur van de Vrijzinnig-Democratische Vrouwenclub, spreekt over de taak van de vrouw bij de ontwapening, en mejuffrouw C.S. Groot, behandelt in dialect als de noordhollandse boerin Marijtje, het conservatisme van de Liberale Staatspartij De Vrijheidsbond en de plaats van de vrouw in het maatschappelijk en politiek leven.

JUNI

5 Openbare vergadering van de Liberale Staatspartij De Vrijheidsbond in Excelsior. Burgemeester C.G. Roos van Lekkerkerk spreekt over liberale politiek.

6 Propagandaavond van de EHBO in Excelsior. Beschermheer burgemeester A. van Walsum reikt diploma's uit en krijgt het insigne der vereniging in goud aangeboden van voorzitter A. van der Windt.

7 Feestavond in Excelsior ter gelegenheid van de paardenmarkt, georganiseerd door de Volksbond tegen Drankmisbruik. Voorzitter J. Hoogerwerf spreekt. Een rotterdams gezelschap verzorgt een gevarieerd programma.

Paardenmarkt op de Parallelweg. Aangevoerd 53 paarden en 11 hitten. Prijzen der paarden 120 - 450 gulden, der hitten 80 - 200 gulden. Zeer levendige handel.

10 Voorzitter F. Don van de Vredeskring opent in Excelsior een tentoonstelling van oorlogsschilderijen van W. van Schaik.

13 De commissaris der koningin bezoekt Vlaardingen en Vlaardingerambacht. Enkele mensen maken gebruik van de gelegenheid om in audiëntie te gaan. Bezocht worden de Doggermaatschappij en het Havenbedrijf Vlaardingen-Oost.

14 Bijeenkomst in het Handelsgebouw ter afsluiting van de cursus van de Vereeniging voor Handelsonderwijs Kennis is Macht. Uitreiking der diploma's. Sprekers zijn burgemeester Van Walsum en P.J. van der Schaar, directeur van de handelsavondschool.

16 Dertig jaar geleden werd E.C. Smith tot tandarts bevorderd. Aan hem is het te danken dat het Vlaardingsche Ziekenfonds zijn leden sinds enige jaren tandheelkundige hulp vergoedt.

17 Verkiezingsbijeenkomst in de gereformeerde kerk aan de Kuiperstraat van de AR Kiesvereniging Nederland en Oranje. Dr J. Severijn, hervormd predikant te Dordrecht, spreekt over de verflauwende belangstellling in de politiek.

26 Het symphonieorkest Beethoven en het dameskoor Vivezza geven concerten in de tuin van De Harmonie.

A.C.A. van Vuuren, kandidaat bij de komende kamerverkiezingen, spreekt in het RK Vereenigingsgebouw voor de RK Kiesvereeniging Dr Schaepman over de propagandaleuzen van de SDAP. Voorzitter Fr. IJzermans geeft de verzekering dat katholiek Vlaardingen zijn plicht zal doen.

Openbare vergadering van de Staatkundig-Gereformeerde Kiesvereniging Pro Patria in het gebouw van Liefde en Vrede. Ds P. Zandt spreekt over het staatkundig-gereformeerde beginsel en ds G.H. Kersten over ons volk, dat aan de rand van het verderf staat.

28 Een aktie van nettenboetsters resulteert in loonsverhoging en in erkenning van het recht op drie dagen vakantie per jaar met behoud van loon. Bovendien zal voortaan op de erkende christelijke feestdagen en nieuwjaarsdag het loon worden doorbetaald.

JULI

3 Tweede-kamerverkiezing. In Vlaardingen respectievelijk in Vlaardingerambacht (tussen haken) uitgebracht 11.583 (937) geldige stemmen, van onwaarde 319 (22). Aantal kiesgerechtigden 13.100 (982), uit andere gemeenten 0 (25). Uitslagen: CHU 3.126 (306); SDAP 2.989 (181); AR 2.176 (114); RK Staatspartij 1.113 (199); Liberale Staatspartij De Vrijheidsbond 887 (34); SGP 667 (56); Vrijzinnig-Democratische Bond 291 (21); Hervormd-Gereformeerde Staatspartij 92 (6); Revolutionair-Socialistische Partij 46 (1); Federatief Verband 40 (1); Middenpartij voor Stad en Land 38 (1); Democratische Partij 31 (2); RK Volkspartij 22 (1); Plattelanders Bond 18 (8); Communistische Partij Holland (Wijnkoop) 14 (1); Communistische Partij Holland (De Visser) 11 (1); Nationale Boeren- en Tuindersbond 9 (3); Verbond van Nationalisten 7 (1); Algemeene Bond van Kleine Winkeliers en Middenstanders 6 (0).

3-6 Viering van het vijfentwintigjarig bestaan van de voetbalvereniging Fortuna op het sportterrein aan de Kethelweg met gecostumeerde voetbalwedstrijd, atletiekwedstrijden, kinderspelen en een tuinfeest.

4 In het raadhuis van Vlaardingerambacht wordt de bouw van twee lokalen aan de Dr J.Th. de Visserschool aanbesteed. Laagste inschrijver is de firma Luyendijk te Hillegersberg met 14.100 gulden.

5 Op de werf 's-Lands Welvaren worden twaalf gegalvaniseerde ijzeren kano's gebouwd die bestemd zijn voor vrachtvervoer in Kongo.

In een ingezonden stuk klaagt een bewoner van de Mesdagstraat over de vernielzucht van de leerlingen van school A, de Marnixschool en de zondagsschool.

8 Viering van het vijfentwintigjarig bestaan van Vlaarding's Mannenkoor Orpheus met een concert in de tuin van De Harmonie onder leiding van Paul van der Putten en met medewerking van de harmonievereniging Concordia onder leiding van L. van der Tand.

9 Schipper Reijer Bot van de motorlogger Marie, VL 49, firma H. van der Burg, door een stortzee over boord geslagen en verdronken.

11 Deelnemers aan het vijfde congres der Internationale Kamer van Koophandel, te Amsterdam, komen hier aan met een extra trein en gaan aan de Westhavenkade aan boord voor een tocht door de rotterdamse havens. Aan de Westhavenkade zijn erepoorten opgesteld.

Openbare verkoping van aquarellen en schilderijen in De Harmonie, ten overstaan van deurwaarder G.L. Spenkelink. Onder de stukken, afkomstig uit particulier bezit, bevindt zich werk van G.H. Breitner, Jozef Israëls, H.W. Mesdag en J.H. Weissenbruch.

12 Aanbesteding van de levering van 47.000 kg uiterwaards paardenhooi voor de gemeentelijke reinigingsdienst. Gegund aan de gebroeders Hoek te Sleeuwijk voor 49 gulden 85 cent per 1.000 kg.

13 Bij zwemwedstrijden te Hellevoetsluis winnen de VZC-leden J.C. Verburg en J.C. Verweij de 50 meter vrije slag en 50 meter rugslag. De estafettewedstrijd vier maal 25 meter gewonnen door de vlaardingse herenploeg.

Luchtacrobatiek met reclame voor Soplasigaren door stadgenoot P. Goemans, leerling van de vliegschool op Waalhaven.

19 Het scheepsexpertisekantoor G. Figee koopt voor griekse rekening aan de zeillogger Gelderland, VL 127, van de NV Zeevisscherij Nederland. Figee werkt de plannen uit voor ombouw van het schip voor de visserij in griekse wateren.

Bij de ontvanger der directe belastingen door een onbekende 2.000 gulden als gewetensgeld gestort.

20 Turndemonstraties op het VFC-terrein aan de Groeneweg, bij de viering van het vierde lustrum van de gymnastiekvereniging Hollandia. Medewerking verlenen de gymnastiekverenigingen Leonidas-DOVIDO, Liefde en Vrede Turnen (LVT), Sparta uit Maassluis en de arbeidersmuziekvereniging Voorwaarts.

25-27 Viering van het vijfentwintigjarig bestaan van de Vereeniging tot Veredeling van het Volksvermaak Flardinga met een concert door het symphonieorkest Beethoven in de tuin van De Harmonie, een concert door het harmonieorkest Sint-Ambrosius uit Schiedam op het Flardingaveld, filmvoorstellingen, een uitvoering door het Christelijk Fanfarekorps IJsselmonde en Vlaarding's Mannenkoor Orpheus, en poppenkastvoorstelling en kinderspelen.

26 De gemeenteraad besluit de subsidie van de Openbare Leeszaal en Bibliotheek zodanig te verhogen dat tevens subsidie van het Rijk wordt verkregen. Allerlei moeite ten spijt is het niet gekomen tot samenwerking met de Christelijke Openbare Leeszaal en Bibliotheek. Ondanks een verzoekschrift van de Bond van Nederlandsche Onderwijzers besluit de raad voorts de verordening betreffende roken door kinderen niet te wijzigen in die zin dat het geven van tabaksartikelen aan kinderen strafbaar wordt gesteld.

AUGUSTUS

2 Viering van de verjaardag van koningin-moeder Emma met een concert door de Christelijke Harmonievereniging Sursum Corda in de muziektent op het Verploegh Chasséplein, en een concert op het Flardingaveld door het harmonieorkest Sint-Ambrosius uit Schiedam, afgewisseld met filmvoorstellingen.

2-3 Zwemwedstrijden in de Oude Haven en de Vlaardingsche Bad- en Zweminrichting. Mejuffrouw J. van Roon wint in de kilometerwedstrijd voor dames de

Het vlaardingse zwembad in 1929.

door de burgemeester beschikbaar gestelde wisselbeker. J.L. Verweij en J.S. Verburg winnen de kilometer voor heren tot en boven twintig jaar.

8 Publieke verkoping tegen contant geld van paarden en toebehoren door de stalhouderij Westnieuwland 91, wegens overgang op auto's: luxe schimmel, bruine stamboekmerrie, zilveren gareeltuigen, een dos-á-dos op rubberbanden, verschillende andere wagens en tuigen, balen hooi enzovoort.

9 Het GEB-elftal wint met 8-0 van het politieelftal de bekercompetitie voetbal voor gemeentepersoneel.

10 Buitendag van de Christelijke Knapenvereeniging Obadja, onderafdeling van de CJV Liefde en Vrede, op het Flardingaveld, met medewerking van het tamboers- en pijperskorps Jubal uit Dordrecht.

De welpenhorde van de padvindersgroep De Jonge Verkenners vertrekt per boot naar een kamp te Rockanje onder de leiding van hopman Thijs Zandwijk.

17 Zwemdemonstraties in de Vlaardingsche Bad- en Zweminrichting door de zwemsters mevrouw Ma Braun, haar dochter en Marie Bron uit Rotterdam.

20 In het koor van de Grote Kerk zijn drie gebrandschilderde ramen van de kunstenaar Toon Berg geplaats met voorstellingen van het verschijnen van de engelen aan de herders in Bethlehem, de wonderbare visvangst en het kindeke Jezus in de armen van Simeon in de tempel. De ramen zijn geschonken door leden van de hervormde gemeente.

23 De gemeenteraad neemt met tien tegen negen stemmen de volgende motie van W.F.J. Reij aan: De raad der gemeente Vlaardingen, van oordeel dat het exploiteren van een bioscoop op zondag voor Vlaardingen wenselijk is, nodigt burgemeester en wethouders uit dispensatie te verlenen. Deze motie is een reactie op een verzoek van J. Smallegange te Maasland om op zondag in het Luxortheater aan de Westhavenkade films te mogen te vertonen.

23-24 Oranjefeest in Vlaardingerambacht met een optocht van versierde tilbury's en ruiters, ringrijderij met tilbury's en losse paarden, kinderspelen, concerten door de harmonievereniging Concordia en de zangvereniging Crescendo, kermis en vuurwerk.

29 Wederoprichting van een vlaardingse afdeling van de Arbeiders Jeugd Centrale in het Volksgebouw. Voorlopig bestuur: Adri Bravenboer, André van Rees, Roel Staal, Henk Stolk, Bram Thurmer en Jan Buis, voorzitter.

31 De verjaardag van koningin Wilhelmina met luister en grote opgewektheid gevierd: door buurtverenigingen straten versierd; gebouwen geïllumineerd; concerten, met name door de Christelijke Harmonievereniging Sursum Corda vanaf de watertoren in de Emmastraat; kinderspelen; poppenkast; lunapark op het Flardingaveld; wedloop; wedstrijden met autopeds, vliegende hollanders en kruiwagens; vuurwerk op de Oosthavenkade.

SEPTEMBER

3 De gemeenteraad besluit tot het in het leven roepen van een cursus praktische motorkennis aan de Visscherijschool.

Opening van het nieuwe Spaarbankgebouw aan de Schiedamseweg.

Op initiatief van enige families zal het Dansinstituut Van Beek en Zoon uit Rotterdam in Excelsior wekelijks danslessen komen geven aan kinderen, HBS-leerlingen en volwassenen uit de gegoede stand.

6 P. Zoutendijk benoemd tot koster van de Grote Kerk.

Exploitant J. Smallegange van het Luxortheater aan de Westhavenkade heeft van het gemeentebestuur bericht ontvangen dat hij op zondag geen filmvoorstellingen mag geven. De bioscoop zal voortaan alleen geopend zijn op woensdag en zaterdag.

8 Zendeling K.A. Bot neemt in de Nieuwe Kerk afscheid bij zijn vertrek naar zijn arbeidersveld Boeli.

13 Op het stadhuis aanbesteed de levering van 150 hl antraciet en 30.000 lange turven voor verwarming van de gemeentegebouwen in de winter 1929/30. Gegund aan de firma P. Maarleveld voor 2 gulden vijfentwintig cent de hl en 14 gulden per 1.000 turven.

De winkel van Storm Radio aan de Westhavenplaats is uitgebreid met een toonkamer en een gehoorzaal voor radiotoestellen en grammofoons.

16 Familieavond van de Vlaardingsche Christelijke Besturenbond in het gebouw van Liefde en Vrede, met voordrachten, en zang door het mannenkoor De Lofstem. Voorzitter A. Bot betreurt het dat nog zo weinig medewerking wordt ondervonden van de kerk en de plaatselijke predikanten.

23 De gemeenteraad besluit tot onbewoonbaarverklaring van vijfentwintig woningen aan de Ridderstraat, de Tweede en Derde Nieuwlandsteeg, de Fransenstraat en de Stille Steeg.

27 Bewoners van de Eendrachtstraat richten de buurtvereniging Door Eendracht Sterk op.

De koffiezaal van het Volksgebouw na verbouwing heropend. Op de wanden zijn muurschilderingen aangebracht door F.C. Weiland.

OKTOBER

3 Aankomst van de Godesberger Badeanstalt, een zwembad voor de Vlaardingsche Bad- en Zweminrichting, dat komt te liggen in de Spoorhaven achter het bestaande bad en dat zal worden gebruikt als damesbad.

4 In het Luxortheater draaien de films De roode danseres van Moskou en de cowboyfilm Buck Jones.

8 C.M. van Dalen schenkt de Vlaardingsche Oudheidkamer en Visscherijmuseum 82 zilveren munten uit de spaanse tijd, die in 1913 zijn gevonden in de grond van het pand Vleersteeg 2 toen dat werd verbouwd.

De logger Geertruida Adriana, VL 198, van de NV Van Toor's Visscherij Maatschappij naar Oostende verkocht.

9 P.A. Klop-Verheij vijfentwintig jaar hoofdwerkster in de Wilhelminaschool.

9-11 Havenarbeiders bij het Onderling Vlaardingsch Havenbedrijf leggen het werk neer, daar de directie in gebreke is gebleven met de vakbonden te onderhandelen. Na bespreking wordt bedongen dat bij het verwerken van het zout met één man meer per ploeg zal worden gewerkt. Voorts zal het uurloon met 2,5 cent worden verhoogd.

10 Propagandabijeenkomst van het Gereformeerd Jeugdverband in de gereformeerde kerk aan de Kuiperstraat, met medewerking van de meisjesvereniging Persis en de jongelingsvereniging Soli Deo Gloria. Ds H. Knoop van Delfshaven spreekt over de verwildering van het zedelijk leven.

Vlaamse avond in het RK Vereenigingsgebouw van de RK Volksbond. Oscar Tijtgat uit Antwerpen spreekt.

11 Door de vereeniging Zorg Voor Het Achterlijke Kind zijn in Duitsland weefstoelen aangekocht voor het maken van japonstoffen.

12 Door de slechte opkomst gaat de vertoning van het toneelstuk Het Verraad, uit Merijntje Gijzen's Jeugd, in de Harmonie door het gezelschap Nap de La Mar, niet door.

13 Vele stadgenoten zien vanaf de Schiedamsedijk het luchtschip Graf Zeppelin over Rotterdam naar den Haag vliegen.

15 Het Groot Volkstooneel speelt voor het Instituut voor Arbeiders-Ontwikkeling in De Harmonie de oudhollandse klucht „Lijmen sonder soetigheid" van G.A. Brederode en „De brief in de schemer" van Herman Heijermans.

16 Openbare vergadering van de Vredeskring in Excelsior. Dr N.C. Bruining uit Scheveningen spreekt over Ichnaton, een pacifist der oudheid.

18 Door de tol bij de Vijfsluizen passeren gemiddeld per dag: 3 bespannen voertuigen voor personenvervoer en 49 voor vrachtvervoer, 272 auto's voor personenvervoer, 159 omnibussen en grote toerauto's, 296 vrachtauto's waarvan 9 met aanhangwagen, 69 motorfietsen, 2.135 fietsen, 27 handwagens en hondekarren, 2 onbespannen paarden, en vee.

22 Op een verzoek van het Nederlandsche Onderwijzers Genootschap inzake het vertonen van schoolfilms, trekt de gemeenteraad een krediet uit voor de inrichting van

de beurszaal van het Handelsgebouw voor het vertonen van films.

Naar de betrekking van onderwijzer aan de Wilhelminaschool hebben 101 personen gesolliciteerd.

23 De gymnastiekvereniging Liefde en Vrede Turnen (LVT) geeft voor een stampvolle zaal Liefde en Vrede een uitvoering.

28 Kuiper J.H. Fortman veertig jaar in dienst bij de firma C. Nijs en Zoon, vishandel.

30 Joh. Poortman uit Maassluis spreekt in het Handelsgebouw voor de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor de Beneden-Maas over: Mijn reis in Oost-Indië als voorloopster tot de vestiging aldaar van een zeevisserijbedrijf.

NOVEMBER

1 De posttarieven verlaagd.

6- 7 Najaarsverkoping in de kerkekamer van de remonstrantse kerk door de naaivereniging van de Nederlandsche Protestanten Bond. Opbrengst 1.740 gulden.

7 Filmavond van de Algemeene Nederlandsche Metaalbewerkers-Bond in het Luxortheater. Gedraaid wordt de scheepsbouwfilm Kota Inten.

8 Te Vlaardingerambacht wordt opgericht een Vereeniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs, met het doel om aldaar tot stichting van een school te komen.

Feestelijke samenkomst in Excelsior ter gelegenheid van de aangebrachte verbeteringen in dit gebouw, waaronder centrale verwarming. Voorzitter J. Hoogerwerf van de Volksbond tegen Drankmisbruik spreekt.

Als uitvloeisel van de samenwerking tussen Lever Bros en de Margarine Unie zal een deel van het kantoorpersoneel van Lever's Zeep Maatschappij alhier worden overgeplaatst naar de kantoren van de margarinefabriek te Rotterdam, dit ter vereenvoudiging van de administratie.

12 De gemeenteraad besluit tot aankoop van (1) de bouwmanswoning De Meewoning aan de Broekweg, met twee arbeiderswoningen, erf, weg en tuin, (2) drie percelen weiland, kade en vlietland aan deze weg en de Vlaardingse Vaart, en (3) drie woonhuizen, paardenstal,

wagenschuur en koeienstal met open grond en erven, aan de Gedempte Biersloot, hoek Groen van Prinsterer-straat, samen voor 109.100 gulden, te bestemmen voor woningbouw.

13 Ds D.B. Hagenbeek vijfentwintig jaar predikant bij de gereformeerde kerk alhier.

De gereformeerde predikant D.B. Hagenbeek omstreeks 1925.

14 Directeur Ingenool van de Koninklijke Nederlandsche Middenstands-Bond spreekt in hotel De Romein over ziekteverzuim en winkelsluiting.

15 De gemeenteraad stelt de begroting voor het dienstjaar 1930 vast, voor de gewone dienst met een bedrag aan inkomsten en uitgaven van 2.427.249 gulden 27 cent en voor de kapitaaldienst met een bedrag aan inkomsten van 801.713 gulden 4 cent en aan uitgaven van 773.677 gulden 88 cent.

17 Tijdens hevig stormweer zijn vier opvarenden van de Stad Vlaardingen van de Halcyon Lijn door een vloedgolf over boord geslagen en verdronken, waaronder een vlaardingse matroos. Het schip was op weg van Narvik naar Sydney.

19 Gecombineerde vergadering van de vlaardingse middenstandsverenigingen in De Hollandsche Tuin, met discussie over het werktijdenbesluit voor winkels. Bij de rondvraag komt ter sprake de wanorde 's avonds op de Hoogstraat, waardoor het kopend publiek deze winkelstraat mijdt.

20 Pater Borromeus de Greeve OFM begint in de RK kerk aan de Hoogstraat een cursus over het huwelijk. De onderwerpen zijn: een meimorgen in het paradijs; de dood alleen is boeienkoning; de klacht van Rama in de moderne tijd; de bruidsring van goud; en twee rozen op één stengel.

21 Viering van het vijfentwintigjarig bestaan van de vlaardingse afdeling van de SDAP in De Harmonie, met medewerking van het zangkoor De Stem Des Volks, de muziekvereniging Voorwaarts en de AJC. Sprekers zijn Koos Vorrink, W. Drop, Jan Terlaan en Suze Groeneweg.

Herdenking van de honderdste geboortedag van de dichter P.A. de Genestet in de remonstrantse kerk. Spreker is ds N. Blokker.

22 Verkoping bij inschrijving van 47 iepe-, 10 beuke- en 2 kastanjebomen, die op verschillende plaatsen in de stad staan.

25 Nutslezing in De Harmonie: A. Alt uit Bolsward spreekt over de opera Die Meistersinger von Nürnberg van Richard Wagner.

26 Feestavond van de buurtvereniging Pro Regina (Spoorsingel) met medewerking van het gelijknamige dameskoor.

De opbrengst van de dit jaar door boeren voor de hervormde diaconie geweide schapen, de zogenaamde diaconieschapen, bedraagt 729 gulden.

30 Sint-Nicolaas komt per trein in Vlaardingen aan en neemt zijn intrek in het Luxortheater.

DECEMBER

3 De Toneel- en Letterlievende vereniging Excelsior speelt in De Harmonie het stuk De Oceaanvlucht van Henri van Wermeskerken, een modern spel van lucht en oceanen.

De loggers Martinus Cornelis, VL 67, van de firma H. van der Burg, en Generaal De La Reij, VL 30, van de rederij Generaal De La Reij, boekhouder fa P.H. van Abshoven, zijn respectievelijk naar Polen en Duitsland verkocht. De schepen zullen worden omgebouwd voor de vrachtvaart.

5 De overwegwachter L.J.B. Hardonk vijfentwintig jaar in dienst bij de Nederlandsche Spoorwegen.

6 De Vlaardingsche Spijskokerij heeft dit jaar 23.655 porties soep verstrekt. De uitdeling begint weer op 7 januari 1930: een soepkaart voor 36 porties kost 3,5 gulden.

7 De eerste van een reeks conversatieavonden in gebouw Liefde en Vrede, met muziek en spellen. De avonden zijn ook toegankelijk voor niet-leden van de vereniging.

7-12 Aanhoudende storm, havenkaden ondergelopen. Van de stoomlogger Bertina, VL 85, schipper A. Visser, van de Visscherij Maatschappij Vlaardingen, één opvarende over boord geslagen en verdronken.

9-10 Via de Commissie van Toezicht op het Lager Onderwijs wordt in de beurszaal van het Handelsgebouw voor scholieren de film De Bijenwereld vertoond.

10 Bij de gemeenteraad van Vlaardingerambacht is een verzoek van de hervormde gemeente ingekomen om voortaan bij de viering van verjaardagen van leden van het koninklijk huis geen toestemming te geven tot het plaatsen van draaimolens en dergelijke inrichtingen, die de kermis met alle aanklevende ellende van lieverlee weer in zwang brengen. De kerkeraden van de Gereformeerde Kerk, de Gereformeerde Gemeente en de Christelijk Gereformeerde Gemeente hebben hun adhesie betuigd.

13 Naar aanleiding van klachten over huurverhoging organiseert de Vlaardingsche Bestuurdersbond een bijeenkomst voor huurders van woningen van de Vereeniging tot Verbetering van de Volkshuisvesting Patrimonium's Woningen, waarin het huurbeleid van deze vereniging wordt besproken.

Kerstwildconcours op de kegelbanen van hotel De Romein aan de Maassluissedijk.

16-17 Collecte voor Volksonderwijs, tot dekking van de tekorten van de avondschool voor vervolgonderwijs en de bewaarschool.

17 Duitse avond in het Zeemanshuis, georganiseerd door de Nederlandsche Vereeniging van Christelijke Handels- en Kantoorbedienden. A. van Minnen spreekt over: Was nützt uns die Handelskammer?

18 Ouderavond van de gemeenteschool te Vlaardingerambacht. Bij de rondvraag vergelijkt een spreker het portaal van de school met een boenhok en hij betreurt het, dat het tevens dienst moet doen als spreekkamer van het schoolhoofd.

19 S. de la Bella spreekt voor de Vlaardingsche Bestuurdersbond over de Ziektewet 1929.

20 In verband met de toestand van de Hoogstraat is opgericht een Comité tot bescherming van de Hoogstraatbelanghebbenden, bestaande uit de volgende zaken: drogisterij A.S. Bleekrode; Weduwe C.M. Bracco

Gartner, manufacturen en stoffering; C.A. Schreijer, damesconfectie; en NV P. de Zeeuw Azn, ijzerhandel en smederij. Het doel is goede toegangen tot deze straat, betere bestrating en verlichting, en bescherming tegen baldadigheid en overlast te krijgen.

L. Attema uit Hilversum spreekt voor de Christelijke Middenstands-Vereeniging over het invullen van het aangiftebiljet voor de Raad van Arbeid.

23 De gemeenteraad van Vlaardingerambacht besluit de woning van het hoofd der openbare school aan te sluiten op het electrische net.

25 Kerstfeest voor arme kinderen in het Zeemanshuis, met medewerking van mejuffrouw N. van Leeuwen, hoofd van een christelijke bewaarschool, en de heer J.H. Huitema, hoofd van een christelijke lagere school.

25-26 Tentoonstelling van duiven in De Hollandsche Tuin van de postduivenhoudersvereniging De Adelaar.

26 Het kerkgebouw van de Vrije Gereformeerde Gemeente aan de Van Riebeeckstraat in gebruik genomen. Voorganger van de gemeente is de koopman A.W. de Rover.

Kerstvergadering van de SDAP in het Luxortheater, met vertoning van de film De Grootste Vijand.

29 Dankstond voor de grote visserij en de landbouw in de Grote en de Nieuwe Kerk. Voorgangers de predikanten G. Grootjans en A. Luteijn.

31 In de afgelopen maand werd de Openbare Leeszaal en Bibliotheek bezocht door 660 personen. Uitgeleend werden 3.785 boeken, waaronder 1.550 kinderboeken, 2.048 romans en 124 wetenschappelijke werken. De Christelijke Openbare Leeszaal en Bibliotheek werd in december bezocht door 527 personen. Uitgeleend werden hier 2.831 romans en 766 kinderboeken. Door het correspondentschap te Maassluis werden 290 boeken uitgeleend.

In de haven liggen 68 stoom- en motorloggers en 19 zeilloggers.

KRONIEK VAN VLAARDINGEN 1979

JANUARI

1 Aantal inwoners 79.349, vermeerdering in 1978 262.

2 Het voormalig rusthuis Siloam aan het Verploegh Chasséplein is onder de naam De Uitdaging in gebruik genomen als opvangcentrum voor alcohol- en drugverslaafden van de stichting Teen Challenge in Den Haag.

4 In zijn nieuwjaarsrede tot de gemeenteraad spreekt de burgemeester over de bezuinigingsplannen van de regering, de huisvesting, de woningbouw en het verkeersprobleem.

6 De dansgroep Djoliba uit Guinee geeft een uitvoering in de Stadsgehoorzaal. Na afloop nieuwjaarsbal.

Schaatstochten op de Vlaardingse Vaart over 8, 16 en 24 km.

P. van der Hoeven opent aan de Hoogstraat een antiekzaak.

8 In het buurthuis aan de Oosterstraat een trefcentrum voor turkse jongeren geopend.

Ingebroken in het tenniscentrum J. Hoogendijk BV aan de Zwanensingel, 6.000 gulden gestolen.

9 Het Reichablazerkwintet geeft een concert in de muziekkamer van het Visserijmuseum.

10 Gedeputeerde staten brengen een werkbezoek aan Vlaardingen. Na een vergadering met het gemeentebestuur op het stadhuis wordt een rondrit door de stad gemaakt en het nieuwe gebouw van de Gemeentelijke Sociale Dienst bezichtigd.

12 Aan de Schiedamseweg hoek Oosthavenkade de eerste paal geslagen voor de bouw van 12 winkels, 41 woningen en een parkeergarage. Het complex wordt gebouwd door Dynamo Project BV uit Rotterdam.

De nieuwe vleugel van Unilever Engineering Development Department aan de Schiedamsedijk officieel in gebruik genomen.

12-13 Het Amsterdamse Volkstoneel speelt in de Stadsgehoorzaal het volksdrama Rooie Sien van Marius Spree.

19 Oosthoek's leesbibliotheek en boekhandel aan de Van der Driftstraat opgeheven.

Oosthoek's leesbibliotheek en boekwinkel aan de Van der Driftstraat in 1978.

20-23 Verkeersstremming door ijzel.

21 Dienst van woord en tafel in de Grote Kerk als afsluiting van de week van gebed voor de eenheid der kerken. Voorgangers: pastoor A.J.M. Duijvesteijn, ds H. Eikelboom, gereformeerd predikant, en ds G.F.H. Kelling, hervormd predikant.

25-26 Freek de Jonge en Bram Vermeulen oftewel Bram en Freek brengen in de Stadsgehoorzaal hun show Neerlands Hoop Code.

26 Openbare ledenvergadering van het CDA in Triangel. Gemeenteraadslid J. Schriel en wethouder J. Wijnstok spreken over de meerjarenbegroting van de gemeente voor 1979 - 1983.

28 Oudhollandse spelen voor het gezin in de Lijnbaanhal, georganiseerd door de Vlaardingse Raad voor Sport en Recreatie.

FEBRUARI

2-3 Eenakterfestival in De Harmonie, georganiseerd door het Vlaardings Centrum voor het Amateurtoneel, met als deelnemers de spelgroep Argus, de toneelgroep De Fakkel, de vereniging Musical Theater Carrousel en de toneelgroep ONI. Gespeeld worden stukken van onder meer Harold Pinter en Tennessee Williams.

3 Het Theater Van De Lach brengt in de Stadsgehoorzaal Nee Schat Nu Niet.

4 Mineralenbeurs in de Lijnbaanhal, georganiseerd door de vereniging De Veraan.

5 Zuidhollandse bokskampioenschappen in de Lijnbaanhal, georganiseerd door de boksvereniging Westland.

6 Op de internationale postduivenolympiade te Amsterdam wint A. Pronk van Keer Weer met zijn duiven vier ereprijzen in de persoonlijke klasse.

7 Debuut van het Vlaardings Vissersvrouwenkoor in het bejaardencentrum De Wetering, onder leiding van mevrouw M. den Hoedt-Van der Erven. Het koor is ontstaan uit de vlaardingse klederdrachtgroep.

Opgericht de wijkvereniging Hoevenbuurt in Holy-Noord.

8 De gemeenteraad stelt de meerjarenbegroting 1979-1983 vast, met als bijlage het investeringsprogramma, het personeelsplan en het subsidieplan.

9 Geopend in de galerie-artotheek aan de Oosthavenkade een tentoonstelling van werk van de vlaardingse kunstenaars Aad Hofman, Rob Janssens, Dirk Kats, Remi Poppe, Jan van Reeven en Jan de Winter.

10 Ellen Vogel, Paul Steenbergen c.s. spelen in de Stadsgehoorzaal De Lieve Leugenaar van Jerome Kilty.

13 Een voorlichtingsautobus van het Europese Parlement brengt een bezoek aan Vlaardingen in verband met de eerste rechtstreekse verkiezing van dit parlement op 7 juni 1979.

14 Sneeuwval en snijdende noordoostenwind.

15 Wethouder A. Maarleveld overhandigt de huissleutels aan de bewoners van het in de oorspronkelijke stijl herbouwde pand Markt 30.

16 De ziekenfondsen Algemeen Ziekenfonds Vlaardingen-Schiedam en Algemeen Ziekenfonds Waterweg-Noord gefusioneerd. Het nieuwe ziekenfonds SVM (Schiedam-Vlaardingen-Maassluis) is gevestigd aan de Tuinlaan te Schiedam.

17 Jaarlijkse zwemwedstrijden in het Kolpabad voor leerlingen van het voortgezet onderwijs.

20 Dr H.A.H. Boelmans Kranenburg uit Den Haag spreekt in het Visserijmuseum voor de Historische Vereniging

Vlaardingen over de visserij in de tweede helft van de achttiende eeuw.

21 Ton de Groot kampioen halfzwaargewicht boksen van Zuid-Holland.

22-24 Fancy-fair voor de Vereniging Wijkbelangen Vettenoordsepolder. Opbrengst ruim 4.000 gulden.

24-25 Kunst- en antiekbeurs in de Lijnbaanhal, georganiseerd door Uniek Antiek.

MAART

1 Leden van de Christelijke Gereformeerde Kerk, de Gereformeerde Gemeente en de Nederlandse Hervormde Gemeente vormen een comité voor de reformatorische derde-wereldhulpactie Woord en Daad.

7 Het Praathuis, een gemeentelijk voorlichtingsbureau voor de bewoners van Holy, gesloten.

10 Schooltoneel in de Stadsgehoorzaal, georganiseerd door het Vlaardings Centrum voor Amateurtoneel, met deelname van de Dr H. Bavinck-, de Hugo de Groot-, de Kamerlingh Onnes- en de Meidoornschool en de Speel-Werkhoeve.

12 De vlaardingse afdeling van de CPN viert in Triangel het zestigjarig bestaan van de partij.

13 Samenkomst bij het graf van de vlaardingse geuzen op de Algemene Begraafplaats aan het Emaus. Voorzitter P. Nieuwstraten van de afdeling Vlaardingen-Maassluis van de Landelijke Vereniging van Ex-Politieke Gevangenen in de Bezettingstijd, herdenkt in een toespraak de op 13 maart 1941 gefusilleerde Geuzen.

14 Informatieavond in het stadhuis over het schetsontwerp voor de bouw van woningen aan de Eerste Van Leyden Gaelstraat en het voorontwerp bestemmingsplan voor deze straat.

17 Met het hijsen van een stormbal opent burgemeester Kieboom de nieuwe tribune van de voetbalvereniging Zwaluwen aan de Zwaluwenlaan.

Fancy-fair in ontmoetingscentrum West ten bate van het scholingswerk voor vrouwen in Latijns Amerika, georganiseerd door de NVV-Vrouwenbond. Opbrengst 1.672 gulden.

Geopend in de expositiezaal van het Hollandiagebouw een tentoonstelling van aquarellen en schilderijen van L. Dijkshoorn en P. de Goede.

18 Interkerkelijke dienst in het kader van het project Baanloos-Waardeloos in de Pax-Christikerk.

20 Cor van Veelen vlaardings damkampioen eerste klasse.

21 In het kader van de Nationale Boomplantdag planten scholieren op verschillende plaatsen in de stad jonge bomen. Wethouder A. Maarleveld assisteert op het Messchaertplein.

22 De heer D.H. Barendregt, oud-hoofd van de Erasmusschool, overleden op zesenzeventigjarige leeftijd.

23 Wethouder A. Maarleveld opent in de Smalle Havenstraat de galerie De Duig van mevrouw Maaike Goudriaan-Visser.

27 Burgemeester Kieboom is gekozen tot voorzitter van de Groep van negen overige zeehavenbeheerders (Bergen op Zoom, Den Helder, Dordrecht, Harlingen, Maassluis, Schiedam, Velsen, Vlaardingen en Zaandam).

De aansluiting op Rijksweg 20 in het verlengde van de Dirk de Derdelaan is gereed. Indien noodzakelijk wordt de weg bij rampen opengesteld.

J.C. Spruijt, hoofd afdeling voorlichting gemeente Vlaardingen vanaf 1954.

28 Popconcert door de groep Kayak in de Lijnbaanhal.

30 J.C. Spruijt, hoofd van de afdeling voorlichting van de gemeente, viert op het stadhuis het feit dat hij vijfentwintig jaar als zodanig in dienst is.

31 Wethouder C. Bot opent op het terrein van De Vlaardingsche IJsclub het tennispark van de Vlaardingse Lawn Tennis Club. Het complex heet De Brouckpolder.

De Vereniging Amnestie bestaande uit patiënten en oudpatiënten van de kankertherapeut de arts C. Moerman, houdt te Ede haar eerste algemene ledenvergadering. De vereniging telt thans 8.000 leden en bestaat vijf jaar.

APRIL

3 Leerlingen van de Ds A.S. Talmaschool en de RK Savioschool hebben ruim 7.000 gulden ingezameld voor Unicef, het kinderfonds van de Verenigde Naties.

6 De toneelclub van de vlaardingse vereniging van Friezen Lyts Bigjin speelt in Triangel het blijspel „Bij de frou útfenhûs".

7 Informatieavond over kernbewapening in de Lijndraaier, georganiseerd door de werkgroep Stop De Neutronenbom. Drie Japanners, waaronder een stralingsslachtoffer uit Hirosjima werken aan de avond mee.

De Toneel- en Letterlievende Vereniging Varia speelt in de Stadsgehoorzaal het blijspel „In de holte van je arm".

De Tafeltennisvereniging Radio Molenaar teruggekeerd in de promotie-hoofdklasse van de NTTB.

7-16 Paas-Inn voor de jeugd, met films, bingo en tafeltennis, georganiseerd door de Vereniging Oecumenische Jeugd in het verenigingsgebouw aan de Rotterdamseweg.

9 De vakorganisaties spreken zich uit tegen het plan tot samenvoeging van de Unilever Research Laboratoria te Duiven en te Vlaardingen. Het laboratorium te Duiven met 170 werknemers moet volgens de directie worden overgeplaats naar Vlaardingen.

Gerrit van Mastrigt opnieuw damkampioen van Vlaardingen.

11 Baldadige jeugd gooit zestig ruiten van een school aan de Burgemeester Pruissingel in.

14 Poëzieavond in de Galerie-Artotheek aan de Oosthavenkade met als thema Leven en Dood, georganiseerd door de Culturele Raad Vlaardingen, met medewerking van de dichters Jan Beckers, Matty Langbroek en Eddy Overheid.

Reunie in het Hollandiagebouw ter gelegenheid van het vijfenzeventigjarig bestaan van de voetbalvereniging Fortuna.

Solooptreden van Henk van Ulsen in de sociëteit 't Want aan de Schiedamseweg met fragmenten uit de verzencyclus Prediker.

18 Informatieavond in zaal Middelhuyse over het verkeerscirculatieplan voor de wijk Holy. Aanwezig de wethouders C. Bot, B. Goudriaan en J. Wijnstok.

20 Verschenen de Gemeentegids van Vlaardingen 1979.

De Koninginnekermis op het Erasmusplein geopend.

21 De naam van de voetbalvereniging HVO, Havenbedrijf Vlaardingen-Oost, gewijzigd in Hechte Vriendschap Overwint. Hiermee zijn de laatste banden met het bedrijf verbroken.

23 Het wereldkinderfeest voor turkse kinderen in Vlaardingen gevierd in de Lijnbaanhal. Met spandoeken wordt meer aandacht gevraagd voor het onderwijs aan deze kinderen.

25 Informatieavond in Triangel over de parkeernota en het verkeerscirculatieplan voor het stadscentrum. Sprekers zijn burgemeester Kieboom, J.M. den Draak als woordvoerder van de aktiegroep Beter Verkeersbeleid, en H.K. van Minnen, voorzitter van de aktiegroep Handen Af Van De Schapenwei. Stampvolle zaal, tumulteuze sfeer.

Voorzitter A. Heijn van de landelijke raad voor filiaal- en grootwinkelbedrijven, spreekt in een brief aan het gemeentebestuur de grote bezorgdheid van die raad uit over de afnemende aantrekkelijkheid van het vlaardingse centrum voor het winkelend publiek. Hij doelt met name op de plannen het centrum autovrij te maken.

27 Docenten en leerlingen van de openbare scholengemeenschap Professor Casimir spelen in de aula van de school het treurspel Bloed en Liefde van Godfried Bomans.

28 De samenwerkende milieuwerkgroepen voor Midden-Delfland houden een fietstocht door de streek en

organiseren een manifestatie tegen de verdere aanleg van Rijksweg 19. Gesproken wordt door leden van de Tweede Kamer en Gedeputeerde Staten.

Anti-Shellaktie van de werkgroep Kairos en het Komité Zuidelijk Afrika, in wijkgebouw De Haven, georganiseerd door de Stichting Rood Vlaardingen samen met de CPN, PPR, PSP en de PVDA. Zeer geringe belangstelling.

28-30 Jeugdfestijn in de Lijnbaanhal, van de CJV Liefde en Vrede ten bate van het Foster Parents Plan voor financiële adoptie van kinderen in ontwikkelingslanden.

30 Koninginnedag met havenloop, popfestival in de Lijnbaan, dagvuurwerk aan de Oude Haven, behendigheidswedstrijden met auto's op het Veerplein, zeepkistenrace in de Voorstraat en lampionoptocht. Koud en winderig weer.

MEI

1 1-meiviering van de PVDA op de NIVON-boerderij met zang van de Rebelse Meiden. Elske ter Veld van het vrouwensecretariaat van de FNV spreekt over herverdeling van arbeid.

2 Sneeuw en zware storm.

5 Bevrijdingsronde van wielersportvereniging De Coureur, Gerrit Rapperman uit Uithoorn winnaar.

5- 6 Bowlingtoernooi in het bowlingcentrum De Kangoeroe met 55 teams. Het team Bezemer uit Spijkenisse wint.

7 Wethouder Bot opent in de sociëteit De Sokkel een tentoonstelling van poppen van Peter Schenk.

8 Het tv-programma Varavisie neemt in een flatgebouw aan de Eksterlaan een proef met besparing van electriciteit, in het kader van de landelijke actie voor energiebesparing. Wethouder drs IJ. van der Velden zegt iets over het gemeentelijke plan voor energiebesparing.

Eerste enquête van fietsers en automobilisten in het kader van een onderzoek naar de verkeersstroom en de behoefte aan parkeerplaatsen.

Het herenteam van de volleybalvereniging Holy promoveert naar de tweede klas.

10 De aktiegroep Beter Verkeersbeleid richt een open brief aan het gemeentebestuur. In deze groep hebben zitting de Organisatie Vlaardingse Ondernemers en de winke-

liersverenigingen Koopcentrum, d'Oude Hoogstraat en Voorstraat-Burgemeester de Bordesplein.

11 Koorfestival in de Emmauskerk, georganiseerd door het Christelijk Jongerenkoor The Messengers, met medewerking van het hervormde jeugdkoor The Young Voices uit Schiedam, het RK jongerenkoor Rhythm to the Lord en het jongerenkoor van de jeugdkerk De Provenier uit Rotterdam.

Het Comité Jongerenhuisvesting voert zijn eerste actie uit met het kraken van een leegstaande woning aan de Prins Hendrikstraat.

Meifeest in de Lijnbaanhal van de Stichting Rood Vlaardingen, met medewerking van het NVV-vrouwencabaret. Voorzitter Kees Schelling van de FNV-voedingsbonden spreekt.

15 Europamanifestatie in Triangel in het kader van de verkiezingen van het Europese Parlement, georganiseerd door de Vlaardingse Vrouwenraad.

17 Bij uitgeverij Kok in Kampen verschijnt de dichtbundel „Zo ik niet had geloofd" van Klaas van Elsäcker.

19 Bloemen- en plantenmarkt in de binnenstad, georganiseerd door de Koninklijke Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde.

21 De voetbalvereniging De Hollandiaan na achtendertig jaar teruggekeerd in de tweede klas amateurs KNVB.

De naam van de voetbalclub Sunlight gewijzigd in Door Samen Sterk (DSS). De club is nu geen onderafdeling meer van de personeelsafdeling Lever Sunlight.

22 Wethouder Goudriaan overhandigt in de Mesdagstraat de bewoners de huissleutels van de eerste gerenoveerde woning van de Vereniging tot Verbetering der Volkshuisvesting Patrimonium's Woningen.

23 De bouw van het Visbankflatgebouw aan de Westhavenplaats begonnen.

In de vergadering van de raadscommissie voor het onderwijs komt de noodsituatie aan de Theo-Thijssenschool wegens het grote aantal buitenlandse leerlingen ter sprake.

30 Wethouder Wijnstok opent het bejaardenwoningencomplex De Wouthof in Holy-Noord. De huizen zijn gebouwd voor de Algemene Stichting voor Huisvesting en Verzorging van Bejaarden.

JUNI

5 Discussieavond in De Harmonie over de verkiezing van het Europese Parlement georganiseerd door het vlaardingse stimuleringscomité Europese Verkiezingen. Weinig belangstelling.

Eerste zomeravondconcert op het Oranjecarillon van de Grote Kerk door stadsbeiaardier Addie de Jong.

De nederlandse kunstenaars die hebben deelgenomen aan de triënnale voor realistische kunst in Sofia, onder wie Aad Hofman, worden door de bulgaarse ambassadeur onderscheiden.

7 Verkiezing van het Europese Parlement. Opkomstpercentage alhier 53,9. Aantal stemmen: PVDA 12.150; CDA 7.740; VVD 4.198; D'66 3.554; SGP 1.060; PPR 524; CPN 365; GPV 313; PSP 582; Lijst Leschot 82.

Oud-wethouder H.K. van Minnen opent in het Visserijmuseum de tentoonstelling „Nederlandse vissersplaatsen in oude ansichten".

8 Onder applaus van meer dan honderd Turken aanvaardt de gemeenteraad het initiatiefvoorstel-Versluys tot het verlenen van toestemming tot vestiging van een moskee in het pand Emmastraat 97. Voorts neemt de raad het voorstel aan tot vaststelling van verkoopbepalingen voor vrije-sector- en premiekoopwoningen die speculatie tegen moeten gaan.

9 Binnenstadsdag: carillonconcert; stadswandeling; door buitenlandse stadgenoten verzorgde braderie; optreden van een turkse dansgroep, een marokkaanse groep met buikdanseres, en van het Vlaardingse Vissersvrouwenkoor; orgelconcert in de Grote Kerk; visafslag aan de Visbank.

Wethouder Maarleveld opent in het Hollandiagebouw een tentoonstelling van vlaardingse tekeningen van de oud-kleermaker Evert van der Land.

11 De door de Vlaardingse Politie Sport- en Ontspanningsvereniging georganiseerde avondvierdaagse van start met 7.800 deelnemers.

11-16 Griekse week in de Hoogstraat, georganiseerd door de winkeliersvereniging d'Oude Hoogstraat.

12 De eerste diploma's van de vlaardingse moeder-mavo uitgereikt in de school aan de Spalandlaan.

Discussieavond, georganiseerd door de werkgroep voorbereiding algemene inspraakverordening, in de

burgerzaal van het stadhuis. Weinig belangstelling.

13 Een vlaardingse werkgroep van Tear-Fund (The Evangelical Alliance Relief) voor ontwikkelingshulp opgericht.

Aan de Gedempte Biersloot een zaak van de Textiel Supermarkt Zeeman geopend.

15 Tweede-kamerlid J. van Kemenade opent in het gebouw van de Openbare Scholengemeenschap Professor Casimir een tentoonstelling over de vlaardingse samenleving, die is samengesteld door leerlingen van de brugklassen als uitvloeisel van een projectweek over Vlaardingen.

Discussieavond in Triangel over de nota organisatie stadsvernieuwing.

16 De vlaardingse popgroep Fungus treedt op in de Hoogstraat bij het uitkomen van zijn grammofoonplaat „De kaarten zijn geschud".

21 Aan de Floris de Vijfdelaan geopend een filiaal van parfumerie-drogisterij Cency.

23 Viering van het vijftigjarig bestaan van het showkorps De Pijpers met een taptoe op het Veerplein en optreden van De Oude Pijpers. Medewerking verlenen voorts de Rijnmondband uit Schiedam, Excelsior uit Rotterdam en het Kamper Trompetterkorps.

Onder het motto „Een vlooienmarkt spekt de schoolkas" houden leerlingen van enkele scholen een markt op het Liesveld.

27 Bij het begin van de gemeenteraadsvergadering wil een woordvoerder van de Vereniging Wijkbelangen Vettenoordsepolder overgaan tot het uitreiken van „de oliebol van de maand", een politieke trofee. De vergadering geschorst en de ongewenste spreker de zaal uitgezet.

JULI

2 Aan de Buys Ballotsingel de eerste paal geslagen van een school voor de Christelijke Scholengemeenschap Beneden-Maas.

4 Dynamo Project Nederland BV uit Rotterdam bouwt aan de Schiedamseweg hoek Oosthavenkade 41 luxe appartementen.

16 De vangstbeperking voor haring van kracht. Nederland heeft een contingent van 2.629 ton toegewezen gekregen. Deze haring mag niet worden gevangen in de Noordzee.

18 Het Deltahotel gaat van de Clingendael Hotel Groep over naar het britse Bass Concern, dat eigenaar is van de Cresthotels.

22 De moskee aan de Emmastraat officieel geopend. Ruim 250 gelovigen daarbij aanwezig.

26 Het Unilever Research Laboratorium in Duiven wordt samengevoegd met dat in Vlaardingen.

26-28 Pasar Malam, indonesische markt, in de Lijnbaanhal.

30 In aanwezigheid van burgemeester en wethouders van Vlaardingen wordt in Vlissingen het fregat Callenburg door de scheepswerf De Schelde overgedragen aan de Koninklijke Marine.

AUGUSTUS

4 Irene van der Laan van de VZC zwemt in acht uur en vierenveertig minuten het Kanaal over.

Kanaalzwemster Irene van der Laan.

6-17 Vakantiefeest, georganiseerd door de Vlaardingse Raad voor Sport en Recreatie.

10 Het gemeentebestuur zal een bezwaarschrift indienen tegen de opslag en verwerking van vloeibaar gas bij Shell Nederland Raffinaderij en British Petroleum Raffinaderij Nederland op Rozenburg.

11 Concert op het orgel van de Grote Kerk door Krijn Koetsveld, georganiseerd door de Culturele Raad Vlaardingen samen met de werkgroep wandelconcerten Grote Kerk.

21 In het advertentieblad Groot Vlaardingen verschijnt het eerste nummer van Gemeentegebeuren, een uitgave van het gemeentebestuur.

23 Het proeflokaal 't Scheele Hoekje op de Markt na verbouwing als restaurant heropend.

26 De inzameling voor de bootvluchtelingen uit Vietnam, Laos en Cambodja brengt in Vlaardingen ongeveer 50.000 gulden op.

28 Opgericht de Stichting Speel-o-theek, die wil komen tot een uitleenbureau van speelgoed voor kinderen tot tien jaar.

31 Wethouder Maarleveld reikt de huissleutels uit van de herbouwde dijkwoningen aan de Kortedijk.

De dijkwoningen aan de Kortedijk op 31 augustus 1979 opnieuw bewoond.

SEPTEMBER

1 Haring- en bierfeest in de binnenstad: met o.a. wedstrijd steltlopen, concerten, demonstraties van oude ambachten en damwedstrijden op het straatdambord op het Liesveld.

3 Rijwielhandel C. van Leeuwen aan de Voorstraat opgeheven.

5 Een storing in de electriciteitsvoorziening zorgt voor de nodige verwarring.

6 J.Th. Bernard neemt afscheid als waarnemend directeur-geneesheer van het Holyziekenhuis.

7 De Gemeentelijke Geneeskundige en Gezondheidsdienst gaat van de Kethelweg over naar het gebouw van de voormalige verpleeginrichting Soenda aan de Soendalaan.

9 Fietstocht tegen de aanleg van Rijksweg 19, met 1.500 deelnemers, georganiseerd door de samenwerkende milieugroepen voor Midden-Delfland.

10 In een bouwput aan de Blokmakersplaats zijn archeologische vondsten gedaan. Volgens gemeentelijk archeologisch adviseur C. Wind bewijst dit dat het Hoogstraatgebied zeker vanaf de twaalfde eeuw bebouwd is.

11 Het nieuwe kantoor van Bureau Herdenkingszegels aan de Arnold Hoogvlietstraat officieel in gebruik genomen. Het bureau geeft ter gelegenheid van memorabele gebeurtenissen herdenkingszegels uit, een bijzondere wijze van fondsenwerving.

12 Gewapende roofoverval in de Emmastraat. Uit de auto van een vertegenwoordiger een collectie sieraden ter waarde van een half miljoen gulden buitgemaakt.

15 Receptie in het Reedershuys bij het vijfenzeventigjarig bestaan van het Vlaarding's Mannenkoor Orpheus.

17 Burgemeester en wethouders bieden de gemeenteraad de ontwerp-gemeentebegroting c.a. voor 1980 aan.
Het totale bedrag aan inkomsten en uitgaven beloopt 180.825.808 gulden.

20 Aan de Reigerlaan een filiaal van drankenhandel Impodra geopend.

22 Ank van der Moer, Henk van Ulsen c.s. spelen in de Stadsgehoorzaal de thriller Moordkuil.

Hengelconcours in de Vlaardingse Vaart, georganiseerd door hengelsportcentrum Wout van Leeuwen. W. van Tienen wint.

Joop de Mos, trainer van de tennisvereniging Holy, veertig jaar tennisleraar.

23-30 Vredesweek van het Interkerkelijk Vredesberaad, onder het motto „Help de kernwapens de wereld uit, om te beginnen uit Nederland", met forumavond, fakkeloptocht en kerkdiensten.

25 Huldiging op het stadhuis van de vlaardingse sportmensen die in het afgelopen seizoen een bijzondere prestatie hebben geleverd.

Inspraakavond over de gemeentelijke verkeersplannen in de burgerzaal van het stadhuis. Een groot aantal insprekers neemt aan de discussie deel.

27 Inspraakavond over het sociaal-cultureel plan in de burgerzaal. De nota's „Verkenning van de sociale culturele en educatieve situatie" en „Doelstellingen sociaal-culturele activiteiten" stuiten op veel kritiek.

28 Gewestelijke dag van de Nederlandse Vereniging van Huisvrouwen in de Stadsgehoorzaal. De afdeling Delft brengt de revue „De kunst wordt duur betaald". Mevrouw dr H.M. in 't Veld-Langeveld spreekt over gezin en huwelijk.

29 Wandelconcert in de Grote Kerk door leerlingen van de gemeentelijke muziekschool uit Londerzeel in België.

OKTOBER

3 De gemeenteraad besluit tot verhoging van de reinigingsrechten, dit ter dekking van de hoge exploitatietekorten van de NV Afvalverwerking Rijnmond. In een motie spreekt de raad uit dat er met kracht bij het Rijk op moet worden aangedrongen dat dit de exploitatieverliezen voor zijn rekening neemt.

De Gelderse Onderlinge Verzekeringsmaatschappij heeft besloten tot vergoeding van de kosten, verbonden aan de kankertherapie van de arts C. Moerman.

4 De gemeenteraad stelt vast de algemene inspraakverordening en de verordening regelende de inspraak bij het totstandkomen en wijzigen van plannen en programma's ten behoeve van maatschappelijke hulp- en dienstverlening aan jongeren en jonge volwassenen.

Uit het TNO-onderzoek naar chronische aandoeningen aan de luchtwegen (cara) dat vanaf 1965 in Vlaardingen en Vlagtwedde is verricht, is gebleken dat de functie van de longen in Vlaardingen met het ouder worden sneller achteruit gaat dan in Vlagtwedde.

Het jaarverslag 1978 van de Dienst Centraal Milieubeheer Rijnmond stelt dat in Vlaardingen het fluorgehalte in bodem, lucht en water nog steeds te hoog is.

5 In het stadhuis geopend de tentoonstelling van foto's over de vervuiling in onze stad onder de titel „Vuil, vuiler ... weg ermee".

Aan de Churchillweg de eerste paal geslagen van het wooncentrum voor bejaarden Hoylede van de Humanistische Stichting voor Huisvesting van Ouderen.

Begin van een aantal bijeenkomsten in buurthuis De Haven, georganiseerd door het Stedelijk Overleg Vrouwencafé's en Koffiebars. Gedraaid wordt de film „Nou... gewoon huisvrouw".

Het vlaardingse vrouwencafe in buurthuis De Haven, mei 1979.

6 Aktie „Bezem in de mast": leden van watersport- en hengelsportverenigingen en zeeverkenners maken de Vlaardingse Vaart schoon.

12 Het Vlaarding's Mannenkoor Orpheus concerteert in de Stadsgehoorzaal bij zijn vijfenzeventigjarig bestaan.

Hoogtepunt van de avond is de vertolking van de Rapsodie opus 53 van Brahms.

De herfstkermis op het Erasmusplein geopend.

17 Buitengewone vergadering van de jeugdgemeenteraad bij zijn vijfentwintigjarig bestaan. In de burgerzaal is een tentoonstelling over de raad ingericht. Drs R.J.B. Bremer spreekt over jeugd en politiek. Weinig belangstelling.

De oudercommissie van de openbare kleuter- en lagere school de Speel-Werkhoeve klaagt in een brief aan het gemeentebestuur over de vernielingen aan het schoolgebouw door een groep jongelui, de zogenaamde Holygang.

19 De wijkvereniging Vettenoordsepolder biedt het gemeentebestuur een zwartboek aan over de renovatieplannen voor woningen in de wijk.

26 Wethouder Maarleveld opent aan de Albert Schweitzersingel de openbare lagere en kleuterschool De Singel en de protestants-christelijke lagere en kleuterschool Het Anker. In het schoolgebouw is ook ondergebracht een peuterspeelzaal van de Stichting Kindercentra Vlaardingen.

Het vlaardings amateurgezelschap Carrousel laat de musical Maud in première gaan in de Stadsgehoorzaal.

Festival Vla'Pop '79, georganiseerd door leerlingen van de openbare scholengemeenschap Professor Casimir op het schoolplein aan de Claudius Civilislaan.

31 Herdenking van de kerkhervorming in de Grote Kerk.

Begin van de viering van het tweede lustrum van het Ontmoetingscentrum Westwijk met kinderspelen, optreden van een popgroep, toneelvoorstelling, fancyfair, feestavond en een voetbalwedstrijd tussen wijkbewoners en gemeenteraadsleden.

NOVEMBER

1 In de aula van het Unilever Research Laboratorium de jaarlijkse prijzen uitgereikt die Unilever beschikbaar stelt aan studenten in de chemie of chemische technologie.

In het Oranjepark bij wijze van proef een veld opengesteld voor loslopende honden.

5 Op het Liesveldviaduct geopend het chinees-indisch restaurant Jumbo.

6 De Koninklijke Nederlandse Schouwburg Antwerpen speelt in de Stadsgehoorzaal de tragi-komedie Thuis van Hugo Claus in het kader van het belgisch-nederlands cultureel accoord.

De wijkvereniging Indische Buurt opgericht.

9 Directeur J.M. den Draak van Uitgeverij De Draak biedt in het streekmuseum Jan Anderson burgemeester Kieboom het eerste exemplaar aan van het fotoboek „Vlaardinger-Ambacht van dorp tot stadswijk" van Jan Anderson.

Informatiebijeenkomst in de burgerzaal van het stadhuis over het ontwerp-bestemmingsplan Broekpolder.

12 Verschenen is de nota van het Stedelijk Overleg Stadsvernieuwing, die beoogt de impasse te doorbreken waarin de stadsvernieuwing zit.

Hans Hoogendijk nederlands judokampioen in de gewichtsklasse tot 65 kg.

13 Een door de leerlingen van de protestants-christelijke lagere school 't Kompas gehouden bazar voor een drinkwaterproject in Rwanda brengt 7.000 gulden op.

14 Piet Struyk vijfentwintig jaar dirigent van het gemengd koor Rijnmond. Ter gelegenheid hiervan geeft het koor in de Stadsgehoorzaal een uitvoering van de opera Nabucco van Verdi.

15 In galerie De Duig een tentoonstelling van aquarellen van Peter Dumas geopend.

16 De gemeenteraad stelt de gemeentebegroting c.a. voor 1980 zonder hoofdelijke stemming vast. Bij de discussies wordt aandacht besteed aan de financiële positie van Vlaardingen, de problemen bij het bedrijf Afvalverwerking Rijnmond, openbaarheid van bestuur, de werksituatie van de gemeenteambtenaar, de bouw van een tweede sporthal en stadsvernieuwing.

Directeur Pierre Janssen van het gemeentemuseum van Arnhem opent in het Visserijmuseum de tentoonstelling Visserskind, samengesteld in het kader van het jaar van het kind.

17 De Toneel- en Letterlievende Vereniging Varia speelt in de Stadsgehoorzaal het stuk Acht Vrouwen van Robert Thomas. Mevrouw Babs de Jong-Bink, vijftig jaar lid van de vereniging, onderscheiden met de zilveren

rederijkerspenning met oorkonde van het Nederlands Centrum voor Amateurtoneel.

20 Inbraak bij juwelier Van Roon aan de Hoogstraat; voor 50.000 gulden aan sieraden meegenomen.

21 Openbare ledenvergadering van het CDA in Triangel. Tweede-kamerlid J. van Houwelingen spreekt over kernenergie en beperking van gebruik van energie.

De vlaardingse afdeling van de Industriebond FNV opgericht.

22 Vijfenzeventig jaar geleden een vlaardingse afdeling van de SDAP opgericht. Herdenkingsbijeenkomst in De Harmonie. Tentoonstelling „Daar komme de rojje" in het Volksgebouw.

23 Oplevering van het kerkcentrum Vredeskerk aan de Olmendreef van de Gereformeerde Kerk en de Hervormde Gemeente.

In het Visserijmuseum aangeboden het boek „Een zee te hoog" van dr H.A.H. Boelmans Kranenburg en dr J.P. van de Voort, wetenschappelijk medewerker van het museum.

26 Het Zuidelijk Toneel Globe speelt in de Stadsgehoorzaal Zeitgeist van R.W. Fassbinder.

27 Aan de Utrechtlaan de eerste paal geslagen voor 44 koopwoningen.

29 Tien vlaardingse predikanten hebben de Tweede Kamer een brief geschreven over het plan tot modernisering van kernwapens, in de overtuiging dat deze wapens in strijd zijn met Gods heilsplan voor de wereld.

De textielzaak Twenberg aan de Van Hogendorplaan en de Floris de Vijfdelaan opgeheven.

30 Liesbeth List en Ramses Shaffy brengen in de Stadsgehoorzaal hun programma Paso Doble.

DECEMBER

2 In de aula van het Groen-van-Prinstererlyceum door de gezamenlijke kerken in het Rijnmondgebied georganiseerd de „Dag met de vreemdeling" met als doel de verschillende nationale leefgemeenschappen dichter tot elkaar te brengen.

3 De voetbalvereniging HVO heeft bezwaar tegen het verhuren van grond aan de Zwanensingel aan Jan Hoogendijk, die daar drie sporthallen wil bouwen.

5 J. Warmenhoven licht zijn publicatie „De Westwijk", een afstudeerproject, toe. Hij denkt dat er iets gedaan kan worden tegen de leegloop en achteruitgang van Holy-Zuid, iets waarvoor het voor de Westwijk te laat is.

6 Het provinciaal bestuur gaat na of verder kan worden gegaan met planontwikkeling voor een aantal één- en tweekamerwoningen in de voormalige bar-dancing House of Dimple aan de Oosthavenkade. Een bezwaar kunnen de hoge huren zijn.

7 De gemeente wil het aantal part-timebanen in het ambtenarenapparaat uitbreiden. Zowel hogere als lagere functies komen voor deeltijdarbeid in aanmerking.

12 De vlaardingse politie geeft de folder „Wat doe je als politieman in Vlaardingen" uit.

Het stadsbestuur van Larvik in Noorwegen gaat ermee akkoord de alliantie met Vlaardingen te verbreken. Vlaardingen wil meer aandacht aan de derde wereld besteden.

13 In Vlaardingen zijn 540 mannen en 424 vrouwen werkloos.

FC Vlaardingen publiceert zijn vijfjarenplan. De vereniging wil verbetering van de bestaande accommodatie, samenwerking met amateurclubs en een nauwe band met FC Den Haag. Volgens FC Vlaardingen is betaald voetbal in Vlaardingen mogelijk.

14 Het zestigjarige Groen-van-Prinstererlyceum voert in de Stadsgehoorzaal de jubileumrevue „Al wordt het Groen een beetje grijs; programma voor een zestigjarige" op.

18 In de PVDA-fractie lopen de gemoederen hoog op bij een aanval op het stadsvernieuwingsbeleid van wethouder Goudriaan, waarop initiatieven uit de fractie zouden stuklopen.

Het vrouwencabaret Natascha Emanuels treedt met Medianeuroze op in zaal Triangel. Het programma is alleen voor vrouwen toegankelijk.

Wethouder Maarleveld opent de fonotheek aan de Hoogstraat.

19 In Vlaardingen drie VOS-cursussen georganiseerd (Vrouwen Oriënteren zich op de Samenleving).

Café The Saloon aan de Smalle Havenstraat uitgebrand.

De Vlaardingse Hengelaarsbond heeft vis uitgezet in de singels rond het Kolpabad: voorn, ruisvoorn, kroeskarper, zeelt en baars.

Laatste bijeenkomst van de Beneluxtunnel NV, die de Beneluxtunnel aangelegd en geëxploiteerd heeft, in het Deltahotel.

20 Het ministerie van volkshuisvesting geeft toestemming tot het renoveren van 62 woningen in de P.K. Drossaartstraat. Per woning mag een bedrag van 69.500 gulden worden uitgegeven. Het gemeentebestuur betwijfelt of dit bedrag voldoende is. De huurprijs bedraagt ruim 211 gulden per woning.

Het aantal leden van de PVDA in Vlaardingen in 1979 met 66 teruggelopen.

21 De volledige bebossing van de Broekpolder gaat niet door.

De ambtenaar natuurzaken Fokko Winterterp verlaat na drie jaar Vlaardingen. Hij gaf voorlichting op natuurgebied en was consulent natuuroriëntatie bij het onderwijs.

25 Kerstzangavond in de Grote Kerk.

28 Er zal wegens het grote brandgevaar streng worden opgetreden tegen het opslaan van afgedankte kerstbomen. Ze kunnen worden ingeleverd bij de Reinigingsdienst die voor elke boom een kwartje betaalt.

DE GESCHIEDENIS VAN DE STAD IN TEKENINGEN

INLEIDING

De afgelopen tien jaar heeft de vlaardingse archiefdienst op grote schaal zijn activiteit gericht op het verwerven van tekeningen, aquarellen en dergelijke, waarin inmiddels historisch geworden situaties zijn vastgelegd, of stadsbeelden die uiteraard eens historisch zullen worden. Dat laatste kan vrij snel zijn, doordat er wordt afgebroken en gebouwd.

Nu kun je die steeds veranderende stad ook fotograferen of filmen of je verzamelt er de oude foto's van die je te pakken kunt krijgen. Dat doet de archiefdienst óók, want dat is de aangewezen instelling om de papieren getuigenissen van het verleden op te sporen en te beheren. Maar er is een belangrijk verschil tussen foto's en tekeningen. Tekeningen zijn subjectiever dan foto's, ook al zijn ze nog zo realistisch. Een tekening geeft weer wat de maker ziet of wil zien. De tekening registreert hoe de maker zijn object ervaart, met sympathie of met antipathie, maar altijd emotioneel en verstandelijk er bij betrokken. De ene meester zal een stadsgezicht geïdealiseerd weergeven, terwijl een andere kunstenaar precies dezelfde situatie somber, als in een boze droom gezien uitbeeldt. Tekeningen zijn altijd een deel van de mens die ze maakt, gebonden aan de tijd waarin en de plaats waarop ze ontstonden, onderhevig aan mode, want die bestaat er net zo goed in het kijken naar iets als in het je kleden. Zo zijn, om een voorbeeld te noemen, tekeningen van voor 1940 in het algemeen zachter en vriendelijker dan die van onze tijd. Tekeningen zijn net als boeken een oordeel over een situatie. Tekeningen die stadsgezichten als onderwerp hebben zijn daardoor van gemengd cultureel-artistieke en historisch-documentaire waarde.

Aan de hand van foto's willen wij hier een overzicht geven van wat de archiefdienst tussen 1971 en 1980, maar vooral de laatste paar jaar, heeft aangekocht, via gerichte tekenopdrachten aan kunstenaars en door middel van het kopen van oudere tekeningen. En niet te vergeten via schenking, want er zijn altijd mensen met een zo grote gemeenschapszin dat ze tekeningen aan de archiefdienst schenken, zoals de kunstenaar Kornelis Lodder, die hierna verder ter sprake komt. De hier afgebeelde tekeningen worden bovendien van 25 november tot en met 5 januari 1981 in het AMRO-bankgebouw aan het Veerplein geëxposeerd, in originali uiteraard.

Al met al is dit beeldverhaal tevens een verantwoording van de visie van de archiefdienst op wat die de moeite van het verzamelen waard heeft geacht. Daarnaast is het een soms eerste, voor anderen hernieuwde kennismaking met enkele vlaardingse en andere kunstenaars die Vlaardingen het portretteren waard achtten. Wij tonen daarbij niet alles wat de archiefdienst de laatste tien jaar aan tekeningen heeft aangeworven, maar we hebben een selectie gemaakt op grond van een zo groot mogelijke verscheidenheid van kunstenaars en van afgebeelde situaties. Dikwijls getekende en overbekende stadsgezichten, hoe knap gemaakt ook, hebben wij zoveel mogelijk buiten ons verhaal gehouden, evenals eerder geëxposeerd materiaal. We zullen nu de kunstenaars, in alfabetische volgorde, hun verhaal laten doen, want daar gaat het tenslotte om.

Theo J. Poelstra

JAN BURGERHOUT

Jan Adrianus Burgerhout, geboren 1919, woont en werkt al zijn leven lang in Rotterdam. Veel werk van hem is te vinden bij de rotterdamse archiefdienst, waarvoor hij met name het bouw- en graafwerk in de Europoort en het Botlekgebied vastlegde. Er is wel eens van Burgerhout gezegd dat hij meer vorm- dan kleurgevoel heeft, dat zijn kleuren aan de donkere kant blijven. Burgerhout zelf heeft geen andere pretentie dan een goed aquarellist te zijn, dat is zijn vak. Hij wil eerlijk werk leveren en heeft „schijt aan naam en faam".

1 *Jan Burgerhout. Saneringsgebied aan de Peperstraat, met op de achtergrond het stadhuis en de toren van de Grote Kerk. 1971. Aquarel. Hoog 50 : breed 67 cm. Aankoop 1971.*

JAN GOEDHART

Jan Andreas Goedhart, geboren in 1919 in Rotterdam, woont en werkt aldaar. Heeft evenals zijn „schoolgenoten" Burgerhout en Charles Kemper veel werk in opdracht gemaakt voor de Gemeentelijke Archiefdienst van Rotterdam. In 1974 moest een door Goedhart geschilderd afscheidsportret van Rotterdam's burgemeester Thomassen naar de zolder of de kelder verdwijnen, omdat de stadsbestuurder er te autoritair opstond en naar eigen zeggen niet zo was. De kunstcriticus Dolf Welling noemt Goedhart onder meer een serieus landschapskunstenaar.

2 *Jan Goedhart. Flatgebouwen in Holy-Zuid, gezien vanaf het Holyziekenhuis. 1972. Aquarel. 44 : 64 cm. Aankoop 1972.*

1.

2.

CHARLES KEMPER

Charles Jean Kemper, geboren 1913, woont en werkt in Rotterdam vanaf 1934. De liefde voor beeldende kunst kreeg hij van zijn vader mee, een inspecteur van politie die schilderijen verzamelde en een verdienstelijk amateurschilder was bovendien. Een paar jaar geleden verscheen in Delft een boek met reproducties van delftse tekeningen van Kemper. Zijn werk hebben wij omschreven gevonden als een „enigszins stugge weergave van stad en land, fors van lijn, zonder behaagzucht, vaak een beetje somber, een enkele keer iets onzeker, meestal rechttoe rechtuit, knap en plezierig om te zien".

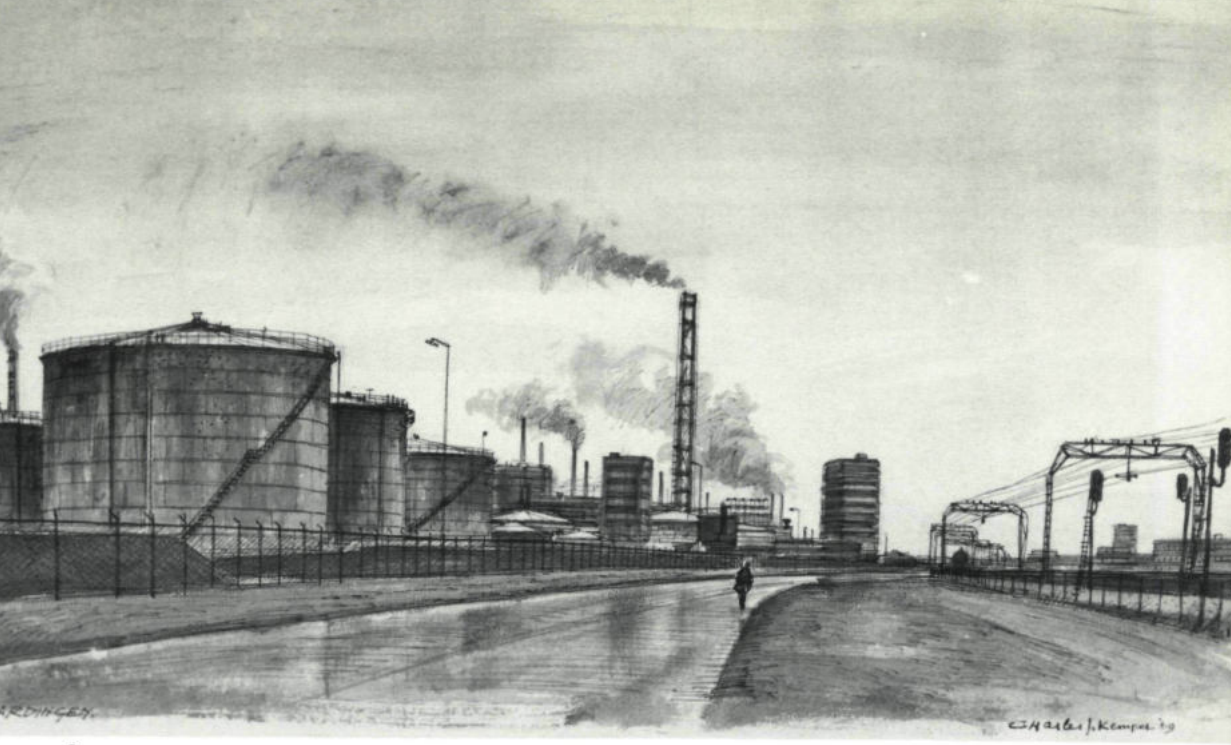
3 *Charles Kemper. Deltaweg met opslagtanks van de Shell, gezien in de richting van de Windmillfabriek. 1969. Gewassen pentekening. 30 : 54 cm. Aankoop 1979.*

4 *Charles Kemper. Koningin-Wilhelminahaven met opslagtanks Nieuwe Matex, gezien vanaf de noordkant. 1979. Aquarel. 49 : 65 cm. Aankoop 1979.*

5 *Charles Kemper. Zuidelijk deel Westhavenplaats met achterkant Hoogstraat, gezien vanaf de Blokmakersplaats. 1979. Aquarel. 41 : 63 cm. Aankoop 1979.*

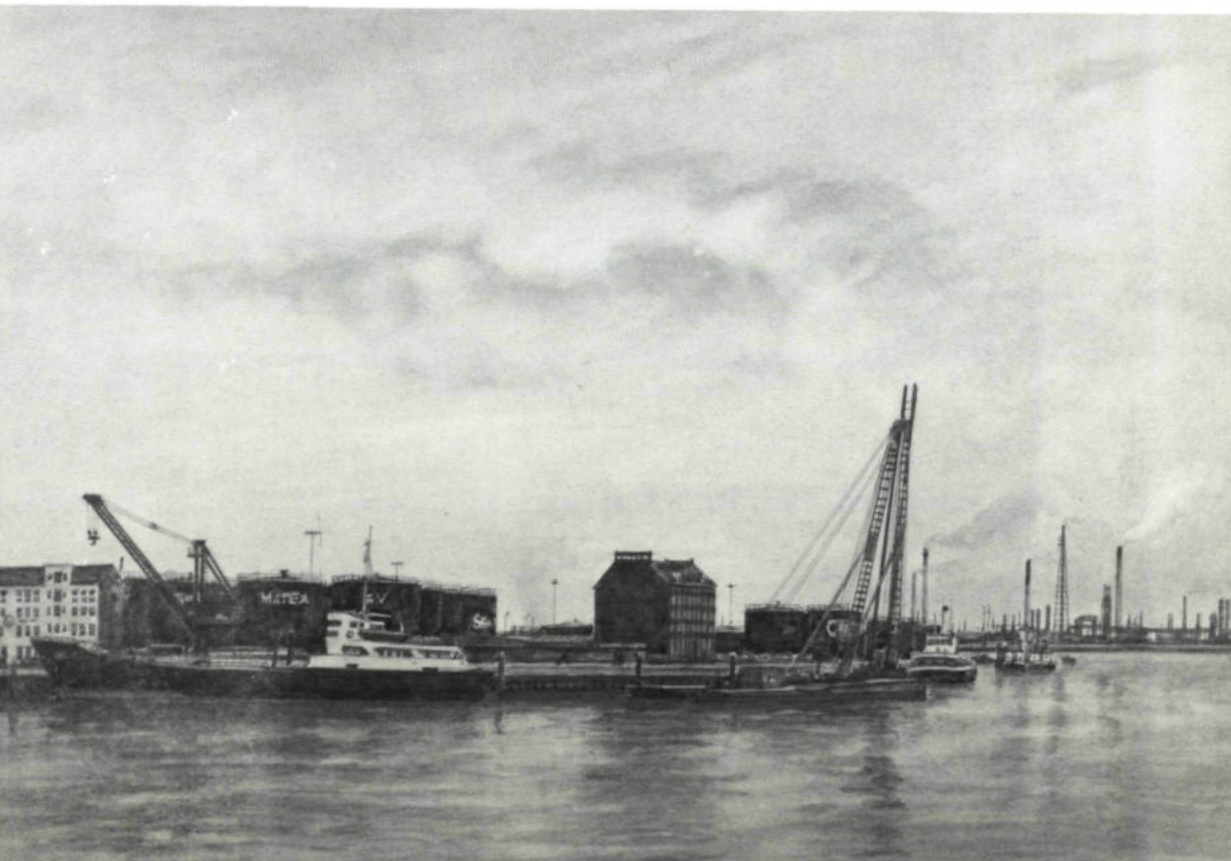
6 *Charles Kemper. West- en Oosthavenkade, gezien vanaf de Oosthavenkade in noordwestelijke richting. 1979. Aquarel. 55 : 69 cm. Aankoop 1979.*

7 *Charles Kemper. Spoorwegviaduct over de Binnensingel. 1979. Aquarel. 52 : 62 cm. Aankoop 1979.*

3.

4.

5.

6.

MAARTEN KEMPER

Charles Maarten Kemper, zoon van Charles Jean Kemper, geboren in 1944, werkte tot voor enkele jaren in Rotterdam. Zijn werk uit die tijd is vaak beklemmend van sfeer, maar in zijn schijnbare eenvoud raak.

8 *Maarten Kemper. Westerhavenhoofd en café 't Platje, met de overzijde van de Nieuwe Maas. 1970. Gewassen pentekening. 38:56 cm. Aankoop 1973.*

KORNELIS LODDER

Kornelis Lodder, die naar eigen zeggen altijd met „Korn. Lodder" signeerde om de melige aanspraak Klodder te vermijden, is Vlaardinger gebleven vanaf zijn geboorte in 1892. Na de voltooiing van zijn kunstopleiding aan de rotterdamse en de haagse academie en zijn militaire diensttijd van 1916—1919, bleef hij tot zijn pensionering in 1957 toe bij een tapijtfabriek werken. Schilderen en tekenen deed hij toen in zijn vrije tijd. Pas vanaf 1957 is hij zich daar volledig op gaan toeleggen. Jammer van deze talentvolle kunstenaar, die blijkens de aankondiging van een tentoonstelling van zijn werk in de Visbank in 1956 een sterk eigen karakter had, met zijn opvallende „wilgentekeningen" en de latere meer abstracte ingewikkelde composities van kleuren en lijnen die vogels en vissen voorstellen. Kornelis Lodder schonk in 1968 zeven tekeningen aan het Visserijmuseum en in 1979 negentien aan de Archiefdienst van Vlaardingen.

9 *Kornelis Lodder. Boerderij van J. Smit, Maassluissedijk 114. Ca 1910. Potlood. 20:27 cm. Schenking 1979.*

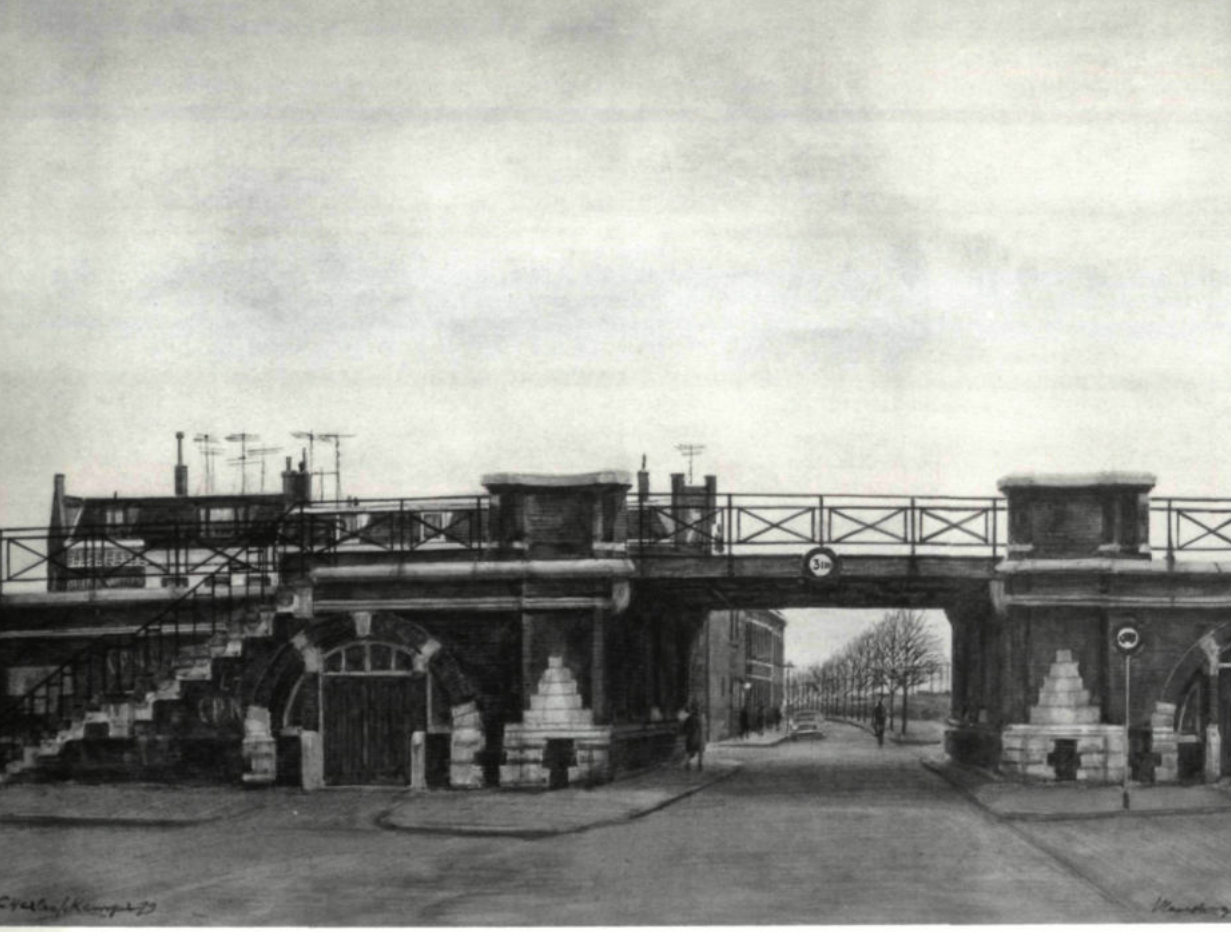
10 *Kornelis Lodder. Sluis en huizen aan de Vlaardingsevaart beneden de RK kerk aan de Hoogstraat. Ca 1930. Crayon. 27:23 cm. Schenking 1979.*

11 *Kornelis Lodder. Hofje van Polderman alias van Gekke Gerrit, aan de westzijde van de Landstraat. Ca 1930. Oostindische inkt en aquarel. 38:28 cm. Schenking 1979.*

12 *Kornelis Lodder. Hoflaan en Oosthavenkade met Oude-Havenbrug. Ca 1940. Oostindische inkt. 33:42 cm. Schenking 1979.*

13 *Kornelis Lodder. Viersprong Landstraat-Kerksteeg-Vleersteeg-Dayer, met de achterkant van de huizen aan de Markt. Ca 1940. Oostindische inkt en crayon. 32:25 cm. Schenking 1979.*

14 *Kornelis Lodder. De Grote Kerk gezien vanaf linksachter. 1910. Crayon. 49:57 cm. Schenking 1979.*

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

HERMAN PARADIES

Herman Cornelis Adolf Paradies (1883-1956) woonde en werkte tot 1940 in Rotterdam en daarna in Schiedam. Hij tekende voornamelijk stadsgezichten die thans erg gewaardeerd worden. Dat was niet altijd het geval. Een recensent van een tentoonstelling van werk van Paradies bij de rotterdamse archiefdienst schreef in 1949 in de Maasbode: „Paradies leeft in zijn eigen wereld en die wereld is de onze niet. Zijn wereld kent geen verschil in stemming; zelfs geen verschil in jaargetijde of weersgesteldheid. De hemel is blauw met witte wolken; de kleuren zijn overal dezelfde en de zon doet bij Paradies veel beter zijn best dan in de werkelijkheid. Sommige mensen vragen, of het dan nodig is, dat men afziet van een zonnige kijk op deze stad (bedoeld wordt Schiedam). Heeft het geen waarde om vriendelijkheid te vinden, waar deze ogenschijnlijk niet gezocht behoeft te worden. Ons antwoord daarop is: Dit heeft niet alleen geen waarde, het is een gevaar". Aldus een beoordelaar uit een tijd met verse herinneringen aan schrijnende armoede die geen oude binnenstad meer kon zién.

15 *Herman Paradies. De spoorbrug over de Buitenhaven, gezien in de richting van NS-station Vlaardingen-Centrum. Ca 1940. Aquarel. 51 : 71 cm. Aankoop 1974.*

16 *Herman Paradies. Vlaardingsevaart in de zomer, ter hoogte van de begraafplaats Emaus, gezien naar het westen. Ca. 1950. Potlood. 31 : 49 cm. Aankoop 1979.*

17 *Herman Paradies. Oude huisjes aan het Westnieuwland met op de achtergrond de toren van de Grote Kerk. Ca 1950. Potlood. 31 : 45 cm. Aankoop 1979.*

15.

16.

17.

EUGÈNE RENSBURG

Eugenius Rensburg (1872-1956) heeft grote naam gemaakt als tekenaar van stadsgezichten. Naar het oordeel van tijdgenoten was hij een handig en nauwkeurig werker, die echter oppervlakkig bleef en niet in zijn onderwerp doordrong.
Rensburg, van huis uit Hagenaar, heeft meer dan 5.000 etsen gemaakt, waarvan ongeveer 450 van Rotterdam.

18. *Eugène Rensburg. Vlaardingsevaart en RK kerk aan de Hoogstraat met de bebouwing daartegenaan. 1928. Potlood. 57 : 73 cm. Aankoop 1979.*

18.

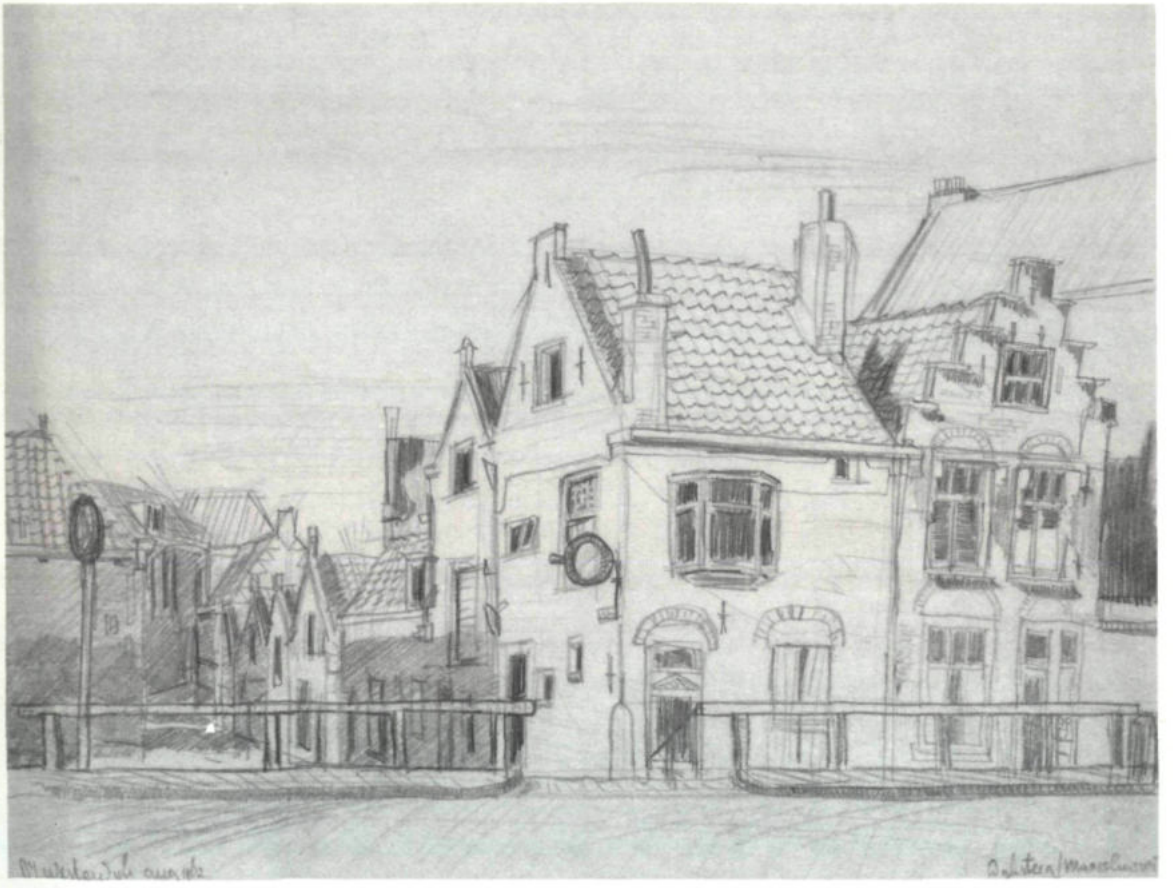

E.J. RENSBURG

PAUL WESTERDIJK

Paulus Johannes Westerdijk werd op 14 maart 1942 in Vlaardingen geboren. Hij studeerde aan de Academie van Beeldende Kunsten te Rotterdam van 1959–1963, maar werd na zijn studie gewoon gemeenteambtenaar om in zijn vrije tijd geschiedenis MO te studeren. Een opleiding die hij in 1976 voltooide. Westerdijk werd in 1974 leraar geschiedenis en is dat gebleven. Zeer actief is hij in de Historische Vereniging Vlaardingen. Zijn veelzijdigheid komt verder tot uiting in het feit dat hij tot voor twee jaar actief voetbalde in De Zwaluwen. Nu is hij overgegaan op schaken. Tekenen doet Paul vooral 's zomers in zijn vacantietijd. Ook hier zeggen wij: jammer! Werk van Paul Westerdijk is behalve in vele particuliere handen en bij de vlaardingse archiefdienst ook te vinden in het Streekmuseum Jan Anderson.

19 *Paul Westerdijk. Dijksteeg gezien vanaf de Maassluissedijk. 1962. Potlood. 24 : 31 cm. Aankoop 1979.*

19.

20.

21.

20 *Paul Westerdijk. Dichtgemetselde afbraakpanden aan de Eerste Van Leyden Gaelstraat, met op de achtergrond de toren van de kerk aan de Binnensingel. 1979. Gewassen pentekening. 28 : 40 cm. Aankoop 1980.*

21 *Paul Westerdijk. Achterzijde noordkant Koningin-Wilhelminahaven met gebouw Doggermaatschappij. 1979. Gewassen pentekening. 28 : 40 cm. Aankoop 1980.*

22 *Paul Westerdijk. Vlaardingsevaart in de winter met aanlegsteigers en boten ter hoogte van de begraafplaats Emaus, gezien in de richting van rijksweg A-20. 1974. Gewassen pentekening. 24 : 31 cm. Aankoop 1979.*

23 *Paul Westerdijk. Achterzijde huizenwestkant Hoogstraat tegen de achtergrond van de RK kerk aldaar. 1979. Gewassen pentekening. 24 : 31 cm. Aankoop 1980.*

24 *Paul Westerdijk. Visserijmuseum en pakhuizen Westhavenkade, gezien vanaf de Oosthavenkade. 1979. Gewassen pentekening. 24 : 31 cm. Aankoop 1980.*

22.

23.

24.

25.

25 *Paul Westerdijk. De Schoolstraat vanaf de Markt gezien. 1980. Gewassen pentekening. 24 : 30 cm. Aankoop 1980.*

WILLEM VAN 'T WOUDT

Willem van 't Woudt (1888–1970) heeft zijn leven lang in Vlaardingen gewoond. Graag was hij naar de rotterdamse kunstacademie gegaan, maar hij mocht dat niet omdat hij bij zijn vader in de schilderszaak moest. In 1918 kwam hij als huisschilder in dienst bij gemeentewerken. In 1953 ging Van 't Woudt als magazijnmeester-schildersopzichter met pensioen. Tot tekenen en schilderen kwam hij alleen in zijn vrije tijd. Boekhuis Den Draak gaf in 1977 een map met zes reproducties van houtsneden van Van 't Woudt uit, allemaal vlaardingse stadsgezichten.

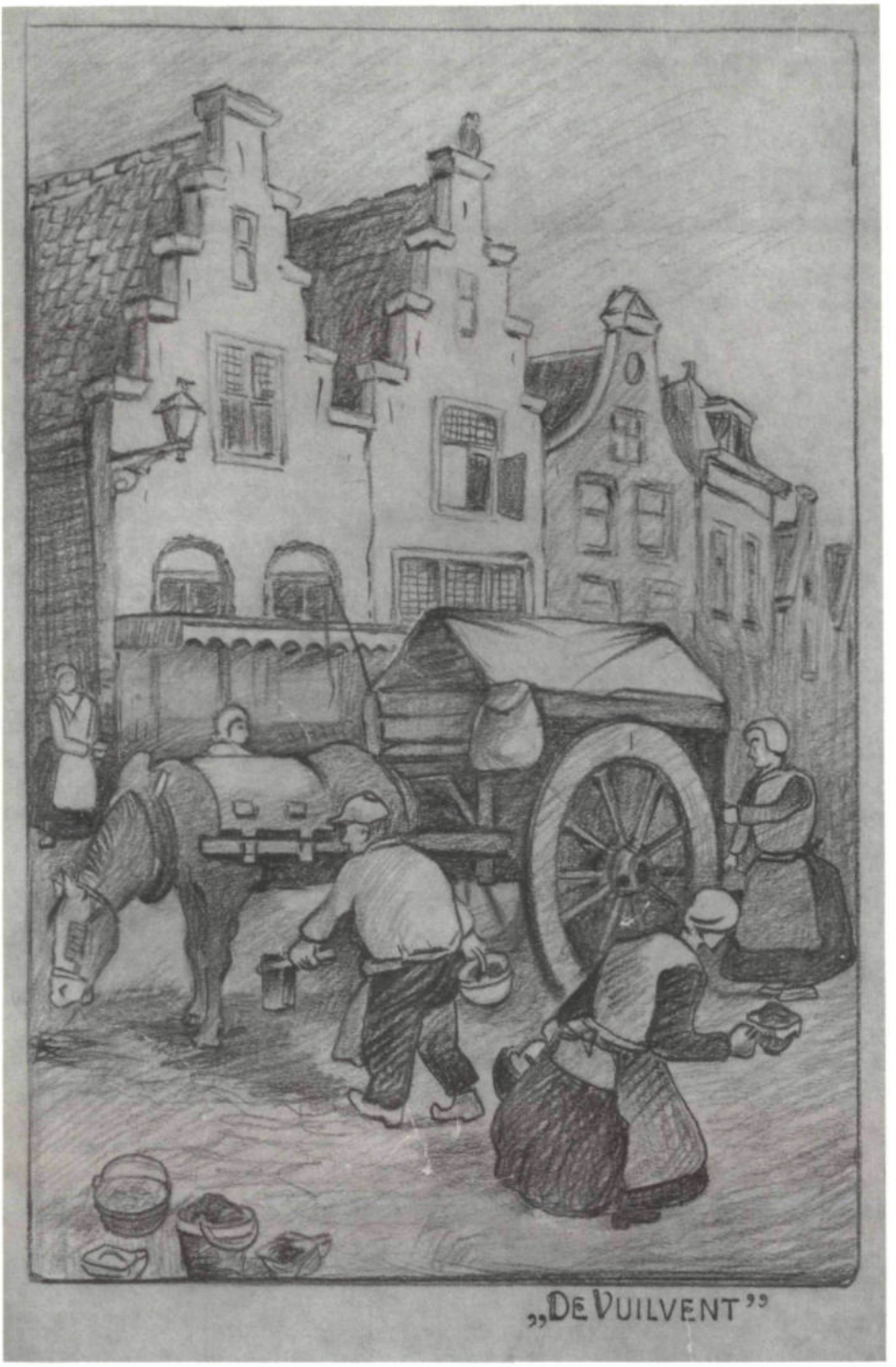

26.

26 *Willem van 't Woudt. Woonkamer van de opperman van gemeentewerken die bij de kachel bevroren pleetonnen ontdooit. Deel van een serie van 13 tekeningen, oorspronkelijk op een paneel van zachtboard geplakt, over de vlaardingse reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Oostindische inkt, crayon en aquarel. 34 : 45 cm. Schenking 1979.*

27 *Willem van 't Woudt. „De vuilvent". Vuilnisophaler. Serie reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Crayon. 33 : 22 cm. Schenking 1979.*

28 *Willem van 't Woudt. „De gootenveger". Straatveger met kruiwagen. Deel van de serie over de reinigingsdienst. Situatie ca 1920, getekend ca 1950. Crayon met aquarel. 30 : 21 cm. Schenking 1979.*

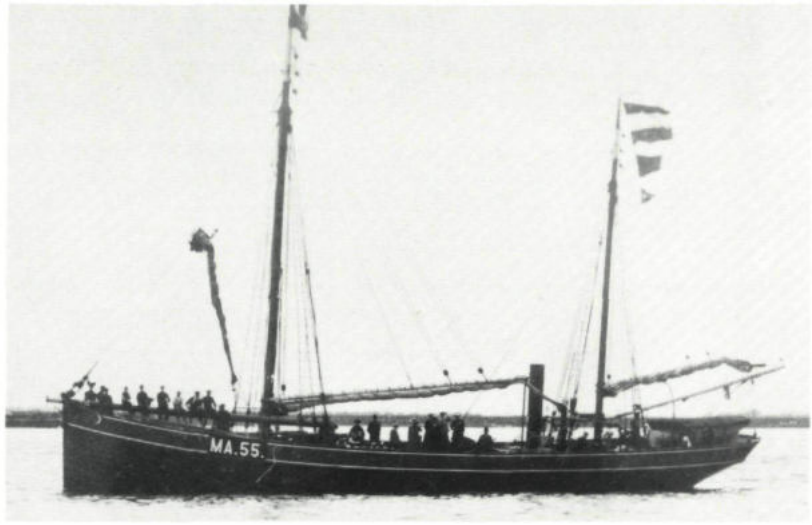
27.

28.

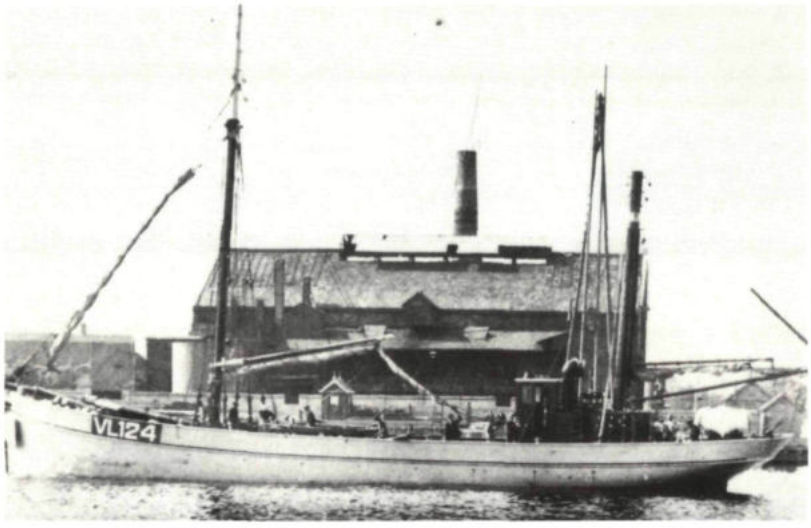
LEVENSVERHAAL VAN EEN LOGGER

Op 3 mei 1906 werd op de scheepswerf van de Gebroeders Van der Windt aan de Kortedijk in Vlaardingen te water gelaten de MA 55 Johanna Adriana. Het was een ijzeren zeillogger met een hulpmotor. De inhoud was 135 registerton, de lengte 28,70 meter, de breedte 6,40 en de diepte 3,07 meter. De motor was een tweecilinder compound van 100 PK. De opdrachtgever was Joh. Bergwerff te Maassluis en de schipper Arie Spaans.

De logger Johanna Adriana MA 55 van 1906-1917.

In 1917 in de eerste wereldoorlog ging de Johanna Adriana zonder letterteken en nummer vracht varen. Ze was toen in exploitatie van M. J. van der Eb en Dresselhuis Scheepvaartmaatschappij te Rotterdam. In 1920 kwam het schip weer in de visserij terug. Het werd aangekocht door de Visserijmaatschappij Cornelia Hendrika te IJmuiden, waarvan J. Holster directeur was. Het kreeg toen de naam Cornelia Hendrika en het nummer IJM 416. Schipper was J. de Waard, later Floris Bal. Na nog een paar jaar vracht te hebben gevaren werd het schip opgelegd en in 1928 verkocht aan de NV Zeevisscherij Nederland, onder directie van De Zeeuw en Van Raalt. Schippers van wat nu de VL 124 Friesland was geworden, waren B. Roeleveld, Jacob van der Zwan en H. J. van Leeuwen. De directie van de rederij ging in 1932 over op J. H. Warneke en I. J. Hoogendijk. In 1933 en 1934 werd de Friesland opgelegd.

De logger Friesland VL 124 van 1928-1932.

In 1935 werd het schip verkocht aan de reder R. L. Albertsen in Kopenhagen, die het vaartuig tot motorschip liet verbouwen en het de naam Birthe gaf. In de tweede wereldoorlog heeft het schip cement gevaren. De ruimen waren zo ingericht dat varen met los cement mogelijk was. Later heeft reder Albertsen het schip verkocht aan de firma Kofoed-Meyer in Kopenhagen. In de winter van 1957 strandde het schip op Tomfruland op de zuidoostkust van Noorwegen. Bij de reparatie die toen

De logger Pinguin S 263 uit Skagen in Denemarken omstreeks 1970.

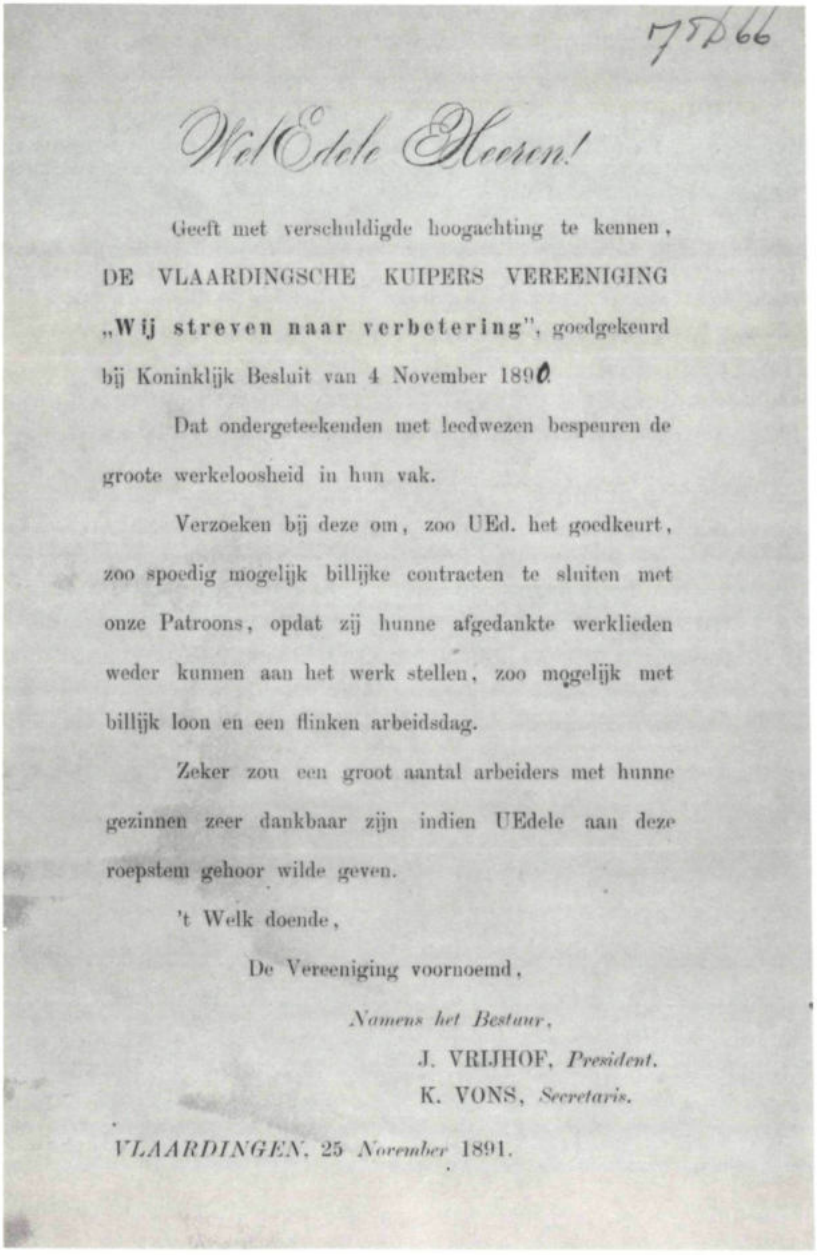

noodzakelijk was werd in Kragero (Noorwegen) de bodem gedeeltelijk vernieuwd.

In april 1959 werd het schip gekocht door Partrederi Herman Christensen te Skagen in Denemarken. De oude eigenaar, de firma Kofoed-Meyer ging in 1960 failliet. Het schip werd van vrachtschip omgebouwd tot trawler en is tot op heden nog steeds als vissersschip in de vaart, aldus Lloyd's Register of Shipping. De naam is nu Pingvin en het kenteken S 263. In 1965 werd er een nieuwe motor in geïnstalleerd van 600 PK, type B&W Alpha. In 1966 werd op het voordek een bak aangebracht en in 1967 een nieuw stuurhuis, terwijl toen ook de oude houten mast uit 1906 werd vervangen door een stalen mast. Voorsteven en boeg zijn aan beide zijden vernieuwd.

Van het schip dat in 1906 werd gebouwd is nu nog alleen het spantenskelet en het doopattest over. De Pingvin Skagen 263 vangt veel industrievis maar dat niet alleen. Van 1 mei 1959 tot 1 mei 1976 heeft het schip voor 12.000.000 deense kronen aan haring gevangen. Na ruim 70 jaar vaart de in Vlaardingen gebouwde logger nog. En met succes!

Jaap Sluimer.

7 5 D 66

Wel Edele Heeren!

Geeft met verschuldigde hoogachting te kennen, DE VLAARDINGSCHE KUIPERS VEREENIGING „**Wij streven naar verbetering**", goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 4 November 1890.

Dat ondergeteekenden met leedwezen bespeuren de groote werkeloosheid in hun vak.

Verzoeken bij deze om, zoo UEd. het goedkeurt, zoo spoedig mogelijk billijke contracten te sluiten met onze Patroons, opdat zij hunne afgedankte werklieden weder kunnen aan het werk stellen, zoo mogelijk met billijk loon en een flinken arbeidsdag.

Zeker zou een groot aantal arbeiders met hunne gezinnen zeer dankbaar zijn indien UEdele aan deze roepstem gehoor wilde geven.

't Welk doende,

De Vereeniging voornoemd,

Namens het Bestuur,

J. VRIJHOF, *President.*

K. VONS, *Secretaris.*

VLAARDINGEN, 25 *November* 1891.

Verzoekschrift van de kuipersver. Wij streven naar verbetering uit 1891.

KLEUR EN KOERS VAN DE VLAARDINGSE VAKBEWEGING (1890-1910)

INLEIDING

De vakorganisaties zoals wij die hedentendage in Nederland kennen vinden hun wortels in de tweede helft van de negentiende eeuw. Als reaktie op levensomstandigheden die verre van ideaal waren, ontstonden, eerst schuchter, later steeds openlijker, verenigingen die ieder op hun eigen wijze de levensomstandigheden van de arbeiders probeerden te verbeteren. Na 1870 kwamen er landelijk gezien meer en meer organisaties die de kenmerken aan begonnen te nemen van een moderne vakorganisatie. Dit betekent dat deze verenigingen in tegenstelling tot de middeleeuwse gilden en de vroeg-negentiende-eeuwse gezelligheidsverenigingen meer de nadruk legden op een brede belangenbehartiging van hun leden. Wij zouden niet in Nederland leven wanneer binnen deze nieuw opgerichte organisaties niet een grote verscheidenheid aan opvattingen en aktievormen viel te constateren. Dit resulteerde in enerzijds felle stakingen en anderzijds ootmoedige verzoeken om welwillende aandacht, met alle schakeringen daartussen.

I. J. Brugmans (1) onderscheidde in de aanvangsjaren van de nederlandse vakorganisatie drie richtingen:
(a) de gematigde, zoals die tot uiting kwam in het Algemeen Nederlandsch Werklieden Verbond; kenmerkend voor deze tak aan de vakorganisatieboom is het afwijzen van de klassenstrijd en bevordering van de samenwerking tussen patroons en werklieden (2); Brugmans voegt daar nog aan toe: afkeer van het socialisme, revolutie en gewelddadigheden en voorstander zijn van het gebruik van wettige wegen, zoals het beleggen van vergaderingen, het indienen van rekesten en bevordering van het onderwijs (3);
(b) de meer radikale richting van de Internationale die zich met name richtte op de ongeschoolden en een duidelijke internationalistische oriëntatie bezat (4); deze richting ging uit van de klassenstrijd en schuwde daarbij harde akties niet (5);
(c) de christelijke vakorganisatie, landelijk onder meer vertegenwoordigd door Patrimonium, die wilde komen tot bevordering der belangen van de werkende stand op grond van God's woord (6); dat hield onder andere gehoorzaamheid in aan de gevestigde machten, wat in de praktijk een sterke terughoudenheid bij het stellen van eisen tot gevolg had.

De bovengenoemde driedeling had betrekking op de nederlandse situatie aan het einde van de negentiende eeuw. Plaatselijk kon een dergelijk beeld onder invloed van lokale omstandigheden afwijkend zijn. Een vergelijking tussen ontstaan en eerste ontwikkeling van de vlaardingse vakorganisatie en het landelijke beeld kan ons misschien antwoord geven op de vraag in hoe verre Vlaardingen in het algemene beeld past en op welke punten er duidelijk verschillen bestaan die samenhangen met de eigen aard van de vlaardingse leefgemeenschap van tegen 1900.

VLAARDINGEN EIND NEGENTIENDE EEUW

Aangezien de moderne vlaardingse vakorganisatie is ontstaan in 1890 dient eerst de periode rond dat jaar in zijn algemeenheid te worden gekarakteriseerd. Zij droeg immers de kiemen voor de latere ontwikkeling in zich. In de negentiende eeuw steeg het vlaardingse inwonersaantal weliswaar enigszins, maar het bedroeg in 1886 toch niet meer dan 11.000 tegen 7.700 in 1850 en 8.600 in 1870 (7). Dat velen elkaar bij naam en toenaam kenden is dan ook niet verwonderlijk. De sterke sociale controle die het gevolg was van die kleinschaligheid werd nog versterkt door de positie van de kerk. De bevolking van Vlaardingen was tegen 1900 nog sterk autochtoon van karakter. Evenals je familie bleef je lidmaat van de kerk. Een situatie als in Amsterdam of Rotterdam, waarbij het talrijke anonieme industrieproletariaat dat van het platteland toestroomde en het oude geloof aflegde als een oude jas, kende Vlaardingen niet. Kerk en geloof waren er in het laatste kwart van de negentiende eeuw dan ook nog zeer sterk verweven met het gehele doen en laten van de vlaardingse bevolking en omgekeerd. Deze constatering spreekt duidelijk wanneer wij op de cijfers van de volkstellingen van 1899 en 1909 afgaan: op de vraag of men tot een kerkgenootschap behoorde werd door vrijwel de gehele bevolking bevestigend geantwoord.

„Een vereeniging waarvan het beginsel berust op lots- of loonsverbetering is verkeerd". Met deze woorden richtte de rechtzinnige vlaardingse dominee H. H. Barger zich in 1890 tot een groep werklieden die het gewaagd hadden het initiatief te nemen tot de oprichting van een werkliedenvereniging. Men zou er, aldus ds Barger, beter aan doen zich in te zetten voor de zondagsrust, de zorg voor de oude dag en het onderwijs der kinderen (8). Op een identieke waarschuwende toon werden de arbeiders tijdens een lezing in december 1891 toegesproken:

„het socialisme heeft den blik leeren vestigen op de gebreken in onze maatschappij, maar het geneesmiddel zal zij niet vermogen te geven" (9). Het is onder andere op deze manier dat de kerkelijke leiders de arbeiders blijkbaar iedere verwachting die zij op vakorganisaties zouden kunnen vestigen uit handen probeerden te slaan.

In 1894 werden de arbeiders opgeroepen ten strijde te trekken tegen koning alkohol („Sluit Schiedam") en tegen de ontucht. Ook werd hen gevraagd zich in te zetten voor de bouw van arbeiderswoningen (10). Zonder meer prijzenswaardige doelen, maar van behartiging van belangen samenhangend met de direkte werkomstandigheden, zoals lonen en overmatig lange werktijden, geen woord.

De waarschuwingen, dreigementen en aanmoedigingen door middel waarvan de kerkelijke leiders zich trachtten te mengen in het ontstaan en de ontwikkeling van de vlaardingse vakorganisatie moeten door grote delen van de bevolking zijn gehoord en als enige waarheid zijn geaccepteerd. De kerk genoot nog groot gezag.

Kleinschaligheid met als bijverschijnsel geestelijke bekrompenheid kwam je ook tegen in het ekonomisch leven. Dat stond nog volledig in het teken van het kleinbedrijf: kuiperijen vormden, evenals scheepswerven en de werkplaatsen van smid, timmerman en bakker, kleine ondernemingen waarin de afstand tussen werkgever en werknemer klein was. De patroon werkte zelf mee en bezat een bijna voortdurende kontrole op zijn arbeiders. Dat iets dergelijks ook aan boord van de vissersschepen plaats vond behoeft hier geen betoog.

Deze patriarchale verhoudingen lieten personen met afwijkende opvattingen weinig bewegingsvrijheid. Het zich niet conformeren werd onder andere gestraft met ontslag op staande voet. Dat ondervond een achttienjarige leerling-kuiper in 1905. Onder het mom dat hij teveel hoepjes stuk sloeg en bovendien brutaal werd en de spot met zijn werkgever dreef kwam hij op straat te staan. De werkelijke reden, aldus de vakorganisatie, was een loongeschil (11).

Slechts de meelfabriek De Maas, ons beter bekend als De Pelmolen, en de fabriek van melkprodukten Hollandia vormden aan het einde van de negentiende eeuw echte industriële ondernemingen in de kleine vlaardingse wereld.

Zo op het eerste gezicht was er weinig reden tot klagen. Vlaardingen leek een dommelend stadje aan de Nieuwe Waterweg waar afgezien van een enkel incident het negentiende-eeuwse leven voortkabbelde. Het sterftecijfer, een indikatie voor het peil van de levensomstandigheden, vertoonde een daling. Stierven er in 1880 nog bijna 34 personen per 1.000 inwoners, in 1900 was dit aantal reeds gedaald tot bijna 16 (12). Tevens vertoonde het aantal ondersteuning genietenden een duidelijk voortgaande daling (13).

Specifieke cijfers en beschrijvingen lieten echter een minder rooskleurig beeld zien. In het kuipersvak, één van de pijlers van de vlaardingse ekonomie, varieerden lonen en werktijden afhankelijk van het seizoen zeer sterk. Arbeidstijden van 90 à 100 uur per week waren in het seizoen van half juli tot eind november meer regel dan uitzondering. Het bestaan van nacht- en kinderarbeid versterkt ons beeld alleen maar. In 1907 bestond maar liefst 12 procent van het totaal aantal arbeidskrachten in het kuipersbedrijf uit kinderen jonger dan veertien jaar (14).

De haringvisserij vormde de spil van de plaatselijke ekonomie. Ook daarin bestonden situaties die we ons nu moeilijk meer voor kunnen stellen. De hygiënische toestanden aan boord van de schepen moeten bedroevend geweest zijn. De verblijven van de bemanning waren klein, bedompt en verstoken van elk komfort. Voeg hierbij nog de sterk variërende beloning, afhankelijk van de grootte van de vangst en het zal duidelijk zijn, dat de sociale situatie voor een groot deel van de bevolking allesbehalve aantrekkelijk was.

Welke vakverenigingen in dit lokale klimaat en op deze vlaardingse bodem konden gedijen willen we nu nagaan aan de hand van de verschillende organisaties.

NEDERLANDSCH WERKLIEDEN VERBOND PATRIMONIUM (1890).

In oktober 1890 besloot een aantal personen tot de heroprichting van de plaatselijke afdeling van het Nederlandsch Werklieden Verbond Patrimonium, een overkoepelende, allerlei beroepsgroepen omvattende vakorganisatie. Een afdeling die korte tijd daarvoor om onverklaarde redenen was opgeheven (15). Het karakter van de afdeling blijkt uit de volgende woorden, uitgesproken door

de nationale leider van Patrimonium Klaas Kater: „Patrimonium erkent en eerbiedigt allen particulieren eigendom en staat dus lijnrecht tegenover socialisme en communisme. Armen en rijken hebben elkander noodig is één van hare stellingen" (16). Een andere uitspraak die kenmerkend is voor het karakter van de vereniging werd in 1891 door ds W. Sieders gedaan: „de bijbel leert dat in arbeid genot is gelegen en dat in eene trouwe plichtsbetrachting, gepaard met zuinigheid, de bron schuilt van welvaart en genoegen voor den werkman. Daarnaast is arbeid een heilige taak, en geen straf" (17). Deze houding heeft Patrimonium in 1897 nog niet opgegeven, tenminste wanneer we de woorden van ds J. H. Landwehr mogen geloven. Deze zag de ongelijkheid in de maatschappij als iets wat door God gewild is en hij stelde de zondeval aansprakelijk voor de bestaande wantoestanden (18).

Gedurende de eerste tien jaar van haar bestaan na de heroprichting in 1890 predikte de afdeling Vlaardingen van Patrimonium via de door haar uitgenodigde sprekers trouw aan de gevestigde machten en berusting in de situatie waarin men verkeerde. Van akties tot afschaffing van wantoestanden kwam niets. De oorzaak van deze toestand van betrekkelijke apathie kan, naast het feit dat Patrimonium in principe afkerig was van akties die lotsverbetering ten doel hadden, ook hieraan liggen dat Patrimonium niet een op een speciale beroepsgroep gerichte organisatie was. De direkte betrokkenheid bij misstanden in een bepaald vak ontbrak daardoor wellicht. Op 4 november 1906 maakte de Nieuwe Vlaardingsche Courant de opheffing van de plaatselijke afdeling bekend.

Van een verdwijning van de organisatie is echter in feite nauwelijks sprake, aangezien in april 1907 een aantal Vlaardingers een poging ondernam tot heroprichting, de tweede (19). Wellicht werkte dit stimulerend op de maatschappelijke betrokkenheid van de vereniging, want na de periode 1903-1906, die gekenmerkt werd door een zeer geringe berichtgeving omtrent de aktiviteiten, bleek er na 1906 sprake te zijn van een afdeling die oog had gekregen voor de sociále noden van de arbeiders. Naast plichten bleek de arbeider nu ook over rechten te beschikken. Desondanks bleven alle voorgestelde oplossingen — en ook de lezingen die werden gehouden — gebaseerd op het evangelie zoals de mannen van Patrimonium dat interpreteerden. Typerend voor de gedeeltelijke wijziging van inzichten is een uitspraak gedaan in 1909: „ook het socialisme wenscht lotsverbetering,

maar Patrimonium wil deze op een andere wijze verkrijgen. Tegen de Revolutie moet het Evangelie gesteld, doch met het Evangelie ook Reformatie gebracht" (20).

Patrimonium kan gedurende de periode 1890-1900 worden gekenmerkt als een dogmatisch protestants-christelijke organisatie. Richtsnoer bij het handelen was en bleef het evangelie. Andere dan de eigen opvattingen wees men af. Berusting in plaats van weerbaarheid typeerde in dit verband de organisatie. Na een vijftal jaren waarin de vereniging, gezien de geringe berichtgeving, een moeilijke tijd doormaakte, brak na 1906 evenwel een nieuwe periode aan: sociale nood werd niet langer gezien als Gods wil. De berusting maakte plaats voor hervormingsvoorstellen op básis van het evangelie.

WERKMANSVEREENIGING BID EN WERK (1890)

De naam geeft het karakter van de protestants-christelijke Werkmansvereeniging Bid en Werk, die in 1890 werd opgericht, uitstekend weer. Het programma van de organisatie bleek bij de oprichting te kunnen bevatten: „zondagsrust, zorg voor den ouden dag (sociale voorzieningen ontbraken vrijwel), het onderwijs der kinderen, bestrijding van misbruiken bij het handwerk, bestrijding van uitbetaling van het loon in herbergen en eene ongevallenverzekering". „De regeling van zulke zaken, ja de gehele vereeniging moet evenwel niet in strijd met de belangen van de bazen zijn. Een vereeniging waarvan het beginsel berust op lots- of loonsverbetering is verkeerd" (21). Welnu, het moet gezegd, aan deze laatste passage hield men zich strikt. De oorzaak hiervan was ook in dit geval wellicht mede het feit dat Bid en Werk, evenals Patrimonium, geen aan een specifieke beroepsgroep gebonden vakorganisatie was. Zij vormde een vereniging van mannelijke leden van de Nederlands-Hervormde Kerk (22). Men beperkte zich hoofdzakelijk tot het houden van jaarvergaderingen en het organiseren van spreekbeurten, die veelal werden opgeluisterd met de aanwezigheid van dominee. Onderwerp en inhoud van de spreekbeurten vertoonden alle kenmerken van onderdanigheid en bovendien een afkeer van revolutie, socialisme en het streven naar lotsverbetering in het algemeen. Zo werd in 1891 gesproken over socialisme in het huisgezin en over het christendom in zijn relatie tot het socialisme (23). In 1906 was een van de onderwerpen Chr. Sheldon en zijn christelijk-sociale romans (24).

Een sociale-verzekeringsaspekt vormde het in 1892 ingestelde pensioenfonds (25), in 1893 aangevuld met een weduwen- en wezenfonds (26). Geen enkele aktievorm vindt men evenwel bij Bid en Werk terug: geen verzoekschriften, geen stakingen, niets wat ook maar enigszins verband kan houden met verandering van sociaal-ekonomische misstanden. De vereniging attendeerde op de trouw aan God als leidend beginsel bij al het handelen. In de praktijk betekende dit, dat Bid en Werk een organisatie vormde die zich keerde tegen, of zich althans niet inzette vóór het streven naar direkte lotsverbetering van de arbeiders. Zelfs van terughoudendheid bij het stellen van eisen was geen sprake. Men stelde eenvoudigweg geen eisen. Het devies was: „Wij niets, God alles" (27).

DE ROOMS-KATHOLIEKE VOLKSBOND (1894)

De in 1894 opgerichte afdeling Vlaardingen van de overkoepelende organisatie die de Rooms-Katholieke Volksbond was, recruteerde haar leden uit de 1.445 rooms-katholieke inwoners die Vlaardingen in 1890 telde, ruim 11 procent van de bevolking (28). Het duidelijkst toonde de organisatie haar gezicht in het bondslied „Voor God, vorstin en land verheffen we onze vaan", zoals dat stond afgedrukt in het lidmaatschapsboekje dat de leden op bijeenkomsten bij zich moesten hebben. De trouw aan het wettig gezag werd kennelijk ook zingend beleden. Niet alleen wat de zang aanging echter was de Volksbond een typisch christelijke organisatie. Ook in zijn geschriften voldoet hij aan de aangehaalde criteria. In april 1903 namelijk prees de bond in een brief de regering wegens „haar krachtig en kloek handelen" ter handhaving van het gezag tegenover de revolutionaire partijen (29). Bedoeld werd de grote stakingsgolf van 1903, waarbij de regering van Abraham Kuyper met een stakingsverbod ingreep in de spoorwegstaking.

KUIPERSGEZELLENVERENIGING WIJ STREVEN NAAR VERBETERING (1890)

Opgericht in 1890 vormde de kuipersgezellenvereniging Wij Streven Naar Verbetering de eerste werkelijk moderne vakorganisatie in Vlaardingen. Onder leiding van voorzitter Jan Vrijhof stond niet langer het verzekeringsaspekt centraal. De georganiseerde kuipers gingen zich in woord en daad inzetten voor behartiging van de stoffelijke en zedelijke belangen van de leden en de zaken die direkt verband hielden met de in het kuipersbedrijf heersende arbeidsomstandigheden (30).

Een middel hierbij vormde de werkstaking, hoewel die als een uiterste maatregel gezien werd: zolang de werkgevers een staking niet zouden uitlokken, zou de vereniging op haar beurt trachten die te voorkomen (31). Afgezien van de staking kende Wij Streven Naar Verbetering nog andere middelen die bij de belangenbehartiging aangewend konden worden. Eén van de meest gehanteerde hiervan vormde de verzending van verzoekschriften aan werkgevers en overheidsinstanties. Van de bijna spreekwoordelijke onderdanigheid zoals die bij christelijke organisaties werd aangetroffen, was in de brieven van de kuipers totaal geen sprake. Hoogachting voor de geadresseerde en de bereidheid tot dialoog, maar ook zelfverzekerdheid en gevoel van eigenwaarde, kenmerkten de epistels van de kuipers (32).

Deze houding vertoont duidelijke overeenkomsten met de in de inleiding vermelde kenmerken van de neutrale vakorganisatie, namelijk het streven naar overleg en samenwerking, en het in principe afkerig zijn van harde akties. En inderdaad koesterde de organisatie zich tot 1900 toe in haar neutraliteit. Een houding die werd versterkt doordat Wij Streven Naar Verbetering zich op levensbeschouwelijk gebied ook neutraal presenteerde. Dat kon ook nauwelijks anders, gezien het ideaal dat men had om in solidariteit álle kuipers, ongeacht godsdienst, binnen één vereniging te krijgen (33). Afwijken van dit neutrale standpunt zou de belijdende christenen zeker hebben afgeschrikt.

Gedurende de eerste periode van haar bestaan was de neutrale organisatie uitgegroeid tot een vereniging met 250 leden, een respectabel aantal wanneer we het vergelijken met het ledenbestand in die tijd van andere organisaties (34). Het beginsel van neutraliteit, het zoveel mogelijk gezindten in zich trachten te verenigen, heeft kennelijk aangesproken, om wat voor reden ook.

Desalniettemin viel de vereniging gedurende de eerste tien jaar van haar bestaan niets dan teleurstelling ten deel, wat veroorzaakt werd door de tegenwerking van de patroons en de lauwheid van de kuipers zelf. Zo had een gezel een door de vereniging verspreid manifest uit handen van zijn baas trachten te houden door het te verstoppen, en dit toch niet omdat die baas zo'n hoog loon betaalde. Het moet, aldus de voorzitter van Wij Streven Naar Verbetering, een kwestie van gemakzucht zijn geweest die de gezel de moeilijkheden deed ontwijken (35). Veel arbeiders waren zich kennelijk nog zo weinig van eigen kracht bewust, dat zij leefden naar het beginsel „liever bloo Jan dan doo Jan".

Het bestuur van de kuipersgezellenvereniging Wij Streven Naar Verbetering ca 1895

Na de eeuwwisseling maakte de toon van hoogachting en beleefdheid langzamerhand plaats voor een woordgebruik waarin verontwaardiging en teleurstelling over de houding van de patroons tot uiting kwamen. Voor Wij Streven Naar Verbetering bleek de fase van het in harmonie met de bazen werken achter de rug te zijn. Het tijdvak van verontrusting was aangebroken (36). Nu is men snel geneigd de veranderingen die na 1900 in de vereniging plaats vonden het etiket socialistisch op te drukken. Binnen de vereniging echter heerste in 1905 nog wel degelijk de opvatting dat er sprake was van neutraliteit (37). Anderzijds bediende men zich in 1907 van een taalgebruik dat als een uiting van socialisme opgevat kan worden. Er werd gesproken over de onwaardige en willekeurige handelwijze van de patroons die geen enkel middel onbeproefd lieten om de alleenheerschappij te kunnen bezitten (38). Deze tegenstrijdigheden wijzen er op dat de periode 1903-1907 gezien dient te worden als een

overgangsfase met alle ambivalentie van dien. Hinkend op twee gedachten, het traditionele neutralisme én het elan en de verbittering van de ontwakende arbeidersbeweging, kwam Wij Streven Naar Verbetering nog niet tot een heldere eenduidige mening.

Onder leiding van Willem Drop, een omhooggeklommen koffiejongen uit een kuiperij, nam het socialisme in het vlaardingse vakverenigingsleven echter gaandeweg vastere vormen aan. Een profilering die in 1908 gestalte kreeg door een fusie die Wij Streven Naar Verbetering aanging met de landelijke Nederlandsche Vereniging van Houtbewerkers (39). Onder de nieuwe naam Algemene Nederlandsche Bond van Houtbewerkers, Kuipers en Arbeiders in Aanverwante Vakken sloten de mannen van Wij Streven Naar Verbetering zich bij het Nederlands Verbond van Vakverenigingen aan (40). Maar niet alleen deze band met het NVV wees op een socialistische filosofie. Duidelijker nog bleek die uit de aanwezigheid van Wij Streven Naar Verbetering op het 1-meifeest van 1909 (41).

Het socialistisch geïnspireerde beleid vond voortgang in 1910. toen de tengevolge van de opheffing van de landelijke organisatie weer plaatselijk geworden Vereniging van Kuipers, Houtbewerkers en Arbeiders in Aanverwante Beroepen zich direkt, dus zonder tussenkomst van een landelijke bond, aansloot bij het NVV (42). De neutrale kuipersgezellenvereniging was uit zichzelf geëvolueerd tot een in feite socialistische vakvereniging.

CHRISTELIJKE KUIPERSGEZELLENVERENIGING EENSGEZINDHEID (1901)

„De vereeniging aanvaardt Gods woord als grondslag eener blijvende lotsverbetering" (43). Aldus moeten in 1901 in het gebouw Liefde en Vrede aan de Gedempte Biersloot de woorden geklonken hebben die de basis bepaalden van het handelen van de Christelijke Kuipersgezellenvereniging Eensgezindheid. Lotsverbetering wensten de kuipers te bereiken op zedelijk zowel als op stoffelijk gebied. Gestreefd diende te worden naar het verkrijgen van billijk en gelijk loon, alsmede naar een betere regeling van het leerlingwezen. Vergaderingen, het verspreiden van doelmatige geschriften en een federatieve samenwerking met gelijksoortige vakbonden, ook van andere beginselen vormden daarbij de middelen (44). Waar het de patroons ontbrak aan verantwoordelijkheidsgevoel ten opzichte van zijn werknemers was het de

Kuipers met koffiejongen.

plicht van de christelijke vakorganisatie dat verbroken evenwicht te herstellen (45). Formeel gezien zijn er geen aanwijzingen dat de protestants-christelijk georganiseerde kuipers zich afzijdig hielden van akties tot lotsverbetering, hoewel het weinig realistisch en strijdvaardig aandoet dat de statuten de mogelijkheid open hielden dat patroons, reders en bazen begunstigers van de vereniging konden zijn (46).

Al spoedig telde Eensgezindheid 75 leden. De eerste twee jaar van haar bestaan had de vereniging zich, aldus een mededeling op het tweede jaarfeest, voornamelijk ingezet voor de loonstrijd (47). Verdere gegevens over gevoerde akties, zo die al werden gevoerd, ontbreken helaas, zodat we geen indruk kunnen krijgen van de houding van de kuipers van Eensgezindheid tegenover hun werkgevers.

Waar het ons schort aan gegevens omtrent akties van Eensgezindheid als afzonderlijke vakorganisatie, wordt dit gecompenseerd doordat de vereniging deel uitmaakte van de Federatie van Kuipersgezellenverenigingen in Vlaardingen. En die voerde wel akties zoals we hierna zullen zien. Akties waarvoor Eensgezindheid mede aansprakelijk was, maar die misschien toch verder gingen dan Eensgezindheid voor zichzelf toelaatbaar achtte.

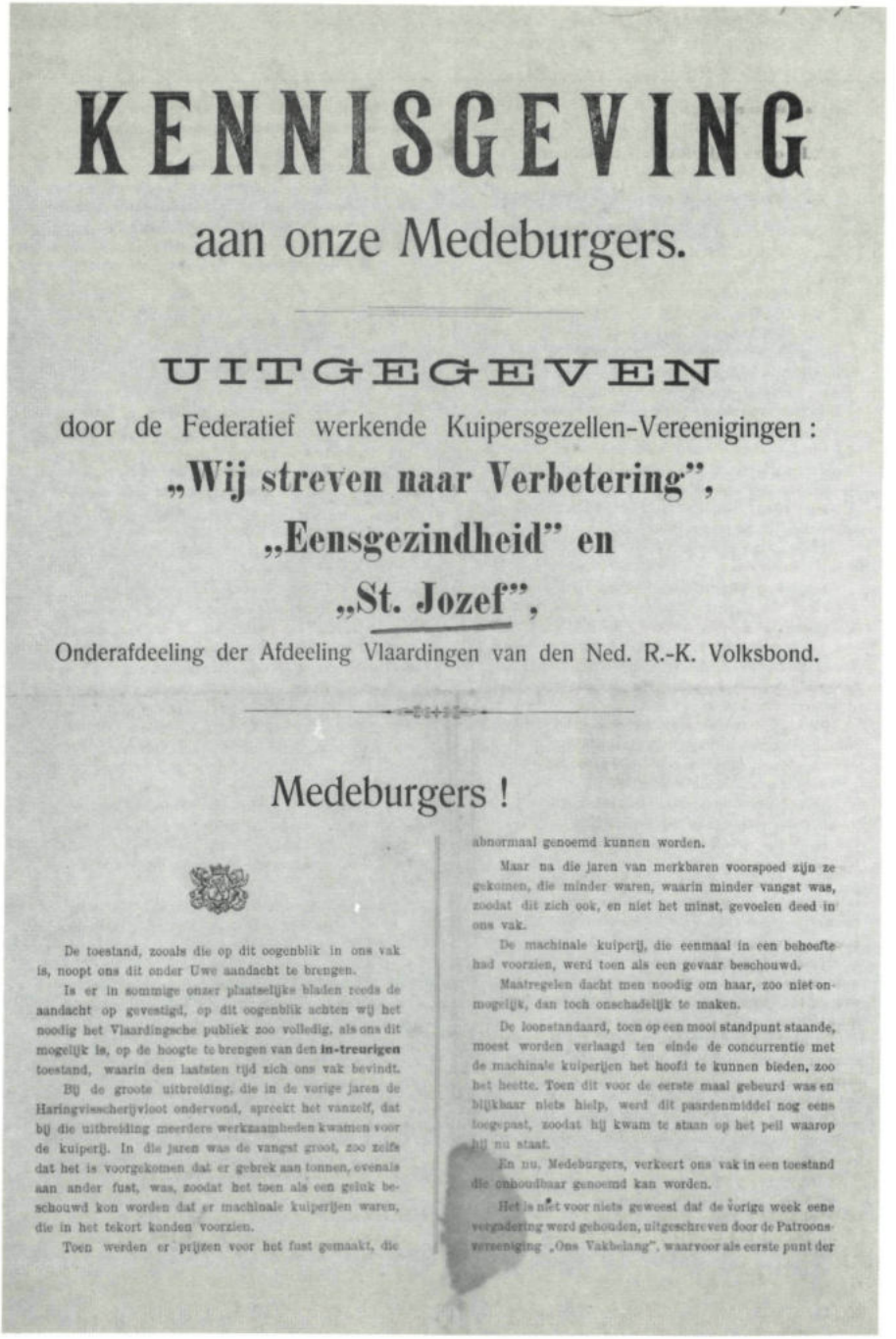
RK KUIPERSGEZELLENVERENIGING SINT JOZEF (1902)

De Rooms-katholieke Kuipersgezellenvereniging Sint Jozef vertoonde een treffende overeenkomst met haar protestants-christelijke zuster Eensgezindheid. Uitgezonderd het toelatingsbeleid dat uiteraard gericht was op de eigen kudde, kwamen zowel doeleinden als middelen volledig met elkaar overeen (48). Verwonderlijk was dit niet. Korte tijd na de oprichting van Eensgezindheid kwamen in 1902 ook de rooms-katholieke kuipers tot hun vakorganisatie. En die konden daarbij dankbaar gebruik maken van de door hun protestantse broeders geformuleerde statuten. We zien een gelijkheid van streven waarbij slechts de godsdienstige verschillen een fusie in de weg stonden.

Niet alleen formeel gezien was er overeenkomst. Ook in het optreden naar buiten toe, of liever in het ontbreken daarvan, voorzover we daarbij af mogen gaan op de afwezigheid van informatie in de krant, kan men spreken van twee vrijwel identieke organisaties. Als eenling deed Sint Jozef niet van zich spreken. Pas in de Federatie van Kuipersgezellen-verenigingen in Vlaardingen kwam de vereniging, zij het indirekt, tot leven. Een ander samenwerkingsverband waarvan Sint Jozef deel uitmaakte was de Rooms-Katholieke Volksbond. Hier deed Sint Jozef zich kennen als afkerig van revolutie of maatschappijveranderingen (49). En dat zegt genoeg.

FEDERATIE VAN KUIPERSGEZELLENVERENIGINGEN IN VLAARDINGEN

In de Federatie van Kuipersgezellenverenigingen in Vlaardingen werkten de drie vlaardingse kuipersverenigingen Wij Streven Naar Verbetering, Eensgezindheid en Sint Jozef samen. Het was die federatie die herhaaldelijk aktie voerde. Zo richtte zij in 1905/6 een manifest tot de burgerij waarin melding werd gemaakt van de treurige toestand in het kuipersbedrijf. De burgerij werd opgeroepen de kuipers in hun strijd te steunen (50). In 1906 werd de patroons verzocht de positie van de kuipers binnen de bedrijven te verbeteren (51) en in 1907 kwam de federatie met het initiatief tot het samenstellen van een commissie die in overleg met de patroons moest trachten te komen tot een regeling van de loonstandaard (52). In 1909 keurde de federatie de houding van de patroons af. Het kwam toen niet tot een kollektieve arbeidsovereenkomst. Ondertekening van persoonlijke kontrakten door de kuipers zou onder protest gebeuren (53).

KENNISGEVING

aan onze Medeburgers.

UITGEGEVEN

door de Federatief werkende Kuipersgezellen-Vereenigingen:

„Wij streven naar Verbetering",

„Eensgezindheid" en

„St. Jozef",

Onderafdeeling der Afdeeling Vlaardingen van den Ned. R.-K. Volksbond.

Medeburgers!

De toestand, zooals die op dit oogenblik in ons vak is, noopt ons dit onder Uwe aandacht te brengen.

Is er in sommige onzer plaatselijke bladen reeds de aandacht op gevestigd, op dit oogenblik achten wij het noodig het Vlaardingsche publiek zoo volledig, als ons dit mogelijk is, op de hoogte te brengen van den **in-treurigen** toestand, waarin den laatsten tijd zich ons vak bevindt.

Bij de groote uitbreiding, die in de vorige jaren de Haringvisscherijvloot ondervond, spreekt het vanzelf, dat bij die uitbreiding meerdere werkzaamheden kwamen voor de kuiperij. In die jaren was de vangst groot, zoo zelfs dat het is voorgekomen dat er gebrek aan tonnen, evenals aan ander fust, was, zoodat het toen als een geluk beschouwd kon worden dat er machinale kuiperijen waren, die in het tekort konden voorzien.

Toen werden er prijzen voor het fust gemaakt, die abnormaal genoemd kunnen worden.

Maar na die jaren van merkbaren voorspoed zijn ze gekomen, die minder waren, waarin minder vangst was, zoodat dit zich ook, en niet het minst, gevoelen deed in ons vak.

De machinale kuiperij, die eenmaal in een behoefte had voorzien, werd toen als een gevaar beschouwd.

Maatregelen dacht men noodig om haar, zoo niet onmogelijk, dan toch onschadelijk te maken.

De loonstandaard, toen op een mooi standpunt staande, moest worden verlaagd ten einde de concurrentie met de machinale kuiperijen het hoofd te kunnen bieden, zoo het heette. Toen dit voor de eerste maal gebeurd was en blijkbaar niets hielp, werd dit paardenmiddel nog eens toegepast, zoodat hij kwam te staan op het peil waarop hij nu staat.

En nu, Medeburgers, verkeert ons vak in een toestand die onhoudbaar genoemd kan worden.

Het is niet voor niets geweest dat de vorige week eene vergadering werd gehouden, uitgeschreven door de Patroonsvereeniging „Ons Vakbelang", waarvoor als eerste punt der

Uit het manifest van de vlaardingse kuipers aan hun medeburgers uit 1906.

De federatie komt hier naar voren als een organisatie die als neutraal valt te klasseren. In plaats van af te wachten wat de patroons over de kuipers bedisselen, is de federatie voorstander van redelijk overleg tussen werknemer en werkgever. In dit samenwerkingsverband van socialistisch georiënteerden (Wij Streven Naar Verbetering) en confessionelen (Eensgezindheid en Sint Jozef) heeft zo goed als zeker de numerieke meerderheid die het socialistische Wij Streven Naar Verbetering met zich mee bracht een doorslaggevende rol gespeeld.

VLAARDINGSCHE VISSCHERSVEREENIGING KONINGIN WILHELMINA (1893)

Het zal geen verwondering wekken dat reeds vrij spoedig na de oprichting van vakorganisaties in andere beroepen ook de numeriek sterke groep van vissers zich ging verenigen. Tenslotte stond Vlaardingen rond de eeuwwisseling nog bijna volledig in het teken van de visserij. In 1893 werd opgericht de Vlaardingsche Visschersvereeniging, die de christelijke beginselen hoog in haar vaandel voerde (54). De vissers leefden dicht bij de natuur en hadden dus direkt te maken met de vele gevaren die dat met zich mee bracht. Zij dienden vertrouwen te hebben in God, „van wien de zeeman hulp en zegen moet verwachten", aldus een zeeman in 1894 (55). Al vrij spoedig vond een naamsverandering plaats. Vanaf 1895 noemde de vereniging zich Vlaardingsche Visschers-vereeniging Koningin Wilhelmina. Het nieuwe toevoegsel werd echter vaak weggelaten.

De vereniging verzond vooral verzoekschriften die specifiek op nautische zaken betrekking hadden: plaatsing van bakens en voorzieningen in de nieuw gegraven Koningin Wilhelmina-haven zijn hiervan voorbeelden. Daarnaast nam de Visschers-vereeniging het initiatief tot de uitgave van een vissers-almanak en richtte zij in 1899 ten behoeve van haar leden een pensioenfonds op (56).

Dit laatste vormde evenwel de enige bemoeienis van de vereniging met de direkte levens- en arbeidsomstandigheden van haar leden. Van een belangenbehartiging die zich tevens uitstrekte over het gebied van lonen, werktijden en werkgelegenheid blijkt niets. Niet zo verwonderlijk wanneer we weten dat de vereniging zich een voorstander toonde van samenwerking tussen kapitaal en arbeid (57). Veelal had die formule een remmende invloed op het stellen van eisen.

Het was dan ook deze houding die kritiek uitlokte van vissers met andere inzichten over belangenbehartiging. Deze laatsten gingen in 1904 over tot de oprichting van een nieuwe vakorganisatie. Hoezeer er sprake van verschil in inzicht was onder de vissers bewijst een uit 1910 daterende ruzie. Een door de Vlaardingsche Visschersvereeniging Wilhelmina georganiseerde vergadering „die zo stichtelijk was begonnen, eindigde in een grote verwarring" (58). De oorzaak hiervan was dat leden van de nieuwe vereniging wanneer zij iets wilden zeggen consequent werden geïnterrumpeerd. Dit ontlokte één van hen de uitspraak dat Wilhelmina zich wel tooide met de naam christelijk, doch dat van christelijke daden niets te zien was. Geen gesloten blok dus, die immer tot scheuring neigende protestantse broeders.

Stokvisbeukers

ZEEVISSCHERSVEREENIGING EENDRACHT MAAKT MACHT (1904)

De oprichting in 1904 van de Zeevisschersvereeniging Eendracht Maakt Macht was een reaktie op het beleid van de christelijke vakorganisatie in het zeevisserijbedrijf Wilhelmina. Een bijeenkomst in De Hollandsche Tuin werd zeer druk bezocht. Een half uur voor aanvang van de vergadering zat de bovenzaal al stampvol en kregen de wachtenden in de gelagkamer beneden te horen dat zij niet meer toegelaten konden worden. J. C. Hofman die de vergadering voorzat kreeg de stemming er direkt goed in.

Enigszins demagogisch vergeleek hij het weekloon van een visser ter zeilvaart met dat van de reder. De vraag of lotsverbetering noodzakelijk was had hij voor de aanwezigen in elk geval ruimschoots aangetoond. De bestaande protestants-christelijke vereniging had die lotsverbetering niet kunnen bewerkstelligen. De Vlaardingsche Visschers-vereeniging Koningin Wilhelmina had niet geadresseerd en niet gepetitioneerd (59). Andere sprekers volgden. Een zekere Sebel bekritiseerde op z'n vlaardings de oude vissersvereniging „die op hare vergaderingen een versje zingt, wat bidt en praat over vuren en over kunst" (60). Maar van een streven naar loonsverhoging ho maar. Uit het enthousiasme dat de sprekers hadden veroorzaakt ontstond de nieuwe vereniging, één vereniging voor allen, van welke kerkelijke of politieke overtuiging men ook was (61). Eendracht Maakt Macht werd aldus een neutrale organisatie.

Dat er een duidelijke behoefte bestond aan een dergelijke organisatie bewijst wel het aantal leden. Op de avond van de oprichting meldden zich reeds 100 aan. Een aantal dat begin 1905 was opgelopen tot 150. Desondanks was de vereniging geen lang leven beschoren. Onder invloed van de vele problemen, onder andere een dreigende loonsverlaging, was de vereniging al in 1906 ter ziele. Misschien was in 1904 de tijd voorbij die een jonge, neutrale organisatie kans van slagen bood, en holde Eendracht Maakt Macht achter de geest van de tijd aan.

ZEEVISSCHERSVEREENIGING VREDE EN WELVAART (1905)

Nog voor er definitief sprake was van het verdwijnen van Eendracht Maakt Macht aanschouwde haar opvolgster het levenslicht. Onvrede over de loonsverlaging bracht in december 1905 een groot aantal vissers in de stadsschool bijeen.Met het argument dat Eendracht Maakt Macht in tegenstelling tot haar naam geen énkele macht had maakte de protestants-christelijke onderwijzer H. van der Linde velen enthousiast voor de nieuwe vereniging Vrede en Welvaart (62).

Maar ook die bleek zeer gezagsgetrouw en coöperatief tegenover de patroons ingesteld. In de statuten werd nadrukkelijk vermeld dat ook de reders belanghebbenden waren. Dit werd nog eens bevestigd door het aan de reders toesturen van de statuten. Hierbij beval Vrede en Welvaart zich in hun financiële steun aan (63)!

Deze ontwikkeling kenmerkt de vereniging als een typisch neutrale vakorganisatie. "Godsdienst of politiek rakende zaken zullen op vergaderingen niet behandeld mogen worden" (64). Onderlinge verdeeldheid werd voorkomen. Wel kende de vereniging de mogelijkheid gebruik te maken van verzoekschriften. Talloos was dan ook de hoeveelheid petities en adressen die van haar uitging: over de ongevallenwet, over cursussen, over het tijdstip van de medische keuring en nog veel meer. Deze verzoeken werden gekenmerkt door een toon van beleefdheid, maar met behoud van eigenwaarde. Dit alles werd omgeven door feestavonden en zelfs een staking. Rond de jaarwisseling 1906/07 wilden de reders niet ingaan op een eis tot loonsverhoging. Het voor Vlaardingen vreemde verschijnsel van de staking was een feit (65).

Wellicht was deze vorm van harde aktie een voorloper van een ontwikkeling die in de jaren 1909 en 1910 duidelijker vorm begon aan te nemen. De vereniging was toen uitgegroeid tot een organisatie van 220 leden. Naast de behartiging van bepaalde algemene vakbelangen, zoals een cursus engels, organiseerde zij geregeld lezingen. En het karakter van die lezingen week steeds verder af van het streven naar overleg en samenwerking op basis van gelijkwáárdigheid van patroons en arbeiders.

Het scheepsvolk van de logger Franciscus Antonius VL 193.

Het is met name Willem Drop geweest die de karakterwijziging van de vereniging gestalte gaf. Dezelfde Willem Drop die ook bij de kuipers met zoveel verve de socialistische koers had gepropageerd. Zo sprak Drop, hij was ondertussen bezoldigd administrateur van de organisatie geworden, op 24 maart 1909 een rede uit die gekenmerkt werd door socialistisch bewustzijn: "Spreker hoopt dat bij de nederlandsche arbeiders, dus ook bij de zeevisschers, het besef meer en meer zal wakker worden van de noodzakelijkheid om schouder aan schouder te gaan staan om zoo één macht te vormen tegenover de macht van het kapitalisme" (66). Deze tot nu toe ongekende taal staat niet op zichzelf. Andere lezingen van Willem Drop pleiten eveneens voor de stelling dat Vrede en Welvaart met name in de jaren 1909 en 1910 een meer naar het socialisme dan naar het neutralisme neigend standpunt in ging nemen.

Een duidelijk symbool van de ommezwaai was de feestavond van 21 december 1909. Er werd een tableau vivant uitgebeeld met als opschrift Ontwaakt En Strijdt Mee (67). Eveneens op een feestavond (de vereniging moet een vrolijk karakter hebben gehad) trad de socialistische toneelvereniging Kunst en Strijd op, met een stuk dat reeds vertoond was op een 1-mei-viering. Niet alleen een hédendaags waarnemer kan een gewijzigde opstelling van de vereniging constateren. Tijdgenoten deden dat ook reeds. De Rotterdammer A.W. Heykoop sprak tijdens de 1-mei-viering van 1909 de wens uit dat Vrede en Welvaart toe zou treden tot de Vlaardingsche Bestuurdersbond, het overlegorgaan van de socialistische vakverenigingen, „omdat zij er in behooren" (68).

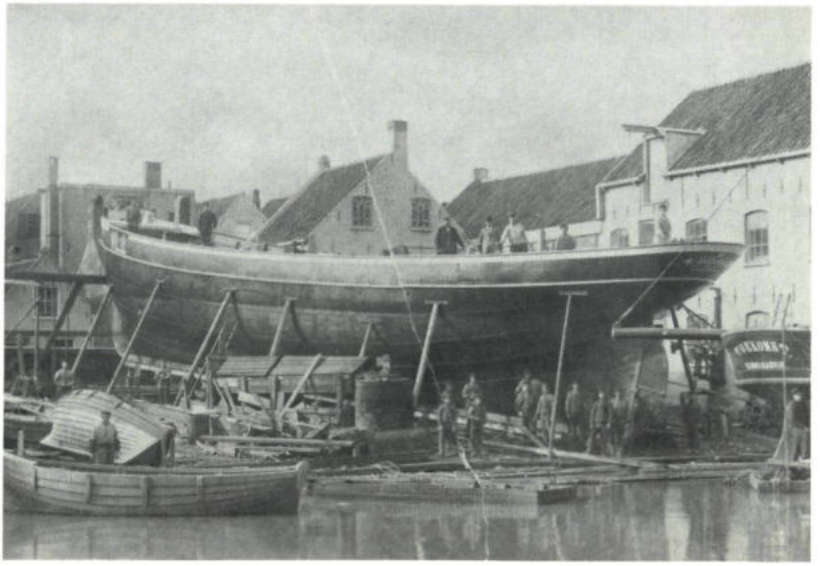
Concluderend kunnen we zeggen dat Vrede en Welvaart, zoals dit was voortgekomen uit Eendracht Maakt Macht in het begin een neutrale organisatie was. Toen volgde er een koerswijziging, die in 1906/7 reeds latent aanwezig was, maar die in 1909/10 definitief een socialistisch karakter aannam. Een verandering waarvan de in 1906/7 geproclameerde staking als voorbode gezien mag worden.

TIMMERLIEDENVERENIGING ARBEID ADELT (1891)

In 1891, vrij snel dus nadat de moderne vakorganisatie in Vlaardingen haar intrede had gedaan, kwam ook een deel van de vlaardingse timmerlieden tot de oprichting van een eigen vakorganisatie. Die kreeg de naam Timmerliedenvereeniging Arbeid Adelt met zich mee (69). Heel wat van haar leden werkten op één van de vele scheepswerven die Vlaardingen

toen rijk was. Anderen waren als zelfstandig ambachtsman werkzaam.De vereniging wilde "door gepaste geoorloofde middelen langs wettige wegen den stoffelijken en zedelijken toestand der vakgenooten verbeteren"(70).

Hoe bracht zij dit in de praktijk? Op een wijze die overeen kwam met de beste tradities van de neutrale vakorganisatie: adressen, petities en circulaires werden verzonden aan die personen of instanties die men in staat achtte de toestand van de timmerlieden te kunnen verbeteren. Zo werden verzoeken verstuurd naar de gemeenteraad waarin gevraagd werd bij voorkomende aanbesteding het arbeidsloon der timmerlieden op 19 à 20 cent per uur te bepalen (71). In 1899 werd de patroons om loonsverhoging gevraagd (72). Het college van kerkvoogden ontving in 1907 het verzoek om bij de aanbesteding van de bouw van de Nieuwe Kerk aan de Binnensingel als punten in de aanbestedingsvoorwaarden op te willen nemen: een behoorlijk uurloon, een normale arbeidsdag, en de bepaling dat in Vlaardingen woonachtige werkloze timmerlieden moeten worden aangenomen (73). Het hemd was nader dan de rok. Dit wat betreft de arbeidsvoorwaarden. Maar ook de verzekering werd niet vergeten. In 1908 werd een werklozenkas opgericht. Enige maanden later maakten er al 40 timmerlieden gebruik van (74)!

Scheepswerf 's-Lands Walvaren.

Tot maatregelen die vérder reikten dan het indienen van verzoekschriften en het verzekeren van de leden kwam het echter niet. Dat kon ook moeilijk. Als vereniging hield Arbeid Adelt namelijk de deur voor samenwerking met de patroons wijd open: "onaangenaamheden tussen patroon en knecht kunnen beter vermeden worden" (75). Dat bracht 15 patroons er zelfs toe donateur van de vereniging te worden (76).

Van socialisme moesten de "krullenschavers" van Arbeid Adelt,zoals ze spottend werden genoemd, niets hebben. Zij distantieerden zich in 1895 van de inhoud van een socialistisch propagandablaadje en weigerden zich in 1908 aan te sluiten bij de landelijke Algemene Timmerlieden Bond. Deze zou in hun ogen te radikaal zijn (77).

Zeilmakers.

Deze afkeer van sociaal-economische konfrontatie betekende evenwel geen onderdanigheid. De belangenbehartiging kreeg namelijk tevens gestalte in een paar krachtige eisen. Zo "eischt" Arbeid Adelt in april 1893 per circulaire loonsverhoging, "want anders zullen wij genoodzaakt worden om tot andere maatregelen over te gaan". Direkt daarop volgde evenwel weer de toevoeging "hoewel wij wenschten dat zulks voorkomen werd, om reden het wellicht onaangenaamheden zou kunnen veroorzaken tusschen patroon en knecht" (78). De neiging die men bijvoorbeeld bij Bid en Werk aantrof

om de arbeiders alleen maar plichten op te leggen en niet tevens hun rechten te erkennen kwam bij Arbeid Adelt niet voor. In 1903 deelde de vereniging de patroons mede dat haar leden récht hadden op meer loon (79).

Arbeid Adelt vertoonde veel overeenkomsten met de zeevissersvereniging Vrede en Welvaart in haar eerste jaren. Het was een neutrale vakorganisatie die op goede voet trachtte te blijven met de patroon, maar met zelfrespect. Deze mentaliteit stelde de timmerlieden in staat om in noodzakelijke gevallen voor hun mening uit te komen.

Naast Arbeid Adelt ontstond er in mei 1907 nog een aparte organisatie van scheepstimmerlieden, Door Eendracht Sterk, die bij de oprichting 41 leden telde (80). Een rol van betekenis heeft die vereniging nooit kunnen spelen. Het is ons bij gebrek aan gegevens niet mogelijk haar nader te karakteriseren.

KANTOORPERSONEEL (VANAF 1898)

Onder de naam Afdeling Vlaardingen van de Nationale Bond van Handels- en Kantoorbedienden ging het kantoorpersoneel zich in 1898 in verenigingsverband organiseren. Met behulp van wettelijke middelen zou de welvaart van de leden bevorderd dienen te worden. Tevens werd gedacht aan het afnemen van examens en de oprichting van een pensioenfonds (81). De bond kan als neutraal worden gekenschetst. Zijn verzoekschriften ademden een toon die het midden hield tussen gezagsgetrouwheid en zelfbewustzijn. Dit sloot aan bij de overheersende mentaliteit onder de vlaardingse bevolking.Het ledental bewijst dit. Bedroeg het in 1898 slechts 41, in 1902 was het opgelopen tot 62 en alleen al in 1908 werden 24 leden ingeschreven (82).

Tegenover deze schijnbaar positieve ontwikkeling valt een negatieve kanttekening te plaatsen. In 1902 vond er een afscheidig plaats: een meningsverschil leidde tot het ontstaan van een nieuwe organisatie onder de naam Vlaardingsche Kantoorbedienden Vereeniging. Evenals de moederorganisatie nam die een neutraal standpunt in, getuige de opmerking in de statuten dat zij zich van alle aktie op politiek en godsdienstig gebied zou onthouden (83).Doelstellingen en middelen van de nieuwe vereniging weken in principe niet af van die van de Nationale Bond.

Het kantoor van de rederij Betz en van Heyst ca 1900.

En of er in een stad met 21.000 inwoners nog niet voldoende organisaties bestonden waarin kantoorbedienden zich konden verenigen, werd er in 1906 ook nog een protestants-christelijke variant opgericht (84): de Christelijke Kantoor- en Handelsbediendenvereeniging. Afgezien van de geloofsovertuiging kon die derde vereniging niet veel aan de bestaande situatie toevoegen. Een manifest aan de patroons daargelaten wordt van akties nergens melding gemaakt (85). De protestanten bleven hier een splinterorganisatie. De Christelijke Handels- en Kantoorbediendenvereeniging telde in 1910 dan ook slechts 20 leden.

ONDERWIJZERS (VANAF 1893)

„Voelt de Sociaal Democratische Arbeiders Partij zich gedrongen soms den bond haar steun te verleenen, dan is dat voor haar éigen verantwoording, het neutraal karakter van onze vakvereeniging verandert daardoor niet" (86). Aldus een woordvoerder van de in 1901 opgerichte Afdeling Vlaardingen van de Nationale Bond van Nederlandsche Onderwijzers (87), die reageerde op een scherpe aanval van Willem Drop die zijn afkeuring uitgesproken had over de afwezigheid van de bond op de 1-meifeestavond van 1910. Hoewel onderwijzers zich tooiden met onbevlekte witte hoge boorden, vond Drop wel dat ze bij de arbeidersbeweging thuis hoorden (88). Volgens eigen zeggen vormden de vlaardingse onderwijzers van de Nationale Bond echter een neutrale organisatie.

Het doet dan ook enigszins wonderlijk aan dat er in Vlaardingen een tweede organisatie van onderwijzers bestond die eveneens een neutraal karakter had: de in 1893 geboren Afdeling Vlaardingen van het Nederlandsch Onderwijzers Genootschap, die haar standpunt als volgt motiveerde: „onderwijzers en hoofden hebben dezelfde belangen en daardoor is de algemeene vereeniging favoriet" (89).

Vlaardingse onderwijzers.

Wat mocht dan wel de reden zijn voor de bovenvermelde scheiding der geesten? Het praktisch funktioneren kan hierover geen opheldering verschaffen. Beide verenigingen toonden zich uiterst aktief in het verzenden van verzoekschriften. Vooral de gemeenteraad was daarbij vaak de aangesprokene. Die was tenslotte de baas van het openbaar lager onderwijs. Een groot aantal van de brieven aan de raad had betrekking op loonkwesties, maar ook meer op het onderwijs zelf gerichte zaken kwamen aan de orde. En die vormden tevens het onderwerp van de lezingen die van tijd tot tijd werden georganiseerd. Problemen als de vereenvoudiging van de schrijftaal, s of sch, en lichamelijke straffen waren onderwerp van discussie (90). Beide verenigingen deden in dit opzicht weinig voor elkaar onder. Alleen kan gezegd worden dat de afdeling Vlaardingen van het Nederlandsch Onderwijzers Genootschap meer karaktertrekken van een liefdadigheidsinstelling vertoonde: in het uitdelen van warme maaltijden aan kinderen van behoeftige ouders is zij zeer actief geweest (91).

Zowel de gevoerde akties als de uitlatingen van woordvoerders van beide verenigingen laten er geen twijfel over bestaan dat de neutraliteit hoogtij vierde. De kleine accentverschillen doen dan ook niets af aan het absurde feit dat er in Vlaardingen twee vrijwel identieke organisaties bestonden. In praktische zaken zocht men dan ook geregeld elkaars samenwerking, een samenwerking die de federatievorm benaderde.

GLASBLAZERS (1902)

In Vlaardingen was sinds 1900 gevestigd de NV Vereenigde Glasfabrieken. Een bedrijf dat tot de grootste van Vlaardingen mocht worden gerekend en dat een niet te verwaarlozen deel van de vlaardingse bevolking een boterham verschafte. In oktober 1904 dreigde er een ingrijpende loonsverlaging. In plaats van 1 gulden 25 cent voor 100 geproduceerde litersflessen met platte bodem zou men 10 cent minder krijgen. Voor champagneflessen zou het loon dalen van 1 gulden 50 cent naar 1 gulden 20 (92). Triest wanneer je zelf nog geen bier kunt betalen.

Voor de Nederlandsche Glasblazersbond was één en ander reden tot het uitroepen van een landelijke staking. Ook de in 1902 opgerichte Afdeling Vlaardingen gaf aan die oproep gehoor (93). Arbeiders verlieten de werkplaatsen en de produktie kwam voor onbepaalde tijd stil te liggen. Toch was

de stemming onder de stakers niet explosief. Er heerste een kalme en waardige sfeer. Van een uitbarsting van radicalisme was geen sprake. De verhouding met de direkteur was in het algemeen goed en stakers spraken de hoop uit dat die zo zou blijven (94). De staking vormde hier een uiterste maatregel die genomen werd onder de dreiging van sterk dalende lonen. Een noodzakelijk kwaad dus, dat eigenlijk niet paste in de neutrale koers die de glasblazers liever was (95).

In 1908-1910 werd echter steeds duidelijker dat de glasblazers, evenals de kuipers in Wij Streven Naar Verbetering en de vissers in Vrede en Welvaart, langzaam maar zeker een socialistische koers kozen. Tijdens het feest ter gelegenheid van het zevenjarig bestaan van de vlaardingse afdeling van de glasblazersbond traden de socialistische toneelvereniging Kunst en Strijd en het rode muziekkorps Voorwaarts op (96).

In 1908 bleek de afdeling van de Bond van Glas- en Aardewerkers (de nieuwe naam van de Nederlandsche Glasblazersbond) te zijn aangesloten bij het NVV (97). En ook bestonden er toen kontakten met niet-vlaardingse socialisten, zoals de Rotterdammer A. W. Heykoop, die zich in mei 1909 in Vlaardingen uitsprak tegen het kapitalisme (98).

METAALBEWERKERS (1906)

De betrekkelijk kleine afdeling Vlaardingen van de Nederlandse Metaalbewerkers Bond werd in 1906 opgericht (99). Gedurende de eerste anderhalf jaar van haar bestaan leefde die afdeling in volstrekte anonimiteit. Maar in 1908 werden publiekelijk de zegeningen van de moderne vakorganisatie geroemd en het NVV ten voorbeeld gesteld (100). Neutraliteit was toen volgens de vlaardingse metaalbewerkers „de moreele moord en ondergang der arbeidersklasse" en „van de meerwaarde zaten de kapitalisten te boemelen in Monte Carlo". Bovendien waren „de geestelijke herders" niet meer en niet minder dan „handlangers van die kapitalisten" (101). Maar ter relativering van deze zwaarwichtige taal werd op een feestavond in 1908 door de toneelvereniging Kunst en Strijd een klucht opgevoerd. Niettemin bleek de inspiratiebron van de in Vlaardingen georganiseerde metaalbewerkers van meet af aan het socialisme te zijn geweest.

Ketelmakerij.

KLEINE VAKVERENIGINGEN

Naast de hiervoor besproken organisaties bestonden er tussen 1890 en 1910 nog vele andere, doorgaans zeer kleine vakverenigingen. Veelal met een miniscuul ledental en een dienovereenkomstige invloed op de loop der gebeurtenissen. We willen ze hier toch bespreken. Ze mogen in dit overzicht niet worden gemist.

Reeds in 1898 kenden de bakkersgezellen hun vereniging Eendracht Maakt Macht. Blijkbaar een populaire naam in deze dagen. De bakkersknechten keerden zich tegen overmatige nachtarbeid en het werken op zondag (102). Spoedig echter viel er een stilte in het verenigingsleven. Een stilte die pas verbroken werd door de oprichting van een afdeling van de Bond van Bakkersgezellen in 1905. Gezien de uitlatingen op een vergadering wilde deze bond strijden tegen misstanden in het vak. Maar dat moest dan wel gebeuren in één vereniging van alle gezindten en met medewerking van de patroons (103). De bakkersgezellen kozen voor de neutrale organisatie.

Een schildersgezellenvereniging Eensgezindheid kwam voort uit een kortstondige organisatie ter gelegenheid van de troonsbestijging van koningin Wilhelmina in 1898. Eensgezindheid kende ook de overbekende doelstelling van streven naar bevordering van de stoffelijke en zedelijke belangen van de leden (104). Daar kwam in de praktijk niet

veel van terecht. Pas in 1903 werden de eerste verzoekschriften om loonsverhoging tot de patroons gericht. Die verzoeken vielen op door hun beleefde toon. En eindeloos was het geduld wanneer die verzoeken werden afgewezen. Ook de opvolgster van Eensgezindheid, Door Vereeniging Verbetering, werd door die mentaliteit gekenmerkt. Deze terughoudendheid tastte het bestaansrecht van de vereniging aan. Vanaf 1904 liet ze niets meer van zich horen en Willem Drop constateerde in 1909 dat de vlaardingse schildersgezellen niet georganiseerd waren (105).

In de bouwnijverheid organiseerden zich, los van de schilders, de metselaars. Steeds Voorwaarts werd in 1907 als Afdeling Vlaardingen van de Centrale Bond van Metselaars en Opperlieden opgericht. Deze organisatie was socialistisch (106).

Ook de politieagenten bezaten hun vakorganisatie. Onder de vriendelijke naam Bijstand Zij Ons Doel eerbiedigen zij ieders individuele gevoelens en zij bewogen zich niet op godsdienstig of politiek terrein (107).

Van de slagers en kappers kan niet veel meer worden gezegd dan dat zij ooit een vakorganisatie hebben gehad (108). Het ontbreken van persberichten zegt genoeg.

De werkers bij de PTT vormden in 1900 een afdeling van de Bond van Post- en Telegraafbeambten De Post. Hoogste doel van de vereniging was „elkander te steunen in dagen van nood". En dat ging blijkbaar zeer goed samen met een aan aanbidding grenzende vorm van dankbaarheid en onderdanigheid ten opzichte van de principalen (109).

Een kommervol bestaan kende de Afdeling Vlaardingen van de Algemeene Nederlandsche Typografenbond. Slechts twee verzoeken aan de gemeenteraad zijn bekend (110). Verder stilte. Gezien de aard van de beroepen die werden vertegenwoordigd toch wel opvallend: de typografen waren bekend met het geschreven en gedrukte woord, één van dé middelen om aktie te voeren.

Het Algemeen Nederlandsch Werkliedenverbond tenslotte heeft het in Vlaardingen niet verder weten te brengen dan het beleggen van een paar vergaderingen (111).

VLAARDINGSE GEMATIGDHEID

De geschiedenis van de moderne vakorganisatie begon voor Vlaardingen in 1890, waarbij op het ontstaan van de eerste vereniging onmiddellijk werd gereageerd met de stichting van veel meer verenigingen. Waarom kunnen we niet verklaren, alleen kunnen we stellen dat de tijd er rijp voor bleek. Kort na elkaar aanschouwden zowel neutrale als confessionele vakverenigingen het levenslicht. Zij bestonden naast elkaar en werkten af en toe samen in federatief verband. In de loop van de eerste tien jaar van de twintigste eeuw vond er een duidelijke opschuiving in sociaal-democratische richting plaats. Neutrale organisaties wérden socialistisch en veel nieuw opgerichte vakverenigingen waren dat van meet af aan. De confessionele vakverenigingen bleven waar zij waren.

Twee stromingen op nationaal niveau zijn dus ook in Vlaardingen terug te vinden, de christelijke en de neutrale richting. Van een echte radikale stroming is in Vlaardingen nooit sprake geweest, de gematigde socialistische richting was de radikaalste lijn die Vlaardingen te zien gaf.

In bovengenoemde ontwikkeling viel rond of kort na 1905 de ommekeer die de socialistische vakbeweging in Vlaardingen tot zeg maar trendsetter maakte. Mogelijk kunnen we dat als volgt verklaren. Dat er in een sterk protestants-christelijk gekleurde gemeente als Vlaardingen christelijke vakorganisaties waren behoeft geen uitleg. Dominee legde ijver aan de dag zoals we zagen. Hoe was het daarentegen mogelijk dat de neutrale richting binnen de vakbeweging zich voor 1900 toch in onze stad kon nestelen?

De neutralisten dienden constant gematigd te zijn in hun houding. De angst te vervallen in de lijdelijke rol van de confessionele organisaties spoorde hen aan tot aktie. Bij elke gelegenheid moesten de neutralisten bezien hoever ze konden gaan zonder de christelijke leden en mógelijke leden tegen de haren in te strijken. De kuipersgezellenvereniging Wij Streven Naar Verbetering geeft hiervan een uitstekend voorbeeld te zien. Zij predikte overleg en samenwerking en wilde slechts in uitzonderlijke gevallen gebruik maken van het stakingswapen. Dat het daar nooit van kwam is tekenend voor de bestaande verhoudingen. Ook de timmerlieden van Arbeid Adelt balanceerden in een wankel evenwicht van geloofwaardigheid ten opzichte van de eigen leden en acceptabel blijven voor de werkgevers: in elke situatie waarin de zaak op scherp kwam te staan was Arbeid Adelt er als de kippen bij zich bereid te verklaren tot overleg en samenwerking.

Een grote groep ongeorganiseerden, de nettenboetsters.

De periode vóór 1905 valt voor wat betreft de neutrale organisaties te noemen als het tijdvak van het sparen van de kool en de geit, schipperen tussen wat de leden en wat de patroons leuk vonden en het open willen staan voor mensen van welke levensbeschouwing dan ook.

De Peyton-Place-achtige samenleving van het negentiende-eeuwse Vlaardingen begon tegen de eeuwwisseling scheuren te vertonen. Eén van de oorzaken daarvan was de snelle bevolkingsgroei. De industriële ontwikkeling zette ook in Vlaardingen door en oefende een sterke aantrekkingskracht uit op de bewoners van de zuidhollandse eilanden. Het inwonertal van Vlaardingen steeg daarom ook van 13.928 in 1893 via 17.260 in 1900 tot 21.105 in 1905. Vlaardingen verloor daarmee uiteraard een deel van zijn karakter. De besloten gemeenschap waarin sociale controle zo'n belangrijke rol had gespeeld tot het handhaven van de status quo, verdween. Toename van het bevolkingsaantal vergrootte de anonimiteit. De onbekendheid met het doen en laten van anderen bood mogelijkheden voor de invoering van nieuwe ideeën die vroeger als bedreigend zouden zijn verworpen. Nu vielen ze minder op of ze waren niet meer effektief te bestrijden. Neutralisme stak eerst de kop op, toen socialisme. En vooral dit socialisme, met zijn uitgesproken onkonventionele

maatschappijopvattingen, moet van deze grootsteedser wordende omstandigheden hebben geprofiteerd. Juist de socialisten waren door de sociale kontrole van het kleinsteedse milieu in hun uitingen en ontplooiingsmogelijkheden geremd geweest.

De schaalvergroting die het geestelijk klimaat zo veranderde, bleef ook in het ekonomisch leven niet zonder gevolgen. Hoewel veel bedrijven beperkt van omvang bleven, ontstonden er rond de eeuwwisseling in Vlaardingen ook enkele grotere ondernemingen. De NV Vereenigde Glasfabrieken onder andere die zich in 1900 in Vlaardingen vestigde en in 1907 al aan 225 werknemers werkgelegenheid bood (112). Twee andere voorbeelden waren de meelfabriek De Maas of De Pelmolen en de fabriek van melkprodukten Hollandia. In dergelijke bedrijven verdween niet alleen de band tussen werknemer en werkgever, maar ook die tussen de werknemers onderling. De massaliteit in zulke ondernemingen bood mogelijkheden tot afwijkend gedrag en denken. De glasblazers bezaten dan ook als de eerste kategorie arbeiders een van de oprichting af socialistisch getinte vakorganisatie!

Bij het ontstaan van de socialistische vakverenigingen mag de rol van de werkmanskiesvereniging Volksbelang niet worden onderschat. Volksbelang dankte haar ontstaan aan de felle strijd die, met name landelijk, gevoerd werd voor de uitbreiding van het kiesrecht. Op plaatselijk niveau gingen tal van kiesverenigingen zich inzetten voor de kiesrechtbelangen van de arbeiders. Die voortdurende propaganda moet hebben bijgedragen tot een verandering van het geestelijk klimaat in Vlaardingen. De opkomst, via de politiek als voortrekker, van het socialisme in de vakorganisatie, werd ondanks verzet van de kerk versneld.

Invloed op de plaatselijke situatie had ook de rotterdamse afdeling van de SDAP. Talloos waren de door haar in Vlaardingen georganiseerde bijeenkomsten, met name vanaf 1898, het jaar waarin ook Volksbelang aktief werd (113). Uiteindelijk werd er in 1904 een plaatselijke afdeling van de SDAP opgericht (114). Volksbelang en SDAP kortom, primair politieke groeperingen, hebben zonder enige twijfel mede de weg vrij gemaakt voor een socialistische vakorganisatie. Dat de opkomst daarvan pas vanaf 1905 echt duidelijk werd en dus met een zekere vertraging in vergelijking met de pure politieke organisaties kwam, werd wellicht veroorzaakt doordat het overkoepelend karakter van de politieke organisaties sneller voldoende leden aan kon trekken om een levensvatbare

vereniging te krijgen dan bij kleine groepjes vakgenoten mogelijk was. Bovendien werden vakbondsaktiviteiten door de patroons eerder opgemerkt en wellicht ook gevaarlijker geacht dan de wat anoniemer en niet direkt op het eigen bedrijf gerichte partijpolitieke aktiviteiten. De politiek léék wat abstrakter.

Opvallend en misschien niet toevallig was het samenvallen van het opkomend socialisme in de vlaardingse vakorganisatie met de ongunstige ekonomische toestand in 1908, die met name slechte resultaten in de haringvisserij te zien gaf (115). De werkloosheid nam dermate grote vormen aan dat de vlaardingse vakorganisaties er bij de gemeenteraad op aan drongen een werkloosheidsverzekering in het leven te roepen (116). Daar was gezien de uitslag van een ingestelde enquête alle aanleiding toe. Viel het aantal werklozen in de zomer van 1908 nog enigszins te overzien, namelijk 55, de verwachting voor de winter van 1908-1909 was heel wat minder rooskleurig. Er werd gerekend op 294 werklozen, waaronder 108 zeelieden. Deze groep zou naar werd verwacht 5 à 6 maanden zonder werk zitten. De in 1908 met een werkloosheidspercentage van 25 procent al zo getroffen timmerlieden dienden volgens de prognose rekening te houden met 39 procent werklozen. Ook onder de schilders en metselaars vielen harde klappen, een aantal van 50 werklozen doet vrij hoog aan (117). Gezien deze hoge werkloosheidscijfers en rekening houdend met het feit dat goede sociale voorzieningen ontbraken, leefde een aanzienlijk deel van de vlaardingse bevolking in mensonwaardige armoede. Het is dan niet verwonderlijk dat de mensen vatbaar werden voor radikalisering. Opmerkelijk is in dit verband dat het de vissersvereniging Vrede en Welvaart en de organisatie van metselaars waren die tot socialistische vakorganisaties evolueerden.

De landelijke stakingen in de periode 1903-1904, met als meest bekende de spoorwegstakingen, zijn misschien mede bepalend geweest voor de situatie in Vlaardingen. A.J.C.Rüter vermeldt (118) dat er toen landelijk gezien sprake was van een ommekeer op vakorganisatiegebied. Het vakbondsstandpunt werd steeds duidelijker geprofileerd. Het zou tot gevolg kunnen hebben gehad dat de in bepaalde vlaardingse verenigingen latent aanwezige verlangens naar maatschappijhervorming ook scherper vorm aan gingen nemen. In de periode van heroriëntering op landelijk gebied werden ook in Vlaardingen de scheidslijnen duidelijker.

Rinus Wagenaar

BIJLAGE

Overzicht der vlaardingse vakorganisaties van 1890–1910
A = jaar van oprichting
B = naam
C = karakter: C is confessioneel; N is neutraal; NS is aanvankelijk neutraal, later socialistisch; S is socialistich
D = ledenaantal en teljaar

A	B	C	D
1890	Kuipersgezellenvereeniging Wij Streven Naar Verbetering	NS	292 (1908)
1890	Nederlandsch Werklieden Verbond Patrimonium	C	
1890	Werkmansvereeniging Bid en Werk	C	142 (1904)
1891	Timmerliedenvereeniging Arbeid Adelt	N	73 (1908)
1893	Afdeling Vlaardingen van het Algemeen Nederlandsch Werklieden Verbond	N	
1893	Afdeling Vlaardingen van het Nederlandsch Onderwijzers Genootschap	N	
1893	Vlaardingsche Visschersvereeniging Koningin Wilhelmina	C	70 (1895)
1894	Afdeling Vlaardingen van de Rooms-Katholieke Volksbond	C	160 (1894)
1898	Afdeling Vlaardingen van de Nationale Bond van Handels- en Kantoorbedienden	N	52 (1908)
1898	Bakkersgezellenvereniging Eendracht Maakt Macht	N	
1898	Schildersgezellenvereniging Eensgezindheid	N	
1899?	Afdeling Vlaardingen van de Algemeene Nederlandsche Typografenbond	N	
1900	Afdeling Vlaardingen van de Bond van Post- en Telegraafbeambten De Post	N	
1901	Vlaardingsche Slagersvereeniging	N	
1901	Christelijke Kuipersgezellenvereniging Eensgezindheid	C	75 (1902)
1901	Afdeling Vlaardingen van de Nationale Bond van Nederlandsche Onderwijzers	N	11 (1901)
1902	RK Kuipersgezellenvereniging Sint Jozef	C	

1902	Afdeling Vlaardingen van de Nederlandsche Glasblazersbond, later de Bond van Glas- en Aardewerkers	NS	74 (1908)
1902	Vlaardingsche Kantoorbedienden Vereeniging	N	
1904	Zeevisschersvereeniging Eendracht Maakt Macht	N	
1904	Vereniging van Christelijke Glasblazers	C	
1905	Afdeling Vlaardingen van de Bond van Bakkersgezellen	N	
1905	Afdeling Vlaardingen van de Nederlandsche Barbiers- en Kappersbond	N	
1905	Zeevisschersvereeniging Vrede en Welvaart	NS	557 (1908)
1906	Christelijke Kantoor- en Handelsbediendenvereeniging	C	20 (1910)
1906	Afdeling Vlaardingen van de Algemene Nederlandsche Metaalbewerkersbond	S	65 (1908)
1907	Afdeling Vlaardingen van de Bond van Gemeentepolitiebeambten Bijstand Zij Ons Doel	N	24 (1910)
1907	Steeds Voorwaarts, afdeling Vlaardingen van de Centrale Bond van Metselaars en Opperlieden	S	22 (1908)
1907	Scheepstimmerliedenvereniging Door Eendracht Sterk	—	41 (1907)

NOTEN

1 I. J. Brugmans. De arbeidende klasse in Nederland in de negentiende eeuw. Utrecht, 1973 (9). blz. 270.
2 G. Harmsen en B. Reinalda. Voor de bevrijding van de arbeid. Nijmegen, 1975. blz. 44-45.
3 Brugmans. a.w. blz. 266.
4 Ibidem. blz. 262-265.
5 Harmsen-Reinalda. a.w. blz. 40-44.
6 Brugmans. a.w. blz. 268.
7 Gegevens als deze, die algemeen aanvaard en bekend zijn en eenvoudig opgezocht kunnen worden, zullen hierna niet van een noot worden voorzien.
8 Nieuwe Vlaardingsche Courant, hierna af te korten als NVC, van 17 september 1890.

9 NVC 19 december 1891.
10 NVC 1 januari 1894.
11 NVC 29 april 1905.
12 J. Hoogendijk Kzn. Ontwikkeling van Vlaardingen van 1814-1913; met statistisch overzicht. Vlaardingen, 1913. blz. 38.
13 Ibidem. blz. 14.
14 M. den Admirant. Sociaal-historische schets van Vlaardingen. in: Zuidhollandse studiën; deel 4 (1954). blz. 195.
15 NVC 25 oktober 1890.
16 NVC 25 oktober 1890.
17 NVC 12 december 1891.
18 NVC 20 maart 1897.
19 NVC 5 april 1907.
20 NVC 22 december 1909.
21 NVC 17 september 1890.
22 NVC 31 maart 1900.
23 NVC 14 februari en 19 december 1891.
24 NVC 10 januari 1906.
25 NVC 22 februari 1905.
26 NVC 18 maart 1893.
27 NVC 31 maart 1900.
28 M. den Admirant. Kerkmensen in Vlaardingen. Vlaardingen, 1974. Bijlage 1.
29 NVC 15 april 1903.
30 Statuten van Wij Streven Naar Verbetering, artikel 1-B.
31 Ibidem, artikel 2-D.
32 NVC 8 november 1892 en 4 november 1903.
33 NVC 12 oktober 1901.
34 Zie Bijlage.
35 NVC 19 oktober 1901.
36 J. P. van de Voort. Sociale aktie in het zeevisserijbedrijf 1890-1940. in: Mededelingen van de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis; nr 32 (mei 1976). blz. 23-38.
37 NVC 1 februari 1905.
38 NVC 5 januari 1907.
39 Den Admirant. Sociaal-historische schets. blz. 209.
40 NVC 23 juni 1909.
41 NVC 5 mei 1909.
42 Den Admirant. Sociaal-historische schets. blz. 210.
43 Statuten van Eensgezindheid, artikel 2.
44 Ibidem, artikelen 2-4.
45 NVC 2 mei 1908.
46 Statuten Eensgezindheid, artikel 7.
47 NVC 1 januari 1904.

48 Statuten Sint Jozef.
49 NVC 15 april 1903.
50 NVC 3 februari 1906.
51 NVC 29 december 1906.
52 NVC 18 december 1907.
53 NVC 2 december 1908.
54 Statuten van de Vlaardingsche Visschersvereeniging Koningin Wilhelmina, artikel 1.
55 NVC 15 december 1894.
56 NVC 17 juni 1899, 18 december 1895 en 28 december 1899.
57 Brief van de Vlaardingsche Visscherijvereeniging Koningin Wilhelmina aan de reders van januari 1906.
58 NVC 1 januari 1910.
59 NVC 10 december 1904.
60 NVC 10 december 1904.
61 NVC 10 juni 1905.
62 NVC 20 december 1905.
63 NVC 27 januari 1906.
64 Huishoudelijk reglement van Vrede en Welvaart, artikel 8.
65 NVC 1 januari 1907.
66 NVC 27 maart 1909.
67 NVC 25 december 1909.
68 NVC 5 mei 1909.
69 NVC 3 juni 1891.
70 Statuten van Arbeid Adelt, artikel 1 doelstelling B.
71 NVC 25 maart 1893.
72 NVC 13 mei 1899.
73 NVC 14 augustus 1907.
74 NVC 26 september en 2 december 1908.
75 NVC 22 april 1893.
76 NVC 4 december 1895.
77 NVC 1 en 12 augustus 1908.
78 NVC 22 april 1893.
79 NVC 13 mei 1903.
80 NVC 1 mei 1907.
81 NVC 19 november 1898.
82 NVC 19 november 1898, 29 januari 1902 en 6 december 1909.
83 Statuten van de Vlaardingsche Kantoorbediendenvereeniging, in NVC 14 januari 1903.
84 NVC 16 juni 1906.
85 NVC 13 juni 1907.
86 NVC 7 mei 1910.
87 NVC 25 mei 1901.
88 NVC 4 mei 1910.
89 NVC 30 november 1907.
90 NVC 2 maart 1901 en 23 oktober 1909.

91 NVC 24 september 1902 en 17 januari 1906.
92 NVC 24 september 1904.
93 NVC 5 oktober 1904.
94 NVC 24 september 1904.
95 NVC 12 oktober 1904.
96 NVC 19 mei 1909.
97 NVC 11 maart 1908.
98 NVC 19 mei 1909.
99 NVC 18 november 1908.
100 NVC 6 mei 1908.
101 NVC 16 december 1908.
102 NVC 13 augustus 1898.
103 NVC 8 december 1905.
104 NVC 1 oktober 1898.
105 NVC 1 januari 1909.
106 NVC 4 augustus 1909.
107 Statuten van Bijstand Zij Ons Doel, artikel 3.
108 NVC 21 december 1907 en 29 november 1905.
109 Jaarverslag PTT 1902.
110 NVC 1 januari 1899 en 7 april 1900.
111 NVC 3 mei en 13 september 1893.
112 Den Admirant. Sociaal-historische schets. blz. 178.
113 NVC 1 januari 1898, 16 februari 1898, 18 januari 1899 en 8 juni 1901.
114 23 november 1904.
115 NVC 12 september 1908.
116 NVC 5 december 1908.
117 NVC 5 december 1908.
118 A. J. C. Rüter. De spoorwegstakingen van 1903. in: Historische studies over mens en samenleving. Assen, 1967. blz. 183.

ILLUSTRATIES

De originelen van de hier opgenomen illustraties komen, tenzij anders wordt vermeld, uit de verzamelingen van de Gemeentelijke Archiefdienst van Vlaardingen. De afbeeldingen in het artikel „De geschiedenis van de stad in tekeningen" worden hier niet gespecificeerd.

1 De in 1929 voor de sloop verkochte houten logger VL 128 (blz. 21).

2 Het RK spoorweg- en trampersoneel met het vaandel (blz. 22).

3 Kledingmagazijn Hakbijl in de ijspegels na de brand (blz. 23).

4 Auto van de reinigingsdienst uit ca 1930 (blz. 28).

5 De lighallen voor tuberculosepatiënten in 1934 (blz. 29).

6 Het vlaardingse zwembad in 1929 (blz. 35).

7 De gereformeerde predikant D.B. Hagenbeek omstreeks 1925 (blz. 40).

8 Oosthoek's leesbibliotheek en boekwinkel aan de Van der Driftstraat in 1978 (blz. 45).

9 J.C. Spruijt, hoofd afdeling voorlichting gemeente Vlaardingen vanaf 1954 (blz. 48).

10 Kanaalzwemster Irene van der Laan (blz. 55).

11 De dijkwoningen aan de Kortedijk op 31 augustus 1979 opnieuw bewoond (blz. 56).

12 Het vlaardingse vrouwencafé in buurthuis De Haven, mei 1979 (blz. 59).

13 De logger Johanna Adriana MA 55 van 1906 - 1917 (foto J. Sluimer te Vlaardingen, blz. 91).

14 De logger Friesland VL 124 van 1928 - 1932 (foto J. Sluimer, blz. 92).

15 De logger Pingvin S 263 uit Skagen in Denemarken, omstreeks 1970 (foto J. Sluimer, blz. 92).

16 Verzoekschrift van de kuipers van Wij Streven Naar Verbetering uit 1891 (blz. 94).

17 Het bestuur van de kuipersgezellenvereniging Wij Streven Naar Verbetering ca 1895 (blz. 103).

18 Kuipers met koffiejongen (blz. 105).

19 Uit het manifest van de vlaardingse kuipers aan hun medeburgers uit 1906 (blz. 107).

20 Stokvisbeukers (blz. 109).

21 Het scheepsvolk van de logger Franciscus Antonius VL 193 (blz. 111).

22 Scheepswerf 's-Lands Welvaren (blz. 113).

23 Zeilmakers (blz. 114).

24 Het kantoor van de rederij Betz en Van Heyst ca 1900 (blz. 116).

25 Vlaardingse onderwijzers (blz. 117).

26 Ketelmakerij (blz. 120).

27 Een grote groep ongeorganiseerden, de nettenboetsters (blz. 123).

ISBN 90 70081 19 9